NEDERLANDSE INNOVATIE MONITOR 2026

VAARDIGER MET AI EN WEERBAARDER, MAAR WEINIG VERNIEUWEND

RAPPORT

seo • economisch onderzoek

AUTEURS
GERBEN DE JONG, STEF KONIJN & JULIETTE TILLIE *(SEO ECONOMISCH ONDERZOEK)*
HENK VOLBERDA & RICK HOLLEN *(AMSTERDAM CENTRE FOR BUSINESS INNOVATION)*

IN OPDRACHT VAN
UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM, ECONOMIE EN BEDRIJFSKUNDE

AMSTERDAM, NOVEMBER 2026

Samenvatting

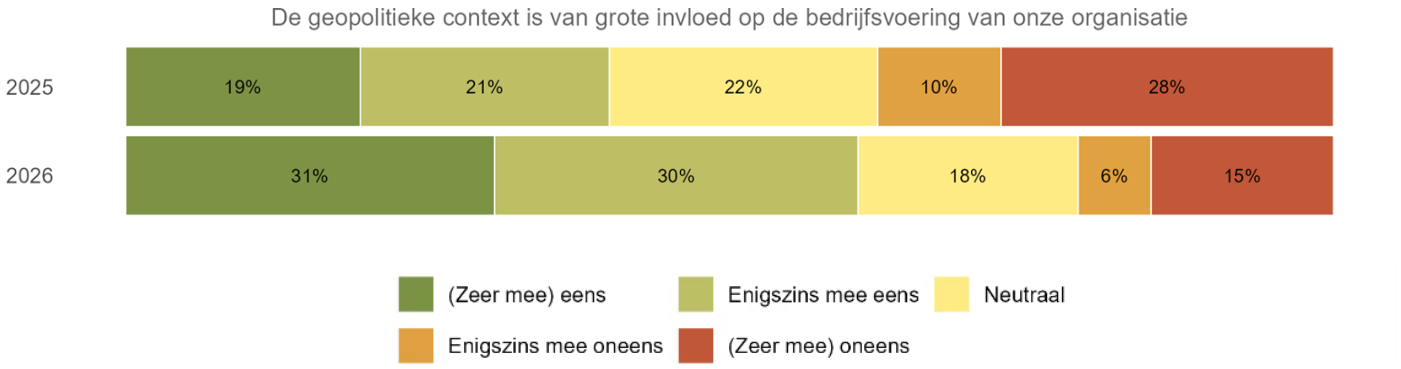
Geopolitieke ontwikkelingen hebben steeds meer invloed op Nederlandse bedrijven, die actief stappen zetten om hun strategische afhankelijkheden te beheersen. Tegelijkertijd groeit het vermogen van bedrijven om kunstmatige intelligentie effectief in te zetten en hangt dit ook steeds sterker samen met bedrijfsprestaties. Innovatie-inspanningen richten zich echter vooral op verbeteringen van bestaande activiteiten, terwijl de inzet op baanbrekende vernieuwingen achterblijft.

De Nederlandse Innovatie Monitor brengt jaarlijks in kaart hoe Nederlandse bedrijven innoveren en inspelen op veranderingen in hun omgeving. Dit jaar kijkt de Monitor, naast technologische en sociale innovatie en de klimaatambities van bedrijven, ook naar hun behoeften voor het Nederlandse innovatiebeleid. Daarnaast besteedt de Monitor bijzondere aandacht aan twee actuele ontwikkelingen: geopolitieke spanningen en de opmars van kunstmatige intelligentie (AI). Het onderzoek gaat onder andere na welke strategische afhankelijkheden bedrijven kwetsbaar maken en welke maatregelen zij treffen om deze risico's te beperken, en wat de inzet van AI betekent voor innovatie-inspanningen, bedrijfsprestaties en de productiviteit en het takenpakket van medewerkers.

De geopolitieke situatie heeft steeds meer invloed op Nederlandse bedrijven

Het aandeel bedrijven dat aangeeft dat de geopolitieke situatie van grote invloed is op hun bedrijfsvoering is gestegen van 40 procent in 2025 naar ruim 60 procent in 2026. Specifiek voor bedrijven die hoofdzakelijk internationaal actief zijn is er een nog grotere verschuiving. Inmiddels is ruim driekwart van de internationaal actieve bedrijven het enigszins tot zeer eens dat de geopolitieke situatie van grote invloed is op de bedrijfsvoering. In 2025 was dit nog ongeveer de helft. De invloed wordt het sterkst gevoeld in de handel, vervoer & logistiek, industrie, agro & energie en de (semi-)publieke sectoren. De handel, vervoer & logistiek is één van de sectoren waar de ervaren invloed afgelopen jaar sterk is toegenomen, wat past bij de gevoeligheid van deze sector voor internationale verstoringen.

Figuur S.1 De geopolitieke situatie is voor zes op de tien bedrijven van grote invloed op de bedrijfsvoering

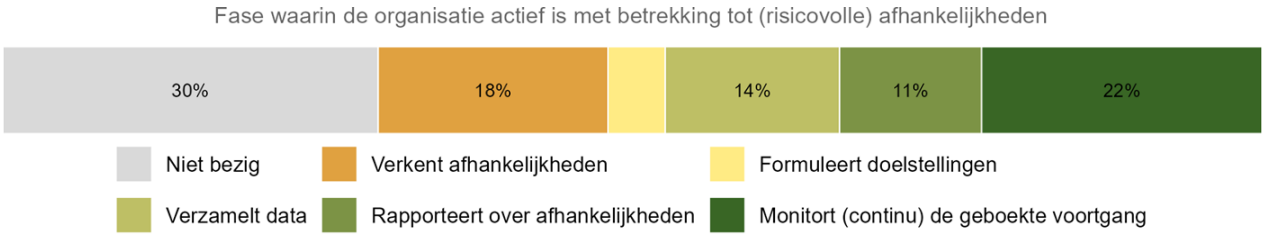
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

Merendeel van de bedrijven is actief bezig met hun (risicovolle) afhankelijkheden

Zeven op de tien bedrijven zijn actief bezig met het beheersen van hun (risicovolle) strategische afhankelijkheden. De activiteiten variëren van het verkennen van afhankelijkheden (18 procent) en het formuleren van doelstellingen (5 procent) tot het verzamelen van relevante data (14 procent) en het rapporteren hierover (11 procent). Ruim een op de vijf bedrijven (22 procent) monitort de geboekte voortgang inmiddels continu. Bedrijven die een grotere invloed van de geopolitieke situatie ervaren, zijn doorgaans ook actiever in het beheersen van hun afhankelijkheden.

Figuur S.2 Merendeel van de bedrijven actief met hun (risicovolle) afhankelijkheden

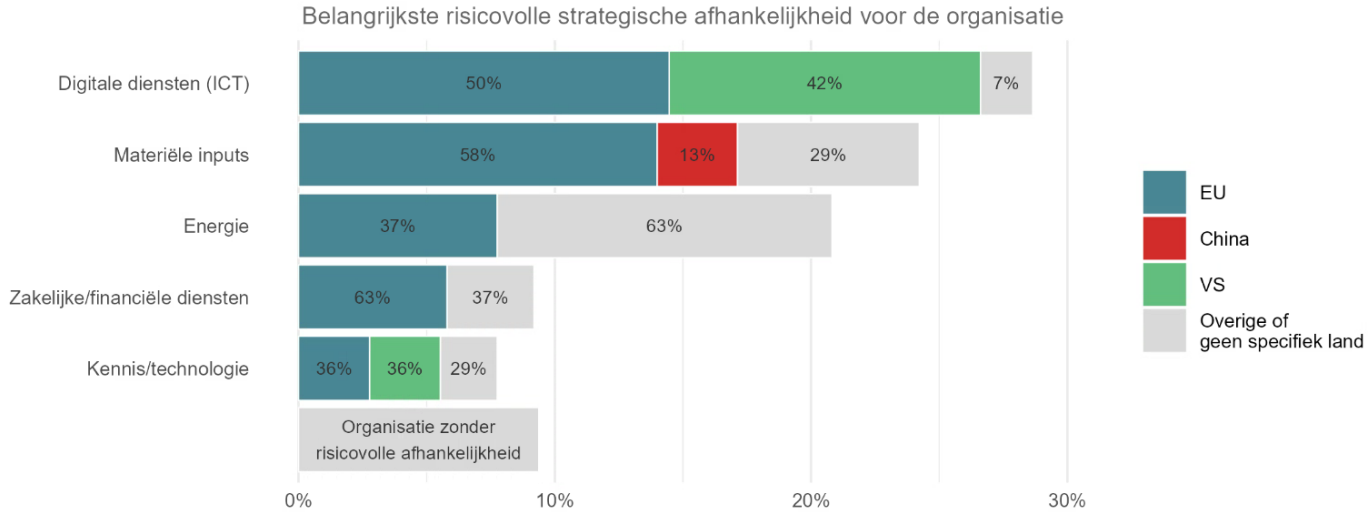
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

Digitale diensten, materiële inputs en energie vormen de belangrijkste afhankelijkheden

Bedrijven noemen digitale diensten, zoals ICT (29 procent), en materiële inputs, zoals grondstoffen en halffabricaten (24 procent), het vaakst als hun belangrijkste risicovolle strategische afhankelijkheid. Ook de levering van energie wordt relatief vaak genoemd (21 procent). Afhankelijkheden van zakelijke en financiële diensten (9 procent) en kennis en technologie (8 procent) komen minder vaak voor. Een op de tien bedrijven (9 procent) geeft aan geen risicovolle strategische afhankelijkheden te hebben. De afhankelijkheden liggen vooral binnen de EU, al is de VS relatief belangrijk voor de levering van ICT-diensten en kennis/technologie en China voor materiële inputs.

Figuur S.3 De belangrijkste strategische afhankelijkheden zijn digitale diensten, materiële inputs en energie

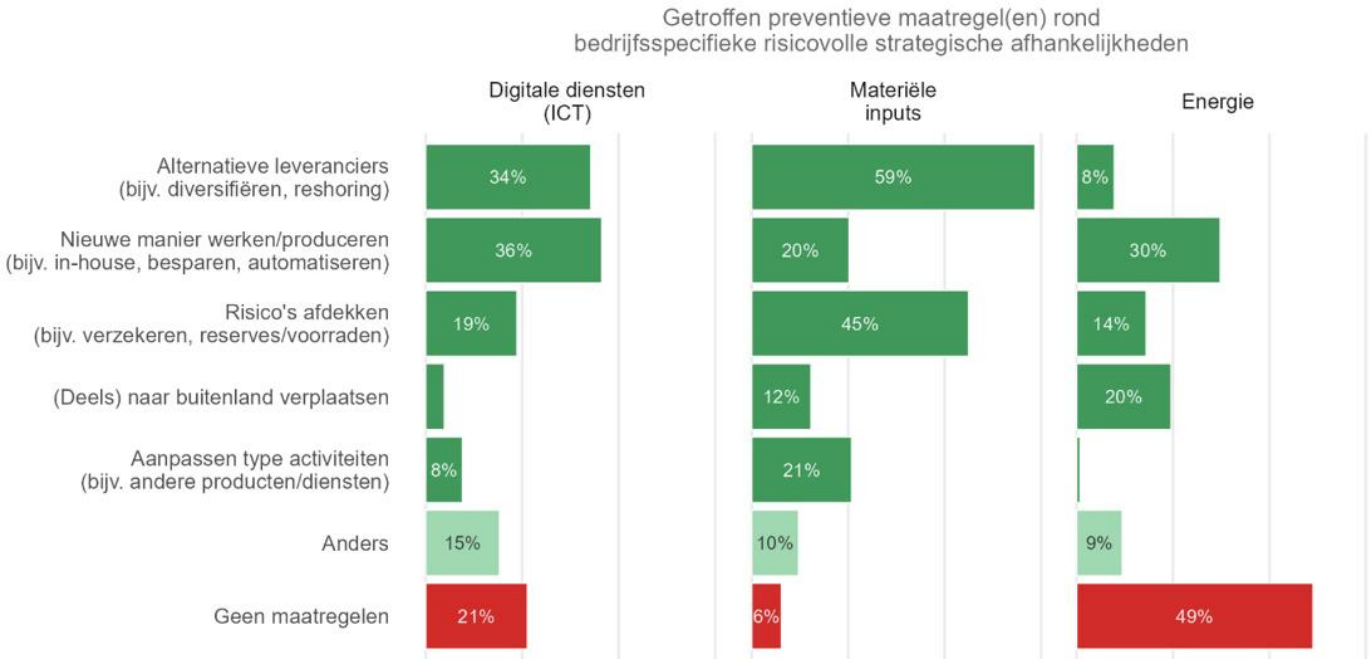

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). Per type afhankelijkheid kon één land worden geselecteerd waarvan de organisatie het meest afhankelijk is. Bij enkele typen vallen ook de VS en China vanwege hun beperkte voorkomen onder 'overige landen'.

Preventieve maatregelen die bedrijven treffen, verschillen sterk per type afhankelijkheid. Bij digitale diensten passen bedrijven met name hun werkwijze aan, bijvoorbeeld door het gebruik van *in-house* oplossingen, of zoeken zij naar alternatieve leveranciers. Bij materiële inputs zoeken bedrijven eveneens naar alternatieve leveranciers en dekken zij risico's af, bijvoorbeeld door voorraden aan te leggen. Bij energie zetten bedrijven vooral in op besparing en treffen zij opvallend vaak geen maatregelen, wat erop kan duiden dat hun mogelijkheden om hun energieafhankelijkheid te beheersen beperkter zijn.

Figuur S.4 Getroffen preventieve maatregelen lopen sterk uiteen per type afhankelijkheid

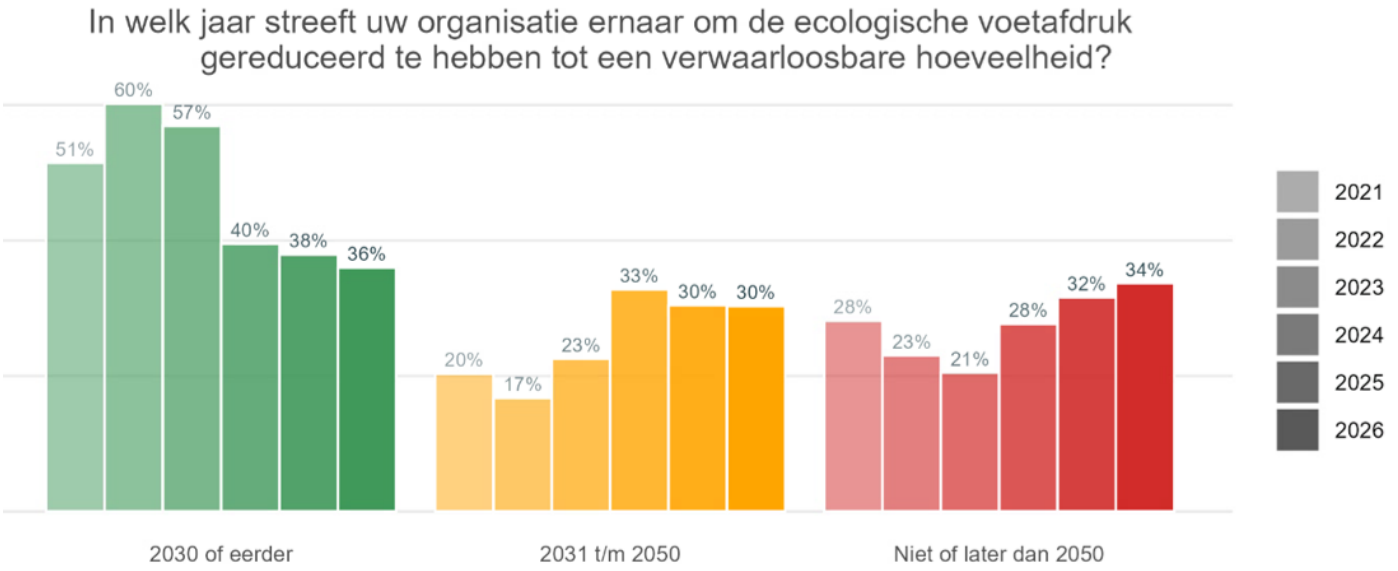
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 245 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). Keuze uit één type afhankelijkheid waar de organisatie het meest van afhankelijk is en één of meerdere maatregelen die daarvoor getroffen zijn.

De klimaatambities van het bedrijfsleven blijven stabiel

Ruim een derde van de bedrijven streeft naar een verwaarloosbare ecologische voetafdruk in 2030, een derde heeft deze ambitie voor 2050 en het resterende derde niet of pas na 2050. Daarmee blijven de klimaatambities voor het derde jaar op rij grotendeels stabiel, met hooguit een lichte afname. Het ambitieniveau ligt wel aanzienlijk lager dan vóór 2024. Vooral bedrijven met een grotere ecologische voetafdruk hebben hun ambities sinds 2022 sterk naar achteren bijgesteld. Dat de ambities de laatste jaren nauwelijks verder afnemen, hangt mogelijk samen met het feit dat klimaatambitieuze bedrijven vaak al een relatief kleine voetafdruk hebben en daarmee dicht bij hun klimaatdoel zitten. Ook de geopolitieke situatie lijkt weinig invloed te hebben op de klimaatambities. Geopolitieke ontwikkelingen kunnen verduurzaming zowel afremmen, doordat andere prioriteiten voorrang krijgen, als stimuleren, doordat bedrijven hun afhankelijkheid van buitenlandse energiebronnen willen verminderen. Mogelijk houden deze tegengestelde effecten elkaar vooralsnog in evenwicht.

Figuur S.5 Het aandeel klimaatambitieuze bedrijven blijft voor het derde jaar op rij ongeveer een derde

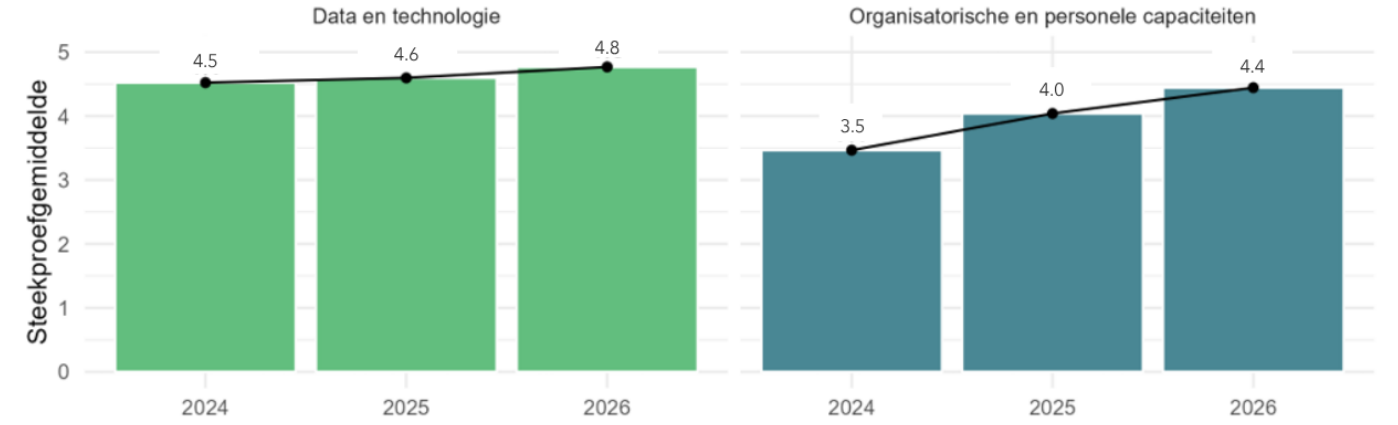
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2021-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2021-2026 zijn respectievelijk gebaseerd op 399, 391, 432, 454, 311, 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

AI wordt breed toegepast en bedrijven worden steeds vaardiger in het gebruik ervan

In ongeveer negen op de tien organisaties maakt de gemiddelde werknemer wekelijks gebruik van AI, gemiddeld zo'n drie uur per week. Ook het vermogen van bedrijven om AI effectief in te zetten ('AI-volwassenheid') neemt toe. Voor het tweede jaar op rij groeien de organisatorische en personele capaciteiten om AI effectief in te zetten sterker dan de gereedheid van data en technologie. Organisatorische en personele capaciteiten vormen daarmee telkens minder een bottleneck voor de effectieve toepassing van AI. De AI-volwassenheid verschilt tussen sectoren, waarbij informatie & communicatie en zakelijke & financiële dienstverlening vooroplopen en industrie, agro & energie achterblijft. Sectoren met een hogere AI-volwassenheid kennen doorgaans ook een intensiever gebruik van AI door werknemers. AI wordt vooralsnog vooral ingezet voor tekst- en kantoorwerk, zoals tekstgeneratie met grote taalmodellen, terwijl fysieke toepassingen achterblijven.

Figuur S.6 De AI-volwassenheid van organisaties neemt voor het tweede jaar op rij toe

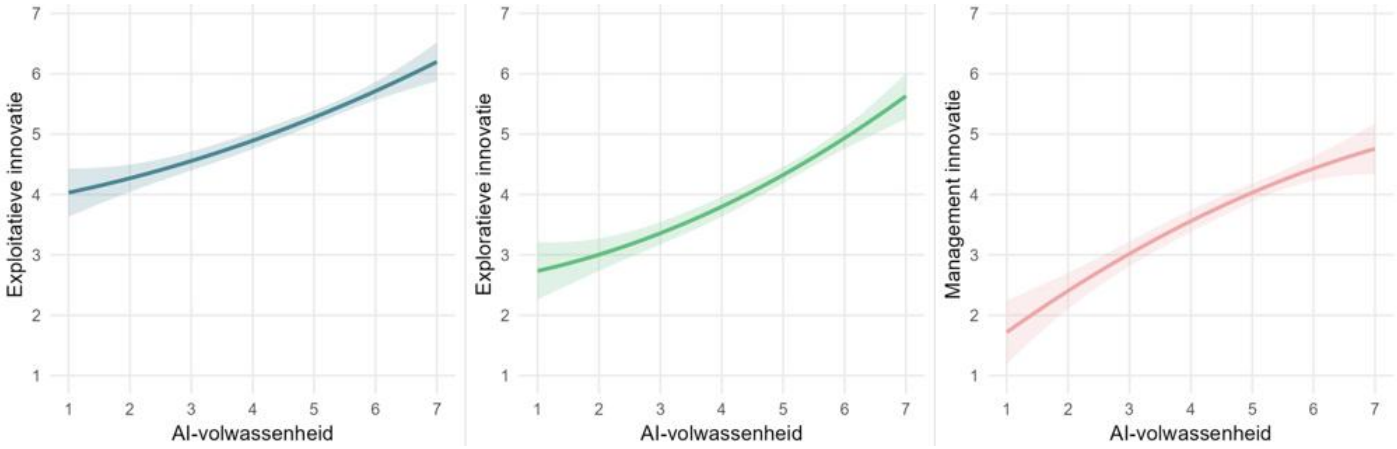
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2024-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2024-2026 zijn gebaseerd op 472, 334 en 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

Bedrijven die AI effectief weten in te zetten, presteren beter en zijn vernieuwender

Waar bedrijven in 2024 vooral nog positieve verwachtingen hadden van AI, werd in 2025 voor het eerst een positieve samenhang zichtbaar tussen AI-volwassenheid en de door bedrijven gerapporteerde prestaties. In 2026 is deze samenhang verder versterkt, waarbij vooral de gereedheid van data en technologie een belangrijke rol speelt. Daarnaast scoren bedrijven met een hogere AI-volwassenheid beter op alle drie de innovatievormen. De verschillen zijn het grootst bij exploratieve innovatie (baanbrekende vernieuwingen) en managementinnovatie (nieuwe vormen van organiseren en samenwerken), terwijl exploitatieve innovatie (verbeteringen van bestaande activiteiten) bij vrijwel alle bedrijven op een hoog niveau ligt. Dit suggereert dat AI niet alleen samenhangt met het verbeteren van bestaande activiteiten, maar juist ook met meer fundamentele en organisatorische vernieuwingen.

Figuur S.7 De AI-volwassenheid hangt positief samen met verschillende vormen van innovatie

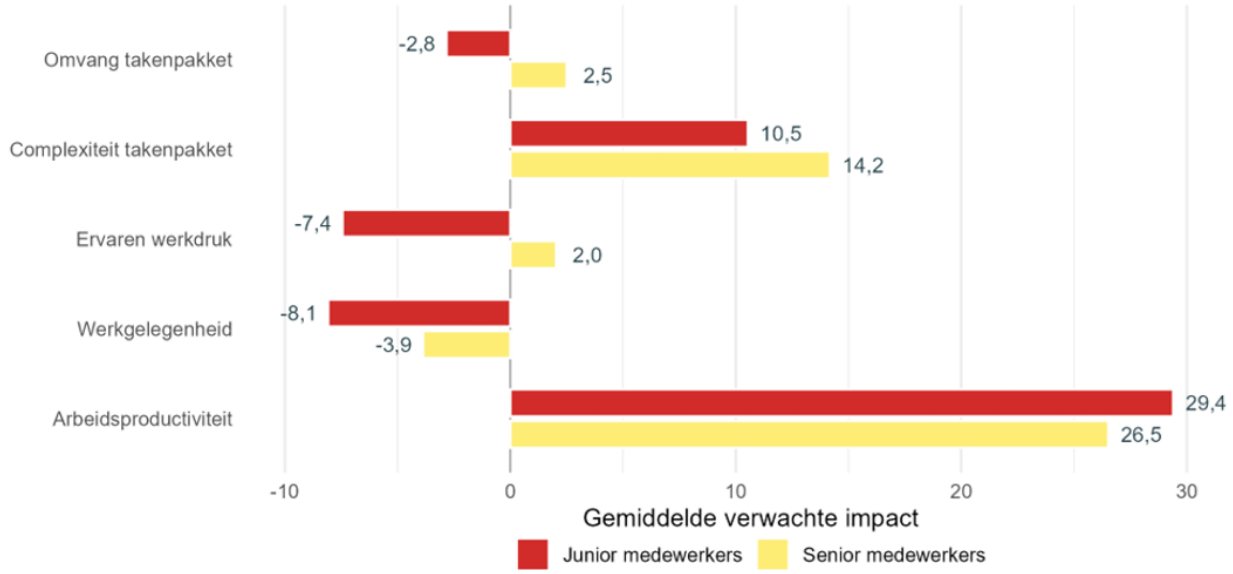
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). De figuren beschrijven een samenhang en geen causaal verband.

Naar verwachting verhoogt AI de productiviteit en zet het de werkgelegenheid van met name juniorfuncties onder druk

Leidinggevenden verwachten dat AI de arbeidsproductiviteit van zowel junior als senior medewerkers verhoogt. De gevolgen voor hun werkzaamheden verschillen echter en deze verschillen zijn ook (licht) statistisch significant. Voor junioren verwachten leidinggevenden een kleiner takenpakket en een lagere werkdruk, terwijl deze voor senioren juist toenemen. De complexiteit van het werk neemt naar verwachting voor beide functiegroepen toe, maar sterker voor senioren. Naast de verwachte productiviteitswinst voorzien leidinggevenden ook een afname van de werkgelegenheid, waarbij het banenverlies voor juniorfuncties naar verwachting groter is dan voor seniorfuncties.

Figuur S.8 AI verhoogt de arbeidsproductiviteit en heeft verschillende impact op junior- en seniorfuncties

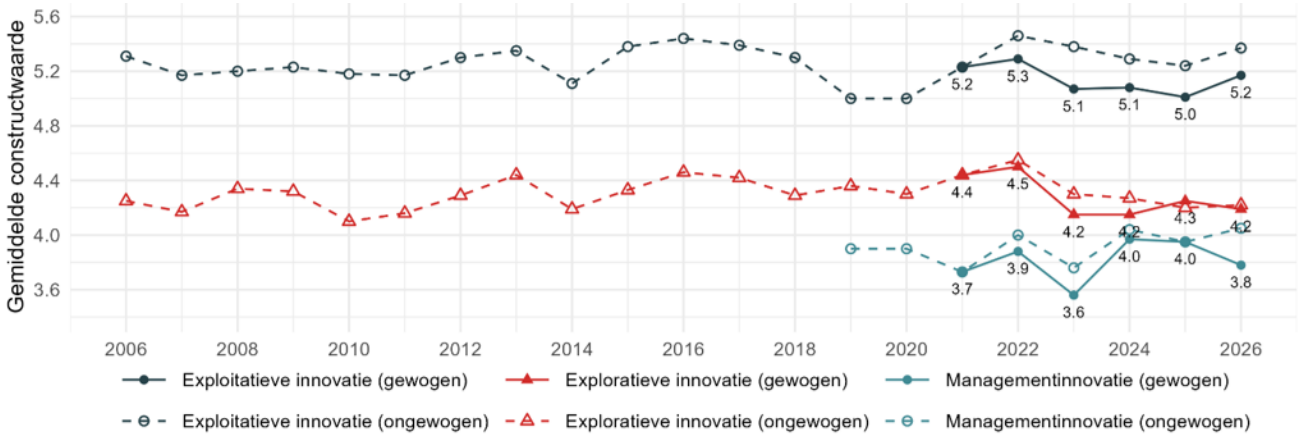
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

Bedrijven richten zich vooral op het verbeteren van bestaande activiteiten, minder op baanbrekende vernieuwingen

De inspanningen van bedrijven voor exploratieve innovatie (baanbrekende vernieuwingen en nieuwe markten) en managementinnovatie (nieuwe vormen van organiseren, leidinggeven en samenwerken) zijn dit jaar licht afgenomen. De aandacht voor exploitatieve innovatie (incrementele verbeteringen in bestaande markten) is juist enigszins toegenomen. Daarmee ligt de nadruk sterker op het verbeteren van bestaande producten en diensten, terwijl de inzet op radicale en sociale vernieuwingen beperkt blijft. Opvallend is dat bedrijven met een hogere AI-volwassenheid juist sterker inzetten op deze vormen van vernieuwing. Daartegenover staat dat de doorsnee investeringen in ICT, R&D en personeel dit jaar zijn toegenomen en op een hoog niveau liggen. Ook de ervaren bedrijfsprestaties laten na een jarenlange daling voorzichtig herstel zien.

Figuur S.9 Bedrijven minder actief met exploratieve en managementinnovatie; exploitatieve innovatie stijgt

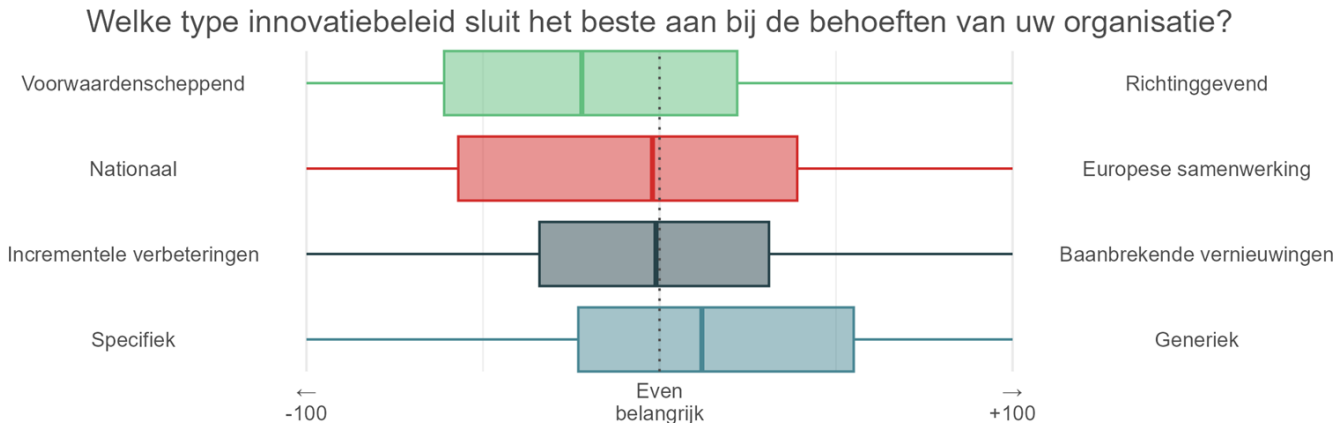
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2006-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2021-2026 zijn respectievelijk gebaseerd op 419, 405, 449, 472, 334 en 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

Bedrijven verschillen sterk in hun voorkeuren voor type innovatiebeleid

De voorkeuren van bedrijven voor verschillende typen innovatiebeleid lopen sterk uiteen. Het doorsnee bedrijf hecht evenveel belang aan nationaal beleid als aan Europese samenwerking, en aan beleid dat zich richt op incrementele verbeteringen als op baanbrekende vernieuwingen. Wel bestaat er over het algemeen een lichte voorkeur voor voorwaardenscheppend boven richtinggevend beleid en voor generiek boven specifiek beleid. Hierachter gaan echter grote verschillen tussen bedrijven en sectoren schuil. Zo hebben overheid(gerelateerde) sectoren meer behoefte aan nationaal beleid, terwijl handel, vervoer & logistiek en industrie, agro & energie meer neigen naar Europese samenwerking. Dienstverlenende sectoren geven vaker de voorkeur aan generiek beleid gericht op baanbrekende vernieuwingen, terwijl productiesectoren juist behoefte hebben aan beleid gericht op incrementele verbeteringen. Bedrijven hebben daarmee geen eenduidige voorkeur voor één type innovatiebeleid.

Figuur S.10 De voorkeuren van bedrijven voor verschillende typen innovatiebeleid lopen sterk uiteen

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

Inhoudsopgave

Samenvatting 2

1 Inleiding 10

2 Stand van het innovatielandschap 11

2.1 Exploratieve en exploitatieve innovatie 11

2.2 Managementinnovatie 14

2.3 Bedrijfsprestaties, omzet en investeringen 16

2.4 Verduurzaming bedrijfsleven 20

2.5 Rol van de overheid bij innovatie 23

3 Kunstmatige intelligentie (AI) 25

3.1 Het vermogen van bedrijven om AI toe te passen 25

3.2 AI-gebruik van werknemers 30

3.3 Gevolgen voor de werknemers 33

4 Internationale afhankelijkheden en geopolitiek 35

4.1 Invloed geopolitiek 35

4.2 Strategische afhankelijkheden 38

4.3 Risicomitigerende maatregelen 39

5 Conclusie 43

Referenties 45

Bijlage A Onderzoeksverantwoording 47

Bijlage A.1 Veldwerk 47

Bijlage A.2 Koppeling met CBS Microdata 50

Bijlage A.3 Wegingsmodel 57

Bijlage A.4 Validiteit en betrouwbaarheid 59

Bijlage B Uitsplitsing naar organisatiekenmerken 65

Bijlage C Additionele figuren en tabellen 72

1 Inleiding

Hoe innovatief zijn Nederlandse organisaties? Hoe gaan zij om met geopolitieke spanningen? En wat betekent de opmars van AI voor innovatie, bedrijfsprestaties en werknemers? In deze monitor delen leidinggevenden en bestuurders van Nederlandse bedrijven hun inzichten op deze en andere thema's.

De Nederlandse Innovatie Monitor (hierna 'de Monitor') is een van de grootste jaarlijkse vragenlijstonderzoeken naar innovatie in Nederland. Het *Amsterdam Centre for Business Innovation* (ACBI) van de *Universiteit van Amsterdam* (UvA) bevraagt ondernemend Nederland ieder voorjaar over innovatie en de ontwikkelingen die daarop van invloed zijn. Daarbij kijkt de Monitor onder meer naar investeringen en inspanningen voor innovatie, verduurzaming en inzet van nieuwe technologieën. Het onderzoek wordt mede uitgevoerd door SEO Economisch Onderzoek (SEO).

Inhoud en onderzoeksaanpak

De Monitor geeft ieder jaar een beeld van de huidige staat en toekomstige ontwikkeling van het Nederlandse innovatielandschap. Naast een jaarlijks terugkerend vragenblok over zowel de 'harde' (technologische) als 'zachte' (sociale) kant van innovatie en het vaste thema verduurzaming, is er dit jaar aandacht voor de volgende twee actuele thema's:

- **Kunstmatige intelligentie (AI)**, en wat de inzet van AI betekent voor bedrijfsprestaties, innovatie-inspanningen en de werkzaamheden binnen Nederlandse organisaties;
- **Geopolitieke ontwikkelingen**, met nadruk op de risicovolle strategische afhankelijkheden van het Nederlandse bedrijfsleven en de preventieve maatregelen die bedrijven daartegen nemen.

In totaal zijn er dit jaar 590 complete en correct ingevulde vragenlijsten verzameld. Elke analyse in dit rapport is gewogen naar representativiteit voor de gehele bedrijvenpopulatie in Nederland, exclusief zzp'ers. Voor deze weging worden de in de Monitor verzamelde gegevens (gepseudonimiseerd) gekoppeld aan administratieve bedrijvendata van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en daarop wordt een wegingsmodel geschat (zie Bijlage A.2/3 voor details).[1] Dit wordt mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK).

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 behandelt verschillende vormen van innovatie en schetst een algeheel beeld van het Nederlandse innovatielandschap. Hoofdstuk 3 maakt inzichtelijk hoe het Nederlandse bedrijfsleven AI toepast en wat dat oplevert. Hoofdstuk 4 richt zich op de invloed van geopolitieke spanningen. Hoofdstuk 5 sluit af met een algehele conclusie en kijkt vooruit naar de editie van volgend jaar. Een uitgebreide onderzoeksverantwoording staat in Bijlage A en additionele uitsplitsingen zijn te vinden in Bijlage B. Bijlage C bevat additionele figuren en tabellen.

[1] Opschoning, koppeling en selecties (o.a. op organisaties en bedrijven met meer dan één werkzame persoon) resulteren in 330 unieke bedrijven waarop dit wegingsmodel geschat kan worden.

2 Stand van het innovatielandschap

Nederlandse bedrijven richten hun innovatie steeds meer op het verbeteren van het bestaande: exploitatieve innovatie stijgt, terwijl exploratieve en managementinnovatie dalen. Tegelijkertijd investeren zij meer in ICT, R&D en personeel en nemen de zelfgerapporteerde bedrijfsprestaties voor het eerst in jaren weer toe. Investeringen in verduurzaming en klimaatambities blijven stabiel.

Dit hoofdstuk schetst de stand van het Nederlandse innovatielandschap door een analyse van de verzamelde gegevens over innovatieve inspanningen en prestaties van bedrijven. Achtereenvolgens beschrijven we de bevindingen over verschillende vormen van innovatie; de vragen over bedrijfsprestaties, omzet en investeringen; de uitkomsten over duurzaamheid; en tot slot de rol van de overheid bij innovatie.

Aanpak van de analyses

Iedere paragraaf bevat een beschrijving van het theoretische construct (bijvoorbeeld een innovatievorm) waar de paragraaf betrekking op heeft. De vragen die in de Monitor zijn gebruikt om de verschillende constructen te meten zijn zoveel mogelijk gebaseerd op gevalideerde meetschalen uit de wetenschappelijke managementliteratuur. Een bijbehorende tekstbox geeft referenties naar de relevante literatuur. Als de schalen zijn bewerkt, is deze bewerking beschreven. De betrouwbaarheid en validiteit van de gebruikte meetschalen zijn geanalyseerd met behulp van een exploratieve factoranalyse. Hieruit blijkt dat de meetschalen voldoende betrouwbaar en valide zijn voor verdere analyse. Deze factoranalyse wordt uitgebreid besproken in Bijlage A.4.

In dit hoofdstuk wordt per construct een aantal uitsplitsingen gemaakt. Het gaat steeds om uitsplitsingen naar de volgende organisatiekenmerken: *i)* het jaar waarin de organisatie is opgericht, *ii)* de geografische markt waarop de organisatie hoofdzakelijk acteert, *iii)* de sector waarin de organisatie actief is, *iv)* het aantal medewerkers van de organisatie, *v)* de regio waar deze gevestigd is en *vi)* het gebruik van de Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk (WBSO) als indicator of een organisatie actief is op het gebied van (technologische) innovatie. De uitsplitsingen zijn geanalyseerd met een gewogen lineaire regressieanalyse (WLS). Per organisatiekenmerk wordt berekend of het cijfer statistisch significant afwijkt van het gewogen gemiddelde. Hierbij wordt gecontroleerd voor de overige organisatiekenmerken in de regressie.[2] Significante afwijkingen worden vervolgens besproken in de tekst. De tabellen met volledige resultaten en toegepaste regressietechniek zijn verder toegelicht in Bijlage B.

2.1 Exploratieve en exploitatieve innovatie

De eerste twee constructen zijn exploratieve en exploitatieve innovatie. Box 2.1 geeft een omschrijving van wat deze innovatievormen beogen te meten en op welke literatuur deze zijn gebaseerd. Deze twee vormen van innovatie zijn vanaf het eerste jaar van de Monitor opgenomen in de vragenlijst. De acht items waarop deze innovatievormen zijn gebaseerd, zijn ongewijzigd ten opzichte van eerdere edities van de Monitor. Zodoende is het mogelijk om de resultaten ook met voorgaande edities van de Monitor te vergelijken (zie Figuur 2.2).

[2] Door te controleren voor de overige organisatiekenmerken wordt gecorrigeerd voor een over-/ondervertegenwoordiging van een bepaald organisatiekenmerk binnen een categorie. Ter illustratie: als er binnen een bepaalde provincie veel jonge bedrijven binnen de ICT-sector opereren die gemiddeld al beter scoren op innovatie, dan wordt er in de uitsplitsing naar regio's rekening gehouden met de bovenmatige aanwezigheid van deze innovatievere bedrijven (samenstellingseffecten).

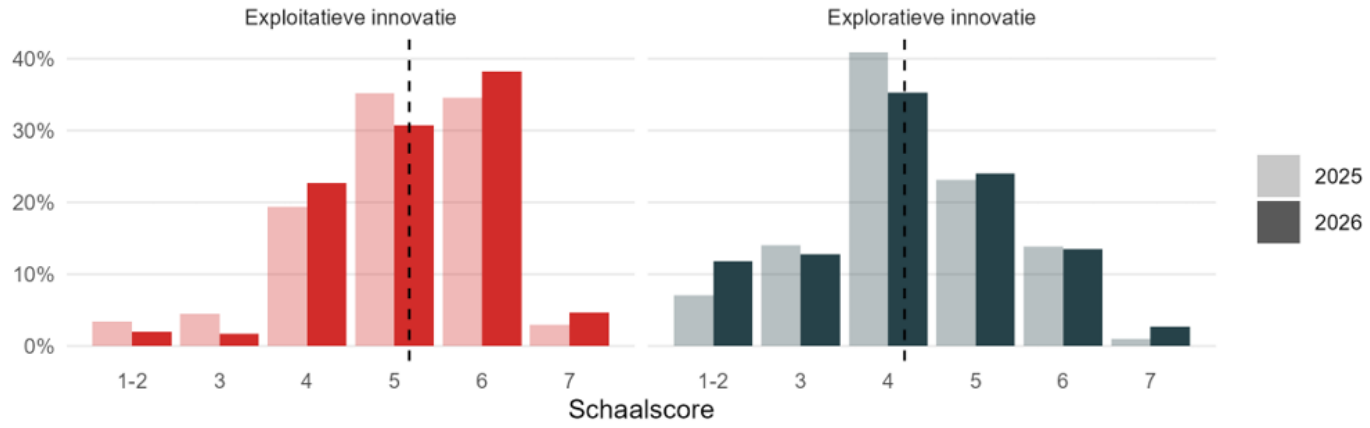
Box 2.1 Meetschalen exploratieve en exploitatieve innovatie

Exploratieve innovaties zijn erop gericht om *nieuwe* markten en consumenten aan te boren, terwijl exploitatieve innovaties incrementele verbeteringen zijn waarmee *bestaande* markten en consumenten beter bediend worden (Jansen et al., 2006). Een belangrijk kenmerk van exploratieve innovatie is dat er expliciet afgeweken wordt van de bestaande kennis in de organisatie, terwijl exploitatieve innovatie daar juist op voortbouwt (Benner & Tushman, 2003). Jansen et al. (2006) hebben een schaal ontworpen voor het meten van beide typen innovaties. Jansen et al. (2009, p. 809) vatten deze schaal samen in vier items voor exploratieve innovatie en vier items voor exploitatieve innovatie. De in totaal acht items zijn integraal opgenomen in de Monitor.

Figuur 2.1 toont de verdeling van de gemiddelde scores op exploitatieve en exploratieve innovatie. De horizontale as vertegenwoordigt daarbij het gemiddelde van de verschillende items van de constructen op een 7-puntsschaal, waarbij het cijfer 1 staat voor de laagst haalbare score en het cijfer 7 voor de hoogst haalbare score. De verticale as vertegenwoordigt het aandeel organisaties in het Nederlandse bedrijfsleven (excl. zzp'ers) op basis van de gewogen antwoorden in de Monitor. De verticale stippellijnen geven de gemiddelde scores van de twee innovatievormen weer. De figuurnoot beschrijft het gemiddelde, de standaardafwijking en het aantal observaties.

Gemiddeld genomen scoort ook dit jaar exploitatie hoger dan exploratie. Met andere woorden, Nederlandse organisaties zetten over het algemeen sterker in op incrementele verbeteringen voor bestaande klanten en minder op het aanboren van geheel nieuwe markten. In de innovatieliteratuur is dit een gebruikelijke bevinding. Dit is onder andere te herleiden tot de grotere inspanning die vereist is voor succesvolle exploratieve innovaties (en de hogere risico's die daarmee gepaard gaan).

Figuur 2.1 Verdeling van de scores op exploitatieve en exploratieve innovatie

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2025-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: 1) De jaren 2025-2026 zijn respectievelijk gebaseerd op 334 en 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3);
2) De gewogen gemiddelde waarde van exploitatieve innovatie is in 2026 5,2 en de gewogen standaardafwijking 1,0;
3) De gewogen gemiddelde waarde van exploratieve innovatie is in 2026 4,2 en de gewogen standaardafwijking 1,3.

Uitsplitsing naar organisatiekenmerken

Exploitatieve innovatie scoort gemiddeld 5,2 en exploratieve innovatie 4,2. Voor beide vormen van innovatie zijn WBSO-gebruik en (lichter) de afzetmarkt de belangrijkste onderscheidende kenmerken. WBSO-gebruikers scoren een half punt hoger, bedrijven met uitsluitend een lokale of regionale markt ruim 0,2 punt lager. Sector en regio maken alleen bij exploitatieve innovatie verschil; omvang en oprichtingsjaar doen er bij geen van beide toe.

Innovatie hangt daarmee nauwelijks samen met het *type* organisatie, maar vooral met de keuzes die een bedrijf maakt over marktbereik en R&D.

De belangrijkste bevindingen van de uitsplitsingen van exploitatieve innovatie (zie Tabel B.1 in Bijlage B) zijn:

- Lokaal of regionaal opererende bedrijven scoren net als in voorgaande edities lager (–0,2). De druk om te innoveren lijkt zo lager te zijn voor lokaal opererende bedrijven;
- WBSO-gebruikers scoren ruim hoger dan gemiddeld (+0,5), gecontroleerd voor de overige bedrijfskenmerken. Omdat de meeste bedrijven geen WBSO gebruiken, wijkt de groep niet-gebruikers nauwelijks af van het gemiddelde (–0,02). Het verschil tussen beide groepen bedraagt circa een half punt. Vorig jaar was er geen verschil te zien op basis van WBSO-gebruik;
- De sector informatie & communicatie scoort als enige sector (zwak) significant hoger dan gemiddeld (+0,5). De afwijkingen van vorig jaar voor de bouwnijverheid & vastgoed (–0,5) en handel, vervoer & logistiek (–0,2) zien we dit jaar niet terug;
- Ondernemingen uit Noord-Holland en Flevoland scoren dit jaar weer bovengemiddeld (+0,2), al is dit verschil zwakker dan in 2025. Aan de andere kant scoren ondernemingen uit Utrecht en Gelderland juist ondergemiddeld (–0,2). De afwijkingen van vorig jaar voor Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg zien we dit jaar niet terug;
- Omvang (aantal werknemers) en organisatieleeftijd laten dit jaar geen significante verschillen zien. Vorig jaar scoorden jonge bedrijven nog bovengemiddeld. Ook scoorden micro-ondernemingen toen nog lager en het kleinbedrijf hoger. Die verschillen verdwijnen zodra we corrigeren voor sector, markt en WBSO-gebruik.

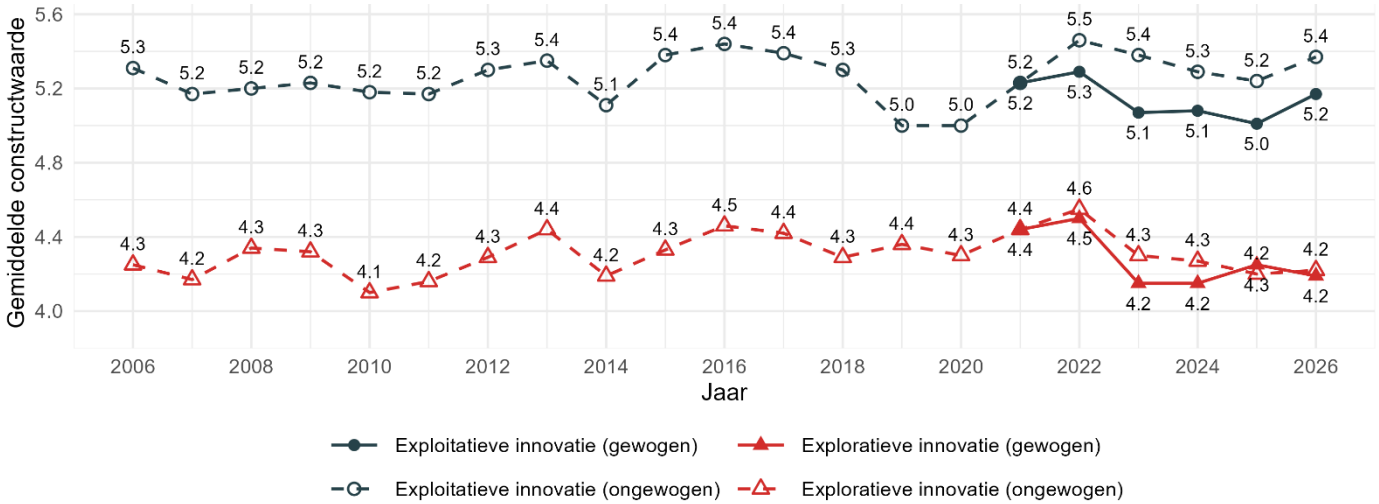
De belangrijkste bevindingen van de uitsplitsingen van exploratieve innovatie (zie Tabel B.2 in Bijlage B) zijn:

- Net als op exploitatieve innovatie scoren bedrijven die hooguit regionaal opereren significant lager (–0,3). Het verschil is wat groter dan bij exploitatieve innovatie, maar kleiner dan vorig jaar (–0,4). Anders dan vorig jaar scoren internationaal actieve bedrijven niet langer significant hoger;
- WBSO-gebruikers scoren duidelijk hoger dan gemiddeld (+0,6). Het verschil met niet-gebruikers bedraagt ruim 0,6 punt en is daarmee groter dan bij exploitatieve innovatie (circa 0,5 punt). Opvallend is dat we vorig jaar nog geen afwijking vonden op WBSO-gebruik;
- Op sector en regio vinden we dit jaar geen significante verschillen, terwijl beide kenmerken bij exploitatieve innovatie wel samenhangen met de score. De sectorverschillen van vorig jaar – hoger in de industrie, agro & energie en in de publieke sectoren, lager in handel, vervoer & logistiek – zien we dit jaar niet terug. De afwijkingen van Noord-Holland, Flevoland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg zien we dit jaar ook niet terug;
- Organisatieomvang doet er opnieuw niet toe.

Exploitatieve en exploratieve innovatie over de tijd

Terwijl de waarde voor exploitatieve innovatie dit jaar stijgt, laat de score voor exploratieve innovatie juist een daling zien (zie de rode en blauwe lijnen in Figuur 2.2). Daarmee is de beweging precies tegenovergesteld aan die van vorig jaar. Voor exploitatieve innovatie betekent de stijging een herstel na jaren van stagnatie en lichte daling: de score ligt weer op het niveau van 2023. Voor exploratieve innovatie is de daling een terugval na het lichte herstel van vorig jaar, waarmee ook deze score terugkeert op het niveau van 2023. De data worden pas sinds 2021 gewogen voor representativiteit.

Figuur 2.2 Bedrijven zijn minder actief met exploratieve innovatie, terwijl exploitatieve innovatie licht stijgt

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2006-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2021-2026 zijn respectievelijk gebaseerd op 419, 405, 449, 472, 334 en 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

2.2 Managementinnovatie

Box 2.2 geeft een bondige omschrijving van managementinnovatie en op welke literatuur deze vorm van innovatie is gebaseerd. De schaal is één-op-één overgenomen uit de bestaande wetenschappelijke literatuur.

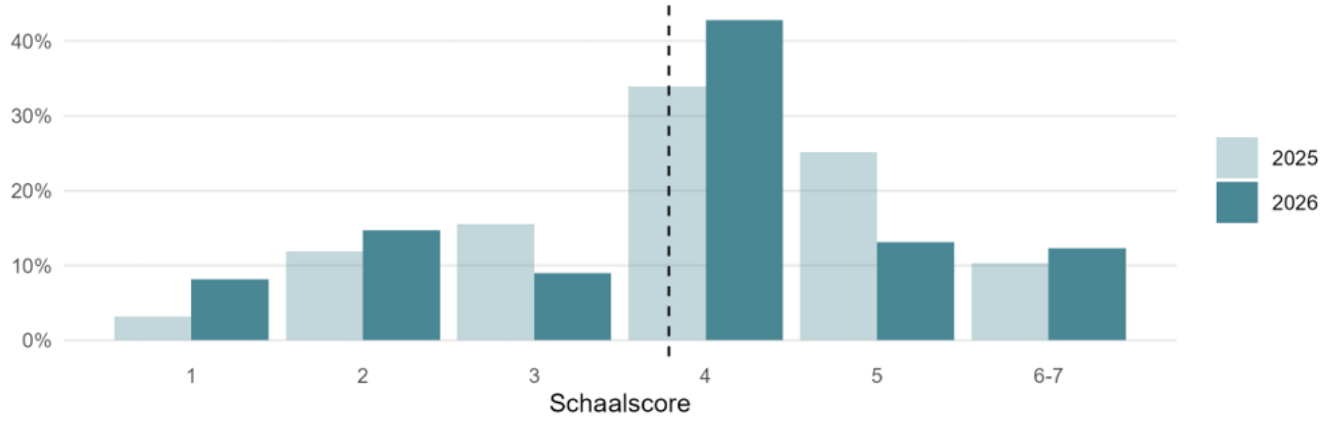
Box 2.2 Meetschaal voor managementinnovatie

Managementinnovatie betreft de uitvinding en implementatie van managementvormen die nieuw zijn voor de organisatie en helpen bij het bereiken van de organisatiedoelstellingen (Birkinshaw et al., 2008, Volberda et al., 2013a). Innovaties zijn naast technologische progressie vaak ook afhankelijk van nieuwe vormen van organiseren, leidinggeven en samenwerken (Volberda et al., 2013b). Omdat dergelijke managementinnovaties moeilijk te kopiëren zijn voor andere bedrijven, kunnen zij duurzame concurrentievoordelen opleveren voor organisaties (Birkinshaw & Mol, 2006; Hamel, 2006). Vaccaro et al. (2012, p. 47) hebben op basis van de wetenschappelijke literatuur over managementinnovatie een schaal gemaakt waarmee managementinnovatie op organisatieniveau gemeten kan worden. Een verkorte versie van deze schaal met vier items is opgenomen in de Monitor.

Figuur 2.3 toont de verdeling van de gemiddelde scores op managementinnovatie. De horizontale as vertegenwoordigt daarbij het gemiddelde van de verschillende items van het construct op een 7-puntsschaal waarbij het cijfer 1 staat voor de laagst haalbare score en het cijfer 7 voor de hoogst haalbare score. De verticale as vertegenwoordigt het aandeel organisaties in het Nederlandse bedrijfsleven (excl. zzp'ers) op basis van de gewogen antwoorden in de Monitor. De verticale stippellijn geeft de gemiddelde score van de innovatievorm weer. De figuurnoot beschrijft het gemiddelde, de standaardafwijking en het aantal observaties.

De gemiddelde score op managementinnovatie daalt licht, van 4,0 in 2025 naar 3,8 in 2026. Achter deze daling gaat een verschuiving in de verdeling schuil: vooral scorecategorie 4 en de randen van de schaal winnen terrein, ten koste van de middencategorieën 3 en 5. Organisaties bewegen daarmee zowel richting het midden als richting de uitersten van de schaal.

Figuur 2.3 Verdeling van de behaalde scores op managementinnovatie

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2025-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: 1) De jaren 2025-2026 zijn respectievelijk gebaseerd op 334 en 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (Bijlage A.2/3);
2) De gewogen gemiddelde waarde van managementinnovatie is in 2026 3,8 en de gewogen standaardafwijking 1,4.

Uitsplitsing naar organisatiekenmerken

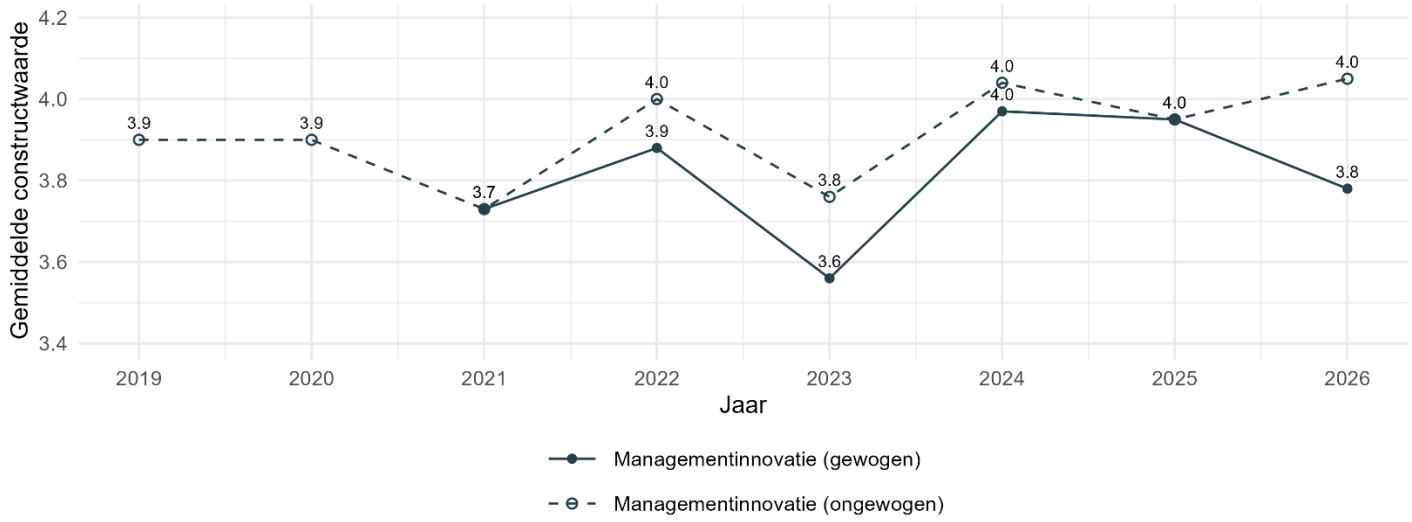
De belangrijkste bevindingen van de uitsplitsing van managementinnovatie (Tabel B.3 in Bijlage B) zijn:

- Gemeten naar geografische markt scoren nationaal opererende bedrijven hoger (+0,2). Anders dan bij exploitatieve en exploratieve innovatie, en anders dan vorig jaar, scoren lokaal of regionaal actieve bedrijven niet significant lager meer en internationaal actieve bedrijven niet meer hoger;
- Net als vorig jaar scoort de industrie, agro & energie significant lager op managementinnovatie (–0,7). Het is niet langer de enige sector die afwijkt. Overheid, zorg, recreatie & overige diensten hangt nu zwak samen met een hoger gemiddelde (+0,3);
- WBSO-gebruikers scoren duidelijk hoger dan gemiddeld (+0,9). Het verschil van gebruikers met niet-gebruikers bedraagt bijna 1 punt en is daarmee groter dan bij exploitatieve (circa 0,5 punt) en exploratieve innovatie (ruim 0,6 punt);
- Voor regio, organisatieomvang en -leeftijd zijn er geen significante verschillen.

Managementinnovatie over de tijd

De score voor managementinnovatie daalt dit jaar licht, van 4,0 naar 3,8 (Figuur 2.4). Daarmee is de groei sinds 2023 geremd. Na een wisselend verloop – een stijging van 3,7 in 2021 naar 3,9 in 2022, gevolgd door een daling naar 3,6 in 2023 – herstelden de scores zich in 2024 en 2025, maar dit jaar valt de score terug tot onder het niveau van 2022. Het ongewogen gemiddelde beweegt daarentegen juist omhoog en bereikt – samen met 2022 en 2024 – het hoogste niveau sinds het begin van de metingen. De gemiddelde gewogen score blijft, net als in vorige edities van de Monitor, structureel lager dan die voor de exploitatieve en exploratieve innovatievormen – en met deze neerwaartse beweging groeit dat verschil met exploitatieve innovatie weer.

Figuur 2.4 Positieve trend in managementinnovatie neemt af

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2019-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2021-2026 zijn respectievelijk gebaseerd op 419, 405, 449, 472, 334 en 330 waarnemingen gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

2.3 Bedrijfsprestaties, omzet en investeringen

Box 2.3 geeft een omschrijving van de meetschaal voor gepercipieerde bedrijfsprestaties. De items waarop deze meetschaal is gebaseerd zijn ongewijzigd ten opzichte van eerdere edities van de Monitor.

Box 2.3 Meetschaal voor bedrijfsprestaties

Voor het meten van bedrijfsprestaties wordt respondenten gevraagd een beoordeling te geven van de prestaties van de eigen organisatie in het algemeen én ten opzichte van concurrenten. Dit is een gangbare methode voor het meten van bedrijfsprestaties in de wetenschappelijke managementliteratuur (zie o.a. Jaworski & Kohli, 1993; Song & Parry, 1997; Song et al., 2011). Deze meer subjectieve maatstaf van bedrijfsprestaties is complementair aan objectieve maatstaven van prestaties, zoals de omzetgroei in de afgelopen drie jaren. Gelijk aan eerdere edities van de Monitor (De Jong et al., 2019; 2020; 2021a; 2022; 2023; 2024; 2025), telt de schaal drie items die in lijn zijn met de schalen zoals gebruikt in Jaworski en Kohli (1993, p. 60) en Volberda et al. (2012, p. 1047):

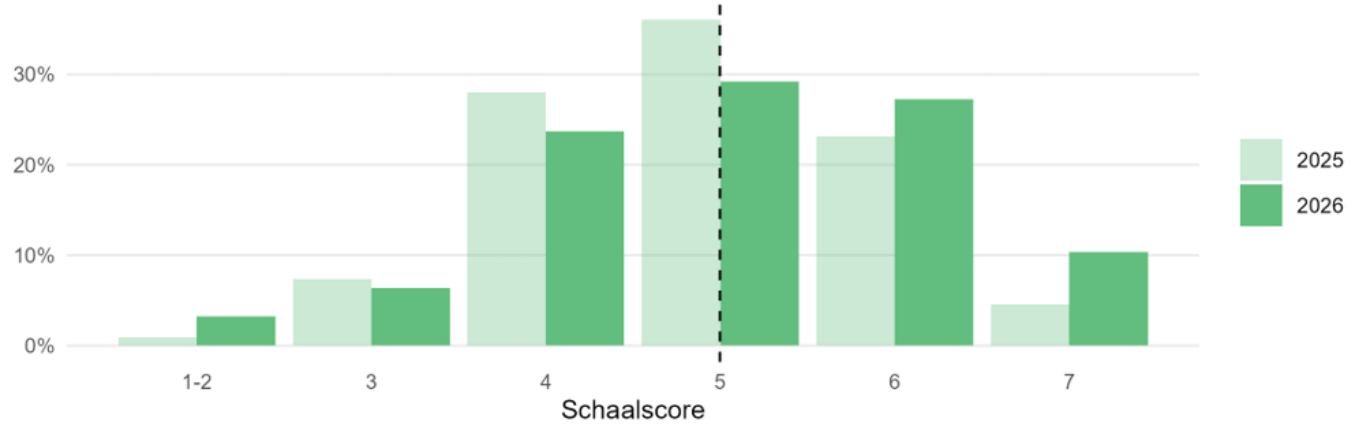
1. Onze organisatie is zeer winstgevend;
2. In vergelijking met concurrenten doen wij het zeer goed;
3. Onze concurrenten kunnen jaloers zijn op onze prestaties.

Figuur 2.5 toont de verdeling van de gemiddelde scores voor gepercipieerde bedrijfsprestaties. De horizontale as vertegenwoordigt daarbij het gemiddelde van de verschillende items van het construct op een 7-puntsschaal waarbij het cijfer 1 staat voor de laagst haalbare score en het cijfer 7 voor de hoogst haalbare score. De verticale as vertegenwoordigt het aandeel organisaties in het Nederlandse bedrijfsleven (excl. zzp'ers) op basis van de gewogen antwoorden in de Monitor. De verticale stippellijn geeft de gemiddelde score weer. De figuurnoot beschrijft het gemiddelde, de standaardafwijking en het aantal observaties.

De gepercipieerde bedrijfsprestaties nemen in 2026 toe. Vooral de twee hoogste scorecategorieën groeien, terwijl het aandeel organisaties in de laag- tot middencategorieën 3 tot en met 5 juist afneemt. Tegelijkertijd groeit ook het andere uiteinde van de schaal: het aandeel organisaties met een score van 1 of 2. De verdeling wordt daarmee

breder: organisaties bewegen weg uit het midden, naar zowel de boven- als de onderkant van de schaal. Achter de gemiddelde vooruitgang gaat dus een groeiende tweedeling in de ervaren bedrijfsprestaties schuil.

Figuur 2.5 Verdeling van de gemiddelde scores op bedrijfsprestaties

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2025-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: 1) De jaren 2025-2026 zijn respectievelijk gebaseerd op 334 en 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3);
2) De gewogen gemiddelde waarde van bedrijfsprestaties is in 2026 5,0 en de gewogen standaardafwijking is 1,2.

Uitsplitsing naar organisatiekenmerken

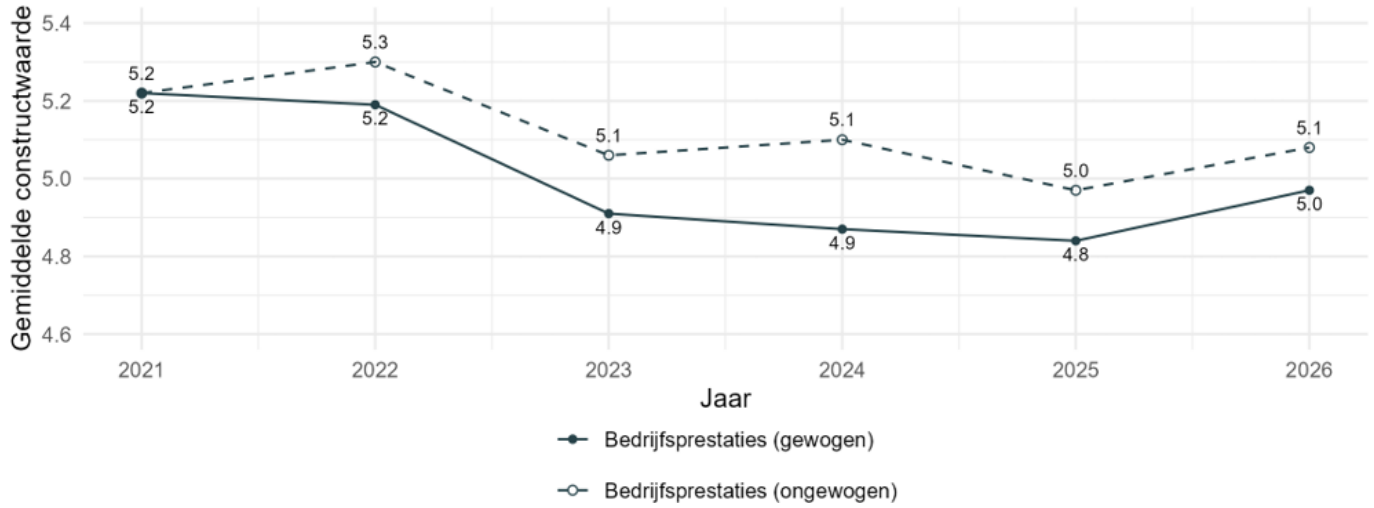
De belangrijkste bevindingen van de uitsplitsing van bedrijfsprestaties (Tabel B.4 in Bijlage B) zijn:

- De grootste significante verschillen zien we binnen de regio's. Zuid-Holland scoort lager (–0,4) dan het gemiddelde. Noord-Nederland & Overijssel en Noord-Holland & Flevoland scoren hoger (+0,3 ieder). Vorig jaar waren het juist Zeeland, Noord-Brabant en Limburg die zwak significant lager scoorden, en zagen we voor de andere regio's geen verschil.
- Bedrijven opgericht tussen 1981 en 2000 scoren 0,3 hoger. Gevestigde bedrijven rapporteren dus betere prestaties. Vorig jaar was er een U-vorm zichtbaar: de oudste en de jongste bedrijven presteerden naar eigen zeggen beter dan de middengroep. Het effect op de jongere groep is dit jaar dus niet zichtbaar;
- WBSO-gebruik doet er voor bedrijfsprestaties niet toe, terwijl het bij alle drie innovatievormen het grootste effect was. Binnen de sectoren is dit jaar geen verschil te zien waar dat vorig jaar nog wél zichtbaar was. Ook geografische markt, die bij alle innovatievormen significant was, speelt hier geen rol. Omvang maakt opnieuw geen verschil.

Bedrijfsprestaties over de tijd

De gemiddelde waarde voor bedrijfsprestaties stijgt dit jaar voor het eerst sinds het begin van de gewogen metingen (Figuur 2.6). De score neemt toe van 4,8 naar 5,0. In 2021 en 2022 lag de gemiddelde score nog op 5,2, waarna deze in stappen daalde tot 4,8 in 2025. Ook het ongewogen gemiddelde stijgt licht, naar 5,1. Na de sterke daling in de turbulente periode volgend op de coronapandemie, lijken de ervaren bedrijfsprestaties zich daarmee voorzichtig te herstellen.

Figuur 2.6 Na eerder een sterke daling herstellen de bedrijfsprestaties zich enigszins

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2019-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2021-2026 zijn respectievelijk gebaseerd op 419, 405, 449, 472, 334 en 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

Samenhang met bedrijfsprestaties

Om de samenhang van de verschillende innovatievormen en bedrijfsprestaties in kaart te brengen schatten we een gewogen lineair regressiemodel waarin de prestaties van een organisatie worden verklaard aan de hand van de score op de innovatievormen (zie Tabel 2.1). Deze regressies geven een beeld van de samenhang tussen een bepaalde innovatievorm en de bedrijfsprestaties, gecorrigeerd voor de overige vormen van innovatie.

Tabel 2.1 Met name exploitatieve innovatie is statistisch sterk gecorreleerd met de huidige bedrijfsprestaties

	Model A Coëfficiënt (standaardfout)	Model B Coëfficiënt (standaardfout)
Afhankelijke variabele	**Bedrijfsprestaties**	
Impact exploitatieve innovatie	+0,559*** (0,073)	+0,533*** (0,076)
Impact exploratieve innovatie	+0,005 (0,063)	-0,019 (0,065)
Impact managementinnovatie	-0,031 (0,052)	+0,015 (0,054)
Constante	2,248***	2,550***
Gecorrigeerde R^2	0,306	0,412
Controlevariabelen	NEE	JA
Observaties	330	330

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: .p<0,1 *p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001; in model B wordt gecontroleerd voor sector, bedrijfsomvang, bedrijfsleeftijd, regio, geografische markt en WBSO-gebruik; standaardfouten gegeven tussen haakjes.

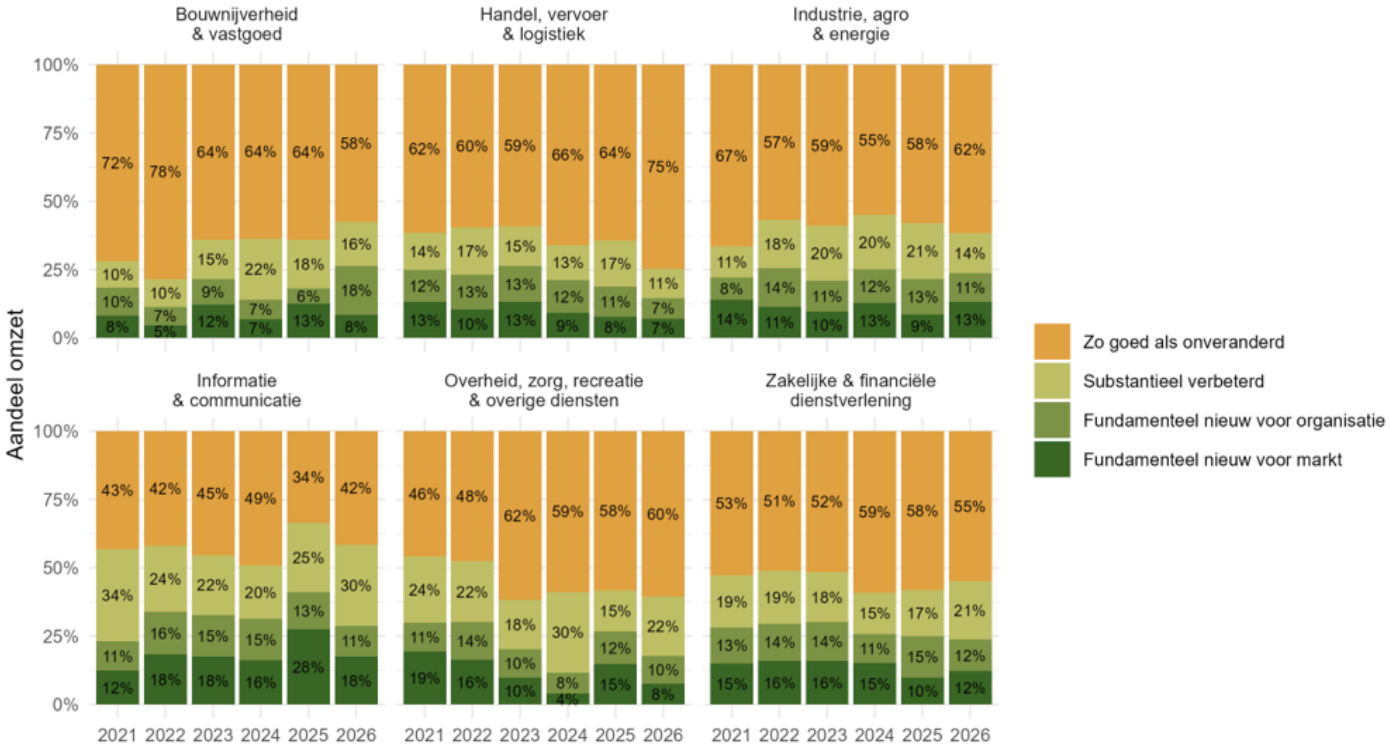
Model A corrigeert enkel voor de andere innovatievormen, terwijl model B ook controleert voor de overige organisatiekenmerken (sector, bedrijfsomvang, bedrijfsleeftijd, regio, geografische markt en WBSO-gebruik). Uit beide modellen volgt dat exploitatieve innovatie sterk positief samenhangt met de bedrijfsprestaties in hetzelfde jaar. Gecontroleerd voor de andere innovatievormen en ook voor de verschillende organisatiekenmerken betekent een 1 punt hogere score voor exploitatieve innovatie (schaal 1-7) een +0,53 hogere score op bedrijfsprestaties (eveneens op een schaal van 1-7). Exploratieve en managementinnovatie hangen ook dit jaar niet significant samen met de huidige bedrijfsprestaties.

Deze bevindingen sluiten aan bij eerdere edities van de Monitor. Exploratieve en managementinnovatie lijken vooral op langere termijn van invloed, terwijl exploitatieve innovatie directer doorwerkt. Deze resultaten corresponderen met de gelijktijdige stijging van zowel exploitatieve innovatie als de bedrijfsprestaties dit jaar. Het verband is bovendien sterker dan eerder: de omvang van het effect met en zonder controlevariabelen (respectievelijk +0,53 en +0,56) ligt ruim boven die van vorig jaar (+0,25 à +0,26).[3]

Omzet uit (fundamenteel) nieuwe goederen en/of diensten

De informatie- en communicatiesector behaalt ook dit jaar veruit het grootste deel van zijn omzet uit verbeterde of nieuwe producten en diensten: 58 procent, tegenover 42 procent uit goederen en diensten die 'zo goed als onveranderd' zijn (Figuur 2.7). Wel ligt dit aandeel lager dan vorig jaar (66 procent). Die daling zit vooral in de categorie 'fundamenteel nieuw voor de markt', die krimpt van 28 naar 18 procent van de omzet. De sector staat daarin niet alleen: in vier van de zes sectoren daalt het omzetaandeel uit verbeterde of nieuwe producten en diensten. Alleen 'Bouwnijverheid & vastgoed' en 'Zakelijke & financiële dienstverlening' zien dit aandeel groeien. 'Handel, vervoer & logistiek' kent de grootste daling en haalt het kleinste deel van de omzet uit verbeterde of nieuwe producten en diensten (25 procent). Het aandeel ligt daarmee op zijn laagste punt sinds het begin van de meting. De sterkste stijger is 'Bouwnijverheid & vastgoed', waar het omzetaandeel uit verbeterde of nieuwe producten en diensten toeneemt van 36 naar 42 procent. Daarmee komt een einde aan drie jaar stilstand: sinds de sprong van 22 naar 36 procent tussen 2022 en 2023 was het aandeel niet meer veranderd.

Figuur 2.7 Met name de ICT-sector behaalt veel omzet uit nieuwe producten en diensten

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2021-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

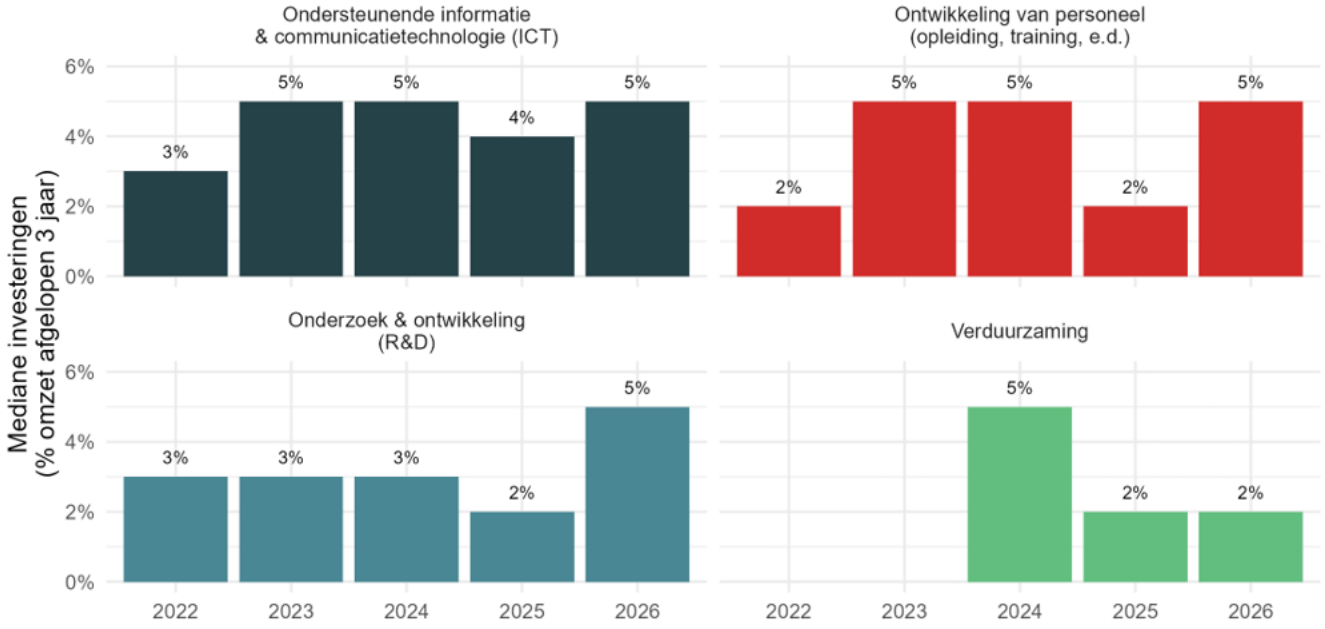
Noot: De jaren 2021-2026 zijn respectievelijk gebaseerd op 419, 405, 449, 472, 334 en 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers. Aan de respondenten is gevraagd hoeveel procent van de omzet in de afgelopen drie jaar voortkomt uit elk van de vier genoemde mogelijkheden.

[3] Omdat de innovatiescores niet-willekeurig zijn verdeeld over bedrijven betreft het hier nog steeds (gecontroleerde) correlaties en geen causale verbanden.

Investeringen in ICT, R&D, personeel en verduurzaming

Vergeleken met vorig jaar stijgen de mediane investeringen in drie van de vier categorieën naar 5 procent (Figuur 2.8). Daarmee keert grotendeels de trend van vorig jaar, toen de mediane investeringen, gemeten als percentage van de omzet over de afgelopen drie jaar, juist daalden. Alleen de investeringen in verduurzaming blijven gelijk, nadat zij vorig jaar van 5 naar 2 procent zakten. Paragraaf 2.4 gaat hier dieper op in. De grootste sprong wordt gemaakt in de investeringen in onderzoek & ontwikkeling (R&D), waar de mediane investeringen als aandeel van de omzet van 2 naar 5 procent gingen. Het aandeel van de omzet dat bedrijven investeren in ICT en in de ontwikkeling van personeel stijgt in beide gevallen ook naar 5 procent. Voor de ICT-investeringen spelen mogelijk toepassingen van AI een rol; Hoofdstuk 3 gaat dieper in op deze technologische ontwikkeling.[4]

Figuur 2.8 De mediane investeringen als aandeel van de omzet zijn voor drie van de vier categorieën gestegen

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2022-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2022-2026 zijn respectievelijk gebaseerd op 405, 449, 472, 334 en 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers. Aan de respondenten is gevraagd hoeveel procent van de omzet in de afgelopen drie jaar gemiddeld is geïnvesteerd in ieder van de vier categorieën. Sinds 2024 wordt ook verduurzaming als losse categorie uitgevraagd. De figuur toont de gewogen mediaan voor het gehele bedrijfsleven.

2.4 Verduurzaming bedrijfsleven

Klimaatambities van het bedrijfsleven

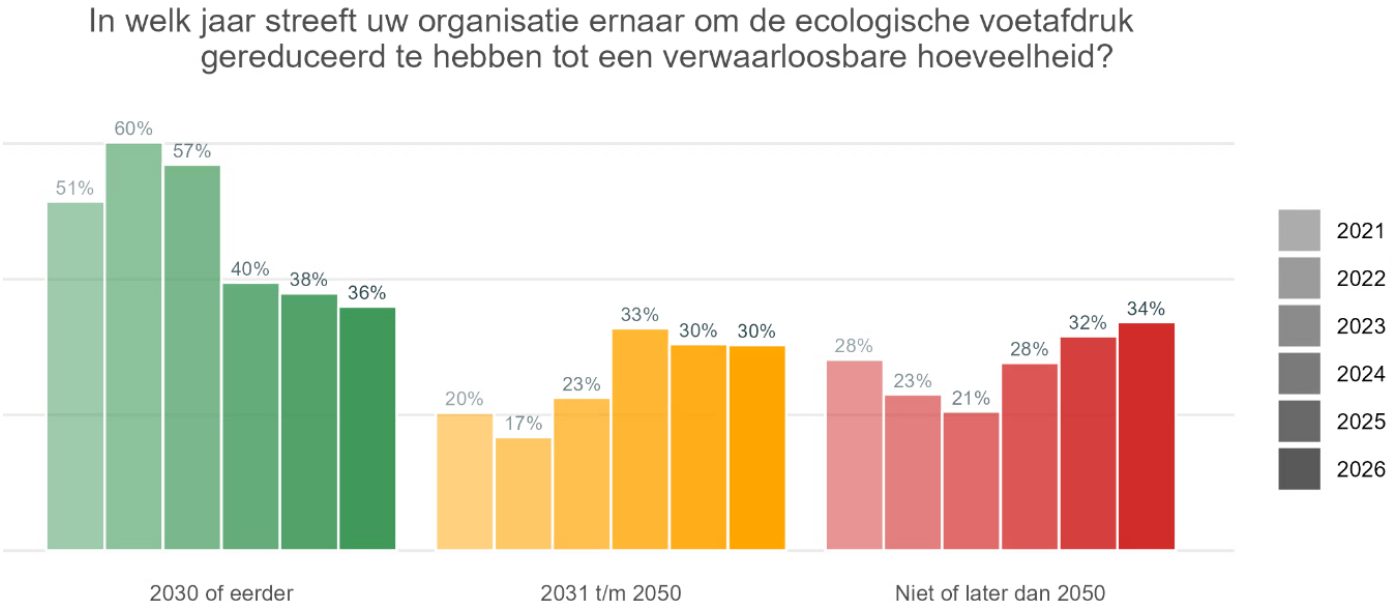
De klimaatambities van het bedrijfsleven blijven dit jaar stabiel (zie Figuur 2.9). Ongeveer een derde van de bedrijven streeft naar een verwaarloosbare ecologische voetafdruk in 2030 (36 procent), een derde heeft deze ambitie voor 2050 (30 procent) en het resterende derde heeft deze ambitie niet of pas na 2050 (34 procent).

[4] Deze cijfers zijn niet direct vergelijkbaar met de R&D-intensiteit in Nederland gerapporteerd door het CBS (in de meest recente cijfers over 2024 investeerden bedrijven 1,67 procent van het bbp in R&D, zie CBS, 2026). De CBS-cijfers kijken naar de som van investeringen op macroniveau, terwijl de Monitor kijkt naar investeringen op het niveau van individuele bedrijven. Kleine bedrijven (die vaak een hoger percentage van de omzet in R&D investeren) tellen daarom relatief zwaar mee in de Monitor.

Daarmee blijft de verdeling voor het derde jaar op rij grotendeels onveranderd, al verschuift de verdeling licht naar minder ambitieuze klimaatdoelen. Deze periode van relatieve stabiliteit volgt op de abrupte afname van het aandeel klimaatambitieuze bedrijven in 2024, toen voor het eerst minder dan de helft van de bedrijven streefde naar een verwaarloosbare ecologische voetafdruk in 2030.

Dit suggereert dat vanaf 2024 een nieuw evenwicht is ontstaan in de klimaatambities van bedrijven. Opvallend is dat het aandeel klimaatambitieuze bedrijven sindsdien nauwelijks verandert, terwijl 2030 steeds dichterbij komt. Een mogelijke verklaring is dat klimaatambitieuze bedrijven vaak al een relatief kleine ecologische voetafdruk hebben: ongeveer 80 procent behoort tot de groep bedrijven met de kleinste voetafdruk.

Figuur 2.9 Het aandeel klimaatambitieuze bedrijven blijft stabiel op ongeveer een derde

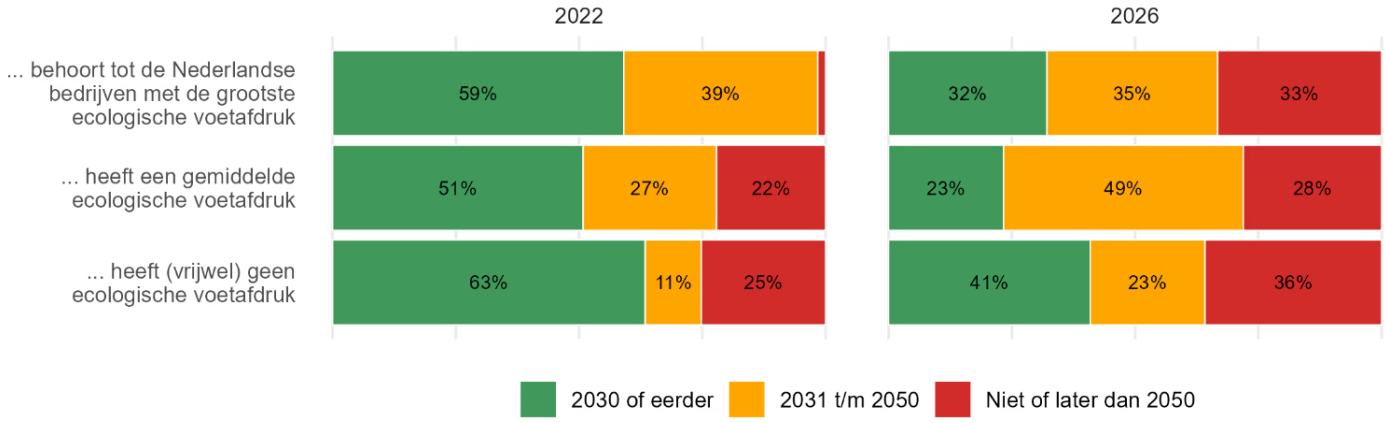
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2021-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2021-2026 zijn respectievelijk gebaseerd op 399, 391, 432, 454, 311 en 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

Klimaatambities ten opzichte van huidige klimaatimpact

Zoals we vorig jaar ook rapporteerden, zijn vooral de klimaatambities van bedrijven met een grotere ecologische voetafdruk sterk naar beneden bijgesteld (zie Figuur 2.10). Binnen de hoogste voetafdrukcategorie is het aandeel bedrijven dat streeft naar een verwaarloosbare ecologische voetafdruk in 2030 gehalveerd, van zes op de tien bedrijven in 2022 naar drie op de tien in 2026. Vooral het aandeel bedrijven dat deze ambitie pas na 2050 wil realiseren, is toegenomen. Onder bedrijven met een gemiddelde voetafdruk zien we een vergelijkbare verschuiving: van ongeveer de helft met een 2030-ambitie in 2022 naar een kwart in 2026. Wel streeft een groot deel van deze bedrijven nog altijd naar een verwaarloosbare voetafdruk vóór 2050. Ook onder bedrijven met de kleinste voetafdruk zijn de klimaatambities naar beneden bijgesteld, maar minder sterk dan onder bedrijven met een grotere voetafdruk.

Figuur 2.10 Vooral bedrijven met een grote ecologische voetafdruk hebben klimaatambities sinds 2022 verlaagd

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2022 en 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2022 en 2026 zijn respectievelijk gebaseerd op 391 en 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). De kleinste (1 en 2) en grootste (4 en 5) uitstootcategorieën zijn samengevoegd omwille van de leesbaarheid en steekproefomvang.

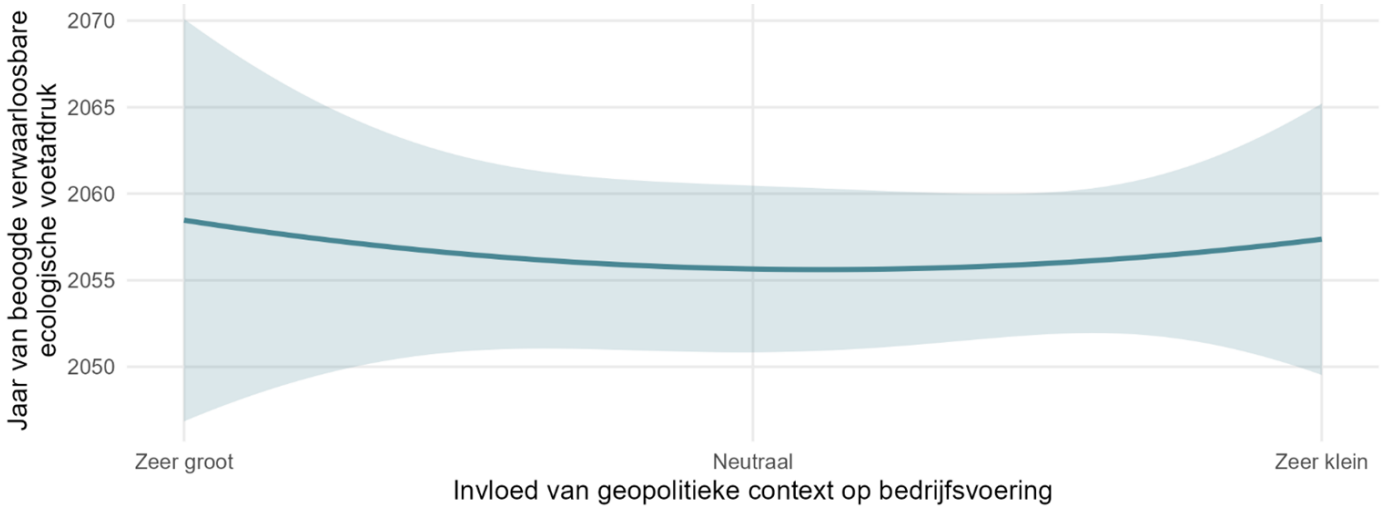
Invloed van geopolitieke situatie op klimaatambities

De ervaren impact van de geopolitieke situatie op de bedrijfsvoering hangt nauwelijks samen met de klimaatambities van bedrijven. Bedrijven die veel impact ervaren, zijn gemiddeld ongeveer even klimaatambitieus als bedrijven die minder impact ervaren (zie Figuur 2.11). Mogelijk houden twee tegengestelde effecten elkaar in evenwicht. Enerzijds kunnen geopolitieke onzekerheid en verstoringen in bijvoorbeeld energie- en grondstoffenmarkten ertoe leiden dat andere investeringen en prioriteiten op korte termijn voorrang krijgen. Anderzijds kan verduurzaming juist bijdragen aan het verminderen van strategische afhankelijkheden van fossiele energie en grondstoffen en daarmee aan de weerbaarheid tegen geopolitieke schokken.[5]

Opvallend is dat de klimaatambities aan beide uiteinden van het spectrum iets lager liggen. Mogelijk speelt bij bedrijven die sterk door geopolitieke ontwikkelingen worden geraakt vooral het verdringingsmechanisme, terwijl bij bedrijven die nauwelijks worden geraakt de prikkel om via verduurzaming strategische afhankelijkheden te verminderen kleiner is.

5 Hoofdstuk 4 gaat uitgebreider in op maatregelen die bedrijven nemen om geopolitieke risico's te beperken.

Figuur 2.11 De impact van geopolitieke context hangt nauwelijks samen met de klimaatambities van bedrijven

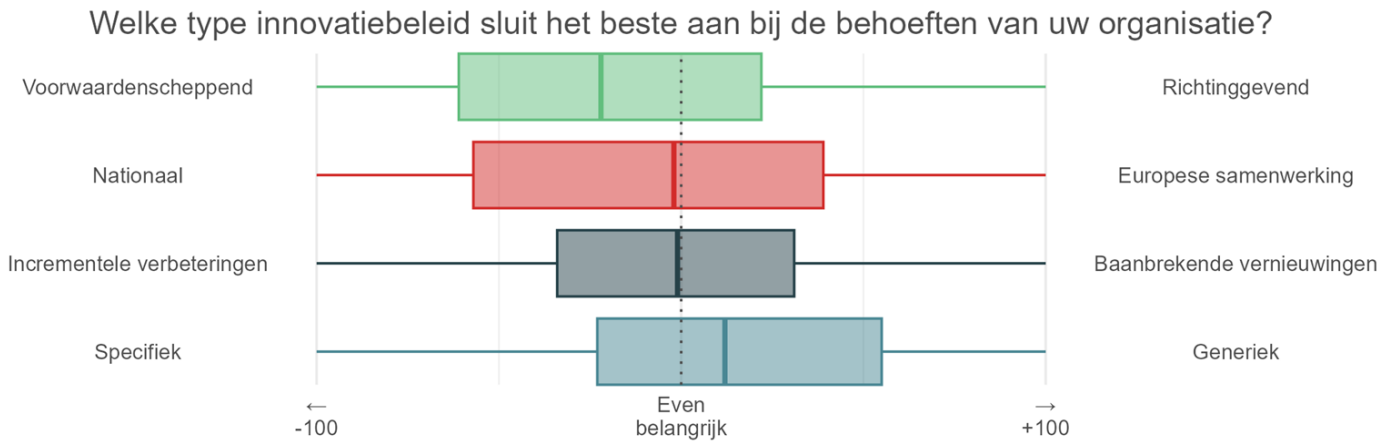
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). Deze figuur beschrijft een samenhang en geen causaal verband.

2.5 Rol van de overheid bij innovatie

De voorkeuren van bedrijven voor verschillende typen innovatiebeleid lopen sterk uiteen (zie Figuur 2.12). In de Monitor van dit jaar is bedrijven gevraagd welk type innovatiebeleid het beste aansluit bij de behoeften van hun organisatie. Daarbij is gekeken naar vier keuzes: voorwaardenscheppend versus richtinggevend beleid; nationaal beleid versus Europese samenwerking; beleid gericht op incrementele verbeteringen versus baanbrekende vernieuwingen; en generiek beleid voor alle bedrijven versus specifiek beleid voor strategische technologieën en/of markten.

Op alle vier de dimensies bevinden zich aanzienlijke groepen bedrijven aan beide kanten van het spectrum. Een eenduidige voorkeur van het bedrijfsleven voor één type innovatiebeleid is daarmee niet zichtbaar. Het doorsnee bedrijf bevindt zich bij de meeste keuzes rond het midden. Dit geldt in het bijzonder voor de afweging tussen nationaal beleid en Europese samenwerking en tussen incrementele verbeteringen en baanbrekende vernieuwingen. Bij de andere twee dimensies is wel enige richting zichtbaar. Bedrijven hebben vaker een voorkeur voor voorwaardenscheppend dan voor richtinggevend beleid en voor generiek boven specifiek beleid. Ook hier zijn de verschillen tussen bedrijven echter groot: een aanzienlijke groep heeft juist behoefte aan meer richtinggevend of specifiek innovatiebeleid.

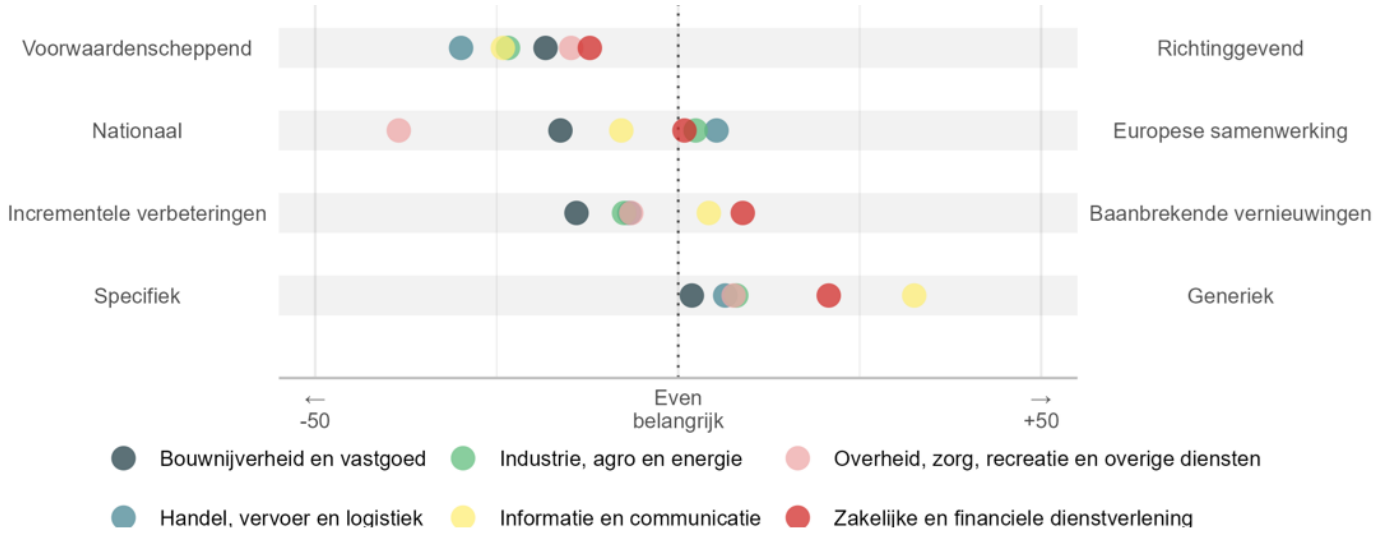
Figuur 2.12 De voorkeuren van bedrijven voor verschillende typen innovatiebeleid lopen sterk uiteen

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

Ook tussen sectoren verschilt de behoefte aan innovatiebeleid aanzienlijk (zie Figuur 2.13). De overheid(gerelateerde) sectoren wijken het sterkst af: hier bestaat meer behoefte aan nationaal innovatiebeleid. De sectoren handel, vervoer & logistiek en industrie, agro & energie neigen juist het sterkst naar meer Europese samenwerking. Daarnaast valt op dat dienstverlenende sectoren relatief meer behoefte hebben aan generiek beleid gericht op baanbrekende vernieuwingen, terwijl productiesectoren meer neigen naar beleid gericht op incrementele verbeteringen. De spreiding binnen sectoren (niet getoond in figuur) blijft echter ook groot.

Figuur 2.13 Dienstverlenende sectoren prefereren generiek beleid gericht op baanbrekende vernieuwingen

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

3 Kunstmatige intelligentie (AI)

Nederlandse bedrijven zijn steeds beter in staat om AI effectief in te zetten en dit hangt in toenemende mate samen met betere bedrijfsprestaties. Werknemers gebruiken AI gemiddeld 2,9 uur per week, vooral voor het genereren van tekst. Bedrijven verwachten de grootste productiviteitswinst bij junior medewerkers, maar voorzien juist voor deze groep ook het grootste verlies aan banen.

In enkele jaren tijd is kunstmatige intelligentie (AI) uitgegroeid van een technologische noviteit tot een breed toepasbaar hulpmiddel. Binnen de WBSO is AI inmiddels het grootste R&D-thema: het aantal R&D-arbeidsjaren voor AI steeg in vijf jaar met 77 procent naar ruim 10.000 in 2025 (RVO, 2026). Internationaal gebruikt inmiddels ongeveer 69 procent van de bedrijven een vorm van AI (Yotzov et al., 2026). Ook de Nederlandse overheid onderkent het strategische belang van deze technologie. Kunstmatige intelligentie en data science behoren tot de tien prioritaire sleuteltechnologieën van de Nationale Technologiestrategie (EZ, 2024) en de Nederlandse Digitaliseringsstrategie noemt AI als derde prioriteit (Digitale Overheid, 2026). De snelle opkomst van AI roept tegelijkertijd vragen op over de mate waarin organisaties deze ontwikkeling kunnen bijbenen en over de gevolgen voor medewerkers.

In dit hoofdstuk maken we inzichtelijk hoe het Nederlandse bedrijfsleven AI toepast en wat dat oplevert. De Monitor meet dit jaar voor het derde jaar op rij het vermogen van bedrijven om AI effectief in te zetten ('AI-volwassenheid') en verdiept dit beeld met nieuwe vragen over het feitelijke gebruik. Vervolgens beschrijven we het vermogen van bedrijven om AI toe te passen en de samenhang met bedrijfsprestaties, de frequentie en intensiteit van het AI-gebruik door werknemers, de gebruikte vormen van AI en de AI-breedte, en de gevolgen van het gebruik van AI die leidinggevenden verwachten voor hun junior en senior medewerkers.

3.1 Het vermogen van bedrijven om AI toe te passen

Of AI waarde oplevert, hangt mede af van het vermogen van organisaties om de technologie effectief toe te passen. Dit noemen we de AI-volwassenheid van een organisatie: de mate waarin datasystemen, medewerkers en processen zijn toegerust op het gebruik van AI. De Nederlandse Innovatie Monitor meet deze AI-volwassenheid sinds 2024 aan de hand van een reeks stellingen. Box 3.1 beschrijft de gebruikte meetschaal en de wetenschappelijke bronnen waarop deze is gebaseerd.

Box 3.1 De meetschaal voor AI-volwassenheid

De schaal voor AI-volwassenheid (‘*maturity*’) bestaat uit een zestal stellingen waarin leidinggevenden gevraagd worden naar de mate waarin hun organisatie in staat is om AI op effectieve wijze toe te passen. De stellingen zijn onderverdeeld in de gereedheid van de technologie en datasystemen van een organisatie (‘Data en technologie’) en de organisatorische en personele capaciteiten die bijdragen aan de effectieve inzet van AI (‘Organisatorische en personele capaciteiten’). De items voor deze twee subdimensies zijn gebaseerd op twee recente invloedrijke publicaties in de managementliteratuur op het gebied van kunstmatige intelligentie, Mikalef & Gupta (2021) en Bag et al. (2021):

‘Data en technologie’
1. We brengen data van meerdere bronnen samen in één opslaglocatie
2. We investeren in onze IT-infrastructuur om de implementatie van nieuwe digitale technologieën mogelijk te maken
3. Ons dataveiligheidsbeleid en -technologie voldoen aan de meest geavanceerde normen

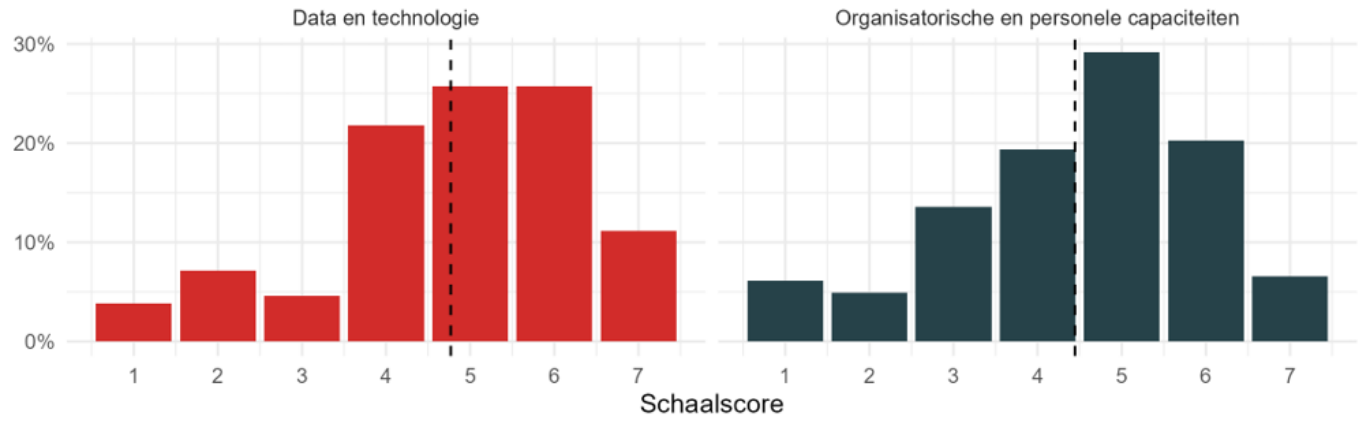
'Organisatorische en personele capaciteiten'
4. We hebben toegang tot intern en extern personeel met de juiste vaardigheden om AI toe te passen
5. Onze leidinggevenden tonen eigenaarschap en toewijding aan AI-initiatieven
6. Ons personeel heeft een goed gevoel voor waar AI toegepast kan worden

De schaal bestond in de monitors uit 2024 en 2025 uit een tiental stellingen, maar is om de lengte van de vragenlijst te beperken teruggebracht tot de hierboven genoemde zes stellingen. De factoranalyse uit Tabel A.15 toont dat deze voldoende convergent en discriminant valide zijn.

Figuur 3.1 toont de verdeling van de scores op de twee subdimensies van de AI-volwassenheid van bedrijven. De horizontale as vertegenwoordigt daarbij de score op een 7-puntsschaal waarbij het cijfer 1 staat voor de laagst haalbare score en het cijfer 7 voor de hoogst haalbare score. De verticale as vertegenwoordigt het aandeel organisaties in het Nederlandse bedrijfsleven (excl. zzp'ers) op basis van de gewogen antwoorden in de Monitor. De verticale stippellijn geeft de gemiddelde score weer. De figuurnoot beschrijft enkele descriptieve waarden (het gemiddelde, de standaardafwijking en het aantal observaties).

De AI-volwassenheid op de twee subdimensies is vergelijkbaar. De dimensie 'Data en technologie' ziet een gewogen gemiddelde waarde van 4,8 op de 7-puntsschaal, 0,4 hoger dan de gewogen gemiddelde waarde voor 'Organisatorische en personele capaciteiten' (4,4). De techniek en datasystemen van organisaties zijn dus gemiddeld genomen iets verder gereed voor AI dan de mensen en processen die daarmee moeten werken. Dit verhaal krijgt een staartje wanneer er gekeken wordt naar het gebruik van AI binnen organisaties in Nederland (zie Paragraaf 3.2).

Figuur 3.1 Verdeling van de scores op de twee subdimensies van AI-volwassenheid

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: 1) Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3);
2) De gewogen gemiddelde waarde van 'Data en technologie' is 4,8 en de gewogen standaardafwijking is 1,5;
3) De gewogen gemiddelde waarde van 'Organisatorische en personele capaciteiten' is 4,4 en de gewogen standaardafwijking is 1,5.

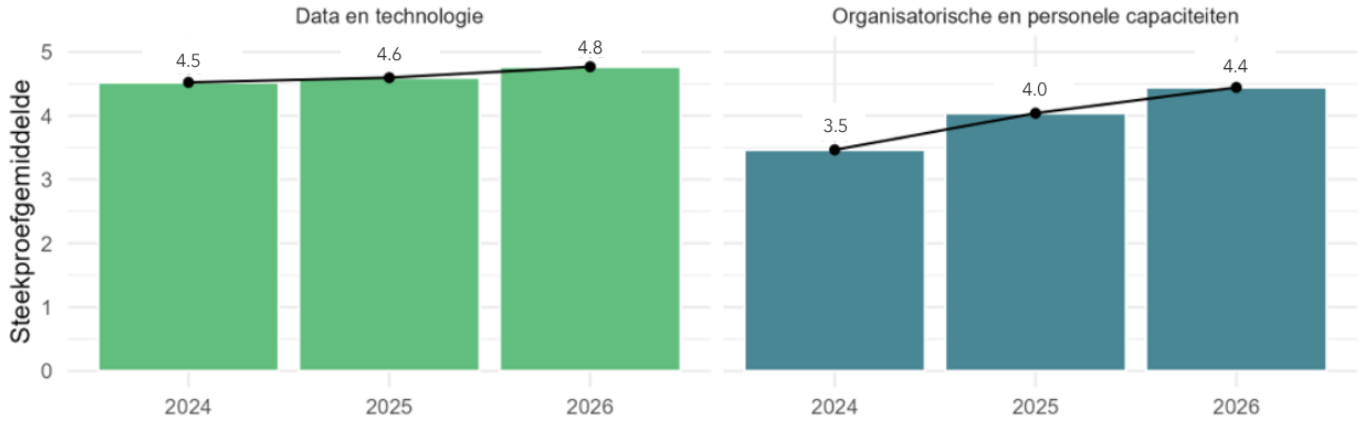
Tabel B.5 en Tabel B.6 tonen de uitsplitsing van de twee subdimensies van AI-volwassenheid naar organisatiekenmerken. Net als vorig jaar doen de grootste verschillen zich voor tussen sectoren. De sector informatie & communicatie scoort op beide dimensies ongeveer een vol punt hoger dan gemiddeld, terwijl de zakelijke & financiële dienstverlening alleen op capaciteiten 0,4 punt hoger scoort. De industrie, agro & energie blijft achter, vooral op organisatorische en personele capaciteiten (–0,9). Dit jaar heeft WBSO-gebruik een significant

effect op organisatorische en personele capaciteiten: we vinden bijna 0,8 punt verschil tussen wel en geen WBSO-gebruik, terwijl deze dimensie vorig jaar niet significant was. Op data en technologie heeft WBSO-gebruik geen significant effect; de kennis en mensen voor AI zitten vooral bij bedrijven die structureel aan R&D doen. Internationaal actieve bedrijven zijn wederom op beide dimensies verder gevorderd. Regionaal scoort dit jaar Zuid-Holland hoger op capaciteiten, waar vorig jaar Noord-Holland opviel. Het verschil tussen jonge en oudere bedrijven van vorig jaar zien we dit jaar niet terug.

Ontwikkelingen ten opzichte van vorig jaar

De AI-volwassenheid van organisaties is het afgelopen jaar verder toegenomen (zie Figuur 3.2). Net als tussen 2024 en 2025 stijgt de score voor 'Organisatorische en personele capaciteiten' sterker dan die voor 'Data en technologie'. De score voor 'Data en technologie' ligt nog wel steeds op een hoger niveau. Met andere woorden, organisatorische en personele capaciteiten lopen geleidelijk in op de gereedheid van data en technologie. In 2026 ligt de score voor 'Organisatorische en personele capaciteiten' met 4,4 bijna op het niveau van 'Data en technologie' in 2024 (4,5). Deze toenemende AI-volwassenheid past bij de snelle opkomst van met name generatieve AI in de afgelopen jaren.

Figuur 3.2 De AI-volwassenheid van organisaties neemt voor het tweede jaar op rij toe

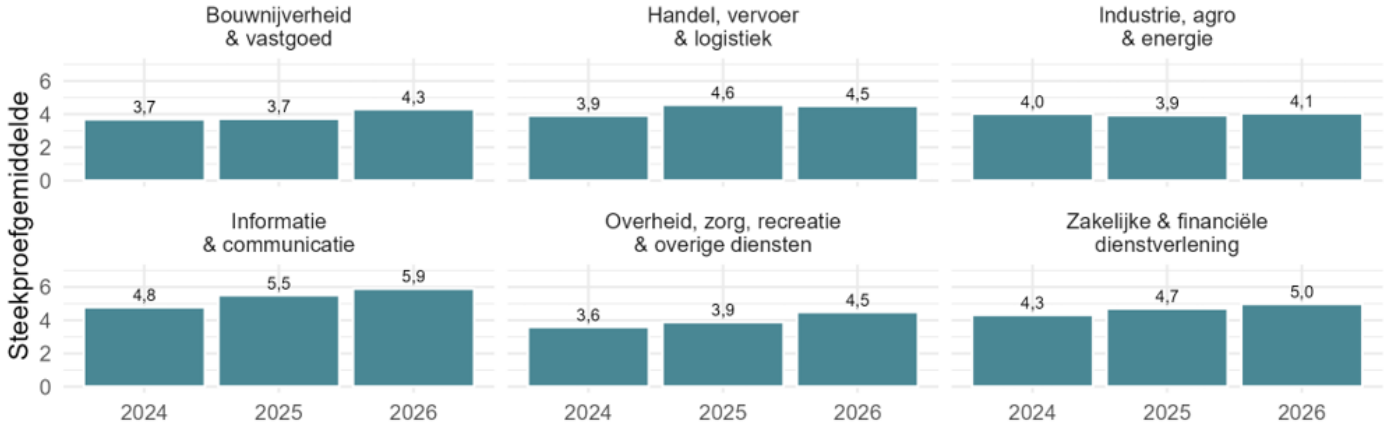

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2024-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: De jaren 2024-2026 zijn gebaseerd op 472, 334 en 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

De groei in AI-volwassenheid is afhankelijk van de sector (zie Figuur 3.3). Voor deze figuur voegen we de twee subdimensies samen tot één score: de AI-volwassenheid van een organisatie is hier het gemiddelde van haar scores op 'Data en technologie' en 'Organisatorische en personele capaciteiten'. Deze samengevoegde score maakt de ontwikkeling per sector in één oogopslag zichtbaar.

De AI-volwassenheid neemt in vrijwel alle sectoren toe, maar de sterkste groei verschilt tussen sectoren over de korte en langere termijn (zie Figuur 3.3). Tussen 2025 en 2026 stijgt de AI-volwassenheid het sterkst in bouwnijverheid & vastgoed, met gemiddeld 0,6 punt. Deze sector kent volgens Paragraaf 2.3 ook de grootste groei in het aandeel omzet dat uit verbeterde of nieuwe producten of diensten voortkomt. Daarnaast stijgt ook overheid, zorg, recreatie & overige diensten met gemiddeld 0,6 punt, al groeide in deze sector juist het aandeel omzet uit (zo goed als) onveranderde producten en diensten. Informatie & communicatie stijgt ook met gemiddeld 0,4 punt, gevolgd door zakelijke & financiële dienstverlening met gemiddeld 0,3 punt en industrie, agro & energie met gemiddeld 0,2 punt. Alleen in handel, vervoer & logistiek daalt de AI-volwassenheid licht, met 0,1 punt gemiddeld. Over de periode 2024–2026 laat informatie & communicatie juist de sterkste groei zien, met gemiddeld 1,1 punt. Ook in alle andere sectoren ligt de AI-volwassenheid in 2026 hoger dan in 2024. De groei varieert daar van 0,1 tot 0,9 punt gemiddeld en is het kleinst in industrie, agro & energie.

Figuur 3.3 De mate van groei in AI-volwassenheid hangt af van de sector waarnaar gekeken wordt

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2024-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2024-2026 zijn gebaseerd op 472, 334 en 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

Samenhang met bedrijfsprestaties

Om de samenhang tussen de inzet van kunstmatige intelligentie en bedrijfsprestaties (zoals gemeten in deze Monitor, zie Paragraaf 2.3) in kaart te brengen schatten we een gewogen lineair regressiemodel waarin de prestaties van een organisatie worden verklaard aan de hand van haar score op de AI-volwassenheidsschaal als geheel en op de twee onderliggende subdimensies afzonderlijk (zie Tabel 3.1). Deze regressies geven een beeld van de samenhang tussen de AI-vermogens van bedrijven en hun bedrijfsprestaties, al dan niet gecorrigeerd voor organisatiekenmerken.[6] Dezelfde regressiemodellen zijn in de afgelopen twee jaar ook geschat.

De positieve samenhang tussen AI-volwassenheid en bedrijfsprestaties is in 2026 verder versterkt. In 2024 rapporteerden we nog dat bedrijven positieve effecten van AI verwachtten op hun productiviteit, innovatie en investeringen, terwijl een samenhang met de bedrijfsprestaties nog niet zichtbaar was. In 2025 kantelde dit beeld: bedrijven die beter in staat waren om AI effectief in te zetten, rapporteerden significant betere bedrijfsprestaties. In 2026 is deze samenhang in het model met controlevariabelen nog sterker, en zonder controlevariabelen minstens zo sterk (behalve voor organisatorische en personele capaciteiten). Dit benadrukt het toenemende belang van het vermogen van bedrijven om AI effectief in te zetten voor hun bedrijfsprestaties.

6 Omdat AI-capaciteiten niet-willekeurig zijn verdeeld over bedrijven betreft het hier nog steeds (gecontroleerde) correlaties en geen causale verbanden.

Tabel 3.1 Er is een significante samenhang tussen de AI-volwassenheid van organisaties en bedrijfsprestaties

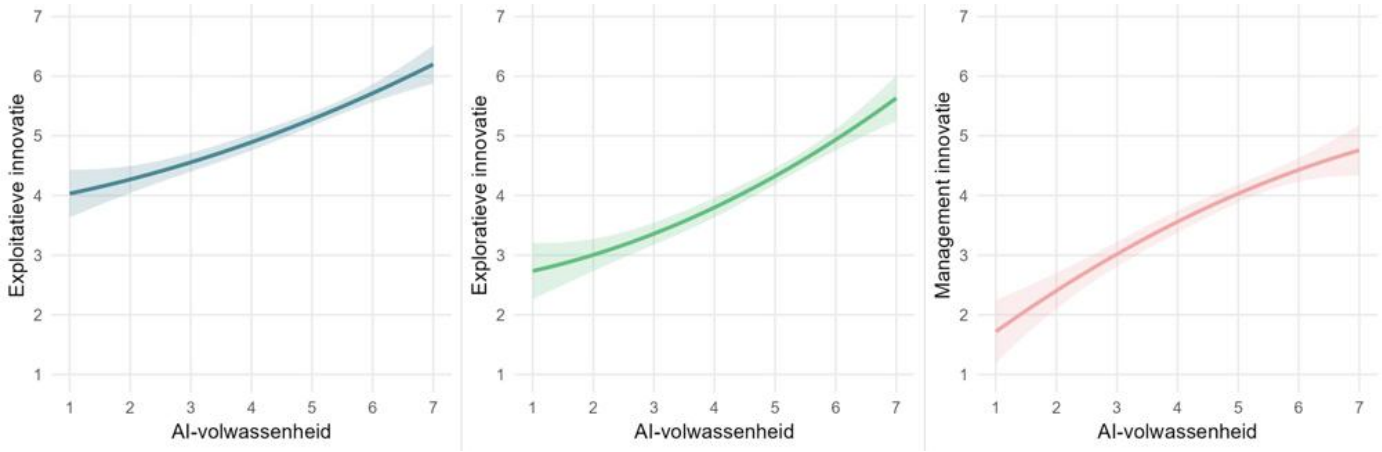
	Model A	Model B	Model C	Model D	Model E	Model F
	Coëfficiënt (standaardfout)					
Afhankelijke variabele	Bedrijfsprestaties					
AI-volwassenheid	0,172*** (0,048)			0,241*** (0,051)		
AI-volwassenheid: 'Data en technologie'		0,221*** (0,044)			0,263*** (0,046)	
AI-volwassenheid: 'Organisatorische en personele capaciteiten'			0,079* (0,044)			0,151** (0,049)
Gecorrigeerde R^2	0,035	0,069	0,007	0,088	0,115	0,052
Controlevariabelen	NEE	NEE	NEE	JA	JA	JA
Observaties	330	330	330	330	330	330

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: In de modellen D t/m F wordt gecontroleerd voor sector, bedrijfsomvang, bedrijfsleeftijd, regio, geografische markt en WBSO-gebruik; standaardfouten gegeven tussen haakjes. .p<0,1 *p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001

Samenhang met innovatie

Om de samenhang tussen AI-volwassenheid en innovatie in kaart te brengen schatten we drie regressiemodellen, één per innovatievorm, waarin de mate van innovatie van een organisatie wordt verklaard aan de hand van haar score op de AI-volwassenheidsschaal. Figuur 3.4 toont de geschatte curves met het bijbehorende 95%-betrouwbaarheidsinterval.

Figuur 3.4 Organisaties die meer AI-volwassen zijn, innoveren ook meer

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). De figuren beschrijven een samenhang en geen causaal verband.

Organisaties met een hogere AI-volwassenheid scoren hoger op alle drie de vormen van innovatie. Alle curves lopen van linksonder naar rechtsboven. Het beeld sluit aan bij de verwachting: organisaties die verder zijn met de inzet van AI, zijn ook de organisaties die meer innoveren. De samenhang verschilt wel per innovatievorm. Exploitatieve innovatie, het verbeteren van bestaande producten en processen, ligt over de hele linie hoog en loopt het minst op: van ongeveer 4 bij de minst AI-volwassen organisaties naar ruim 6 bij de meest AI-volwassen. Ook

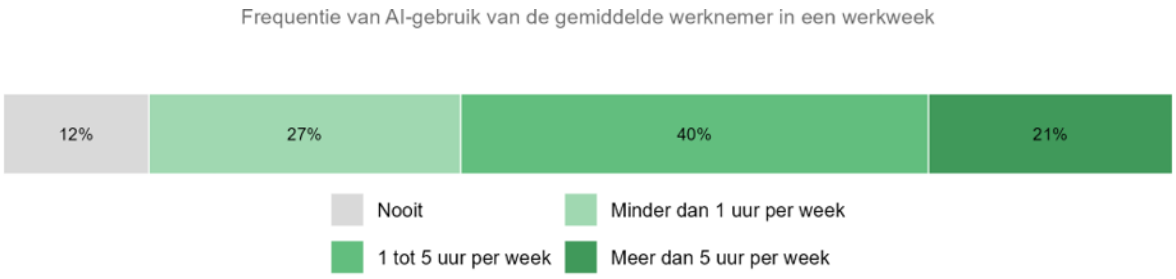
organisaties die nog weinig met AI doen, werken dus al aan het verbeteren van wat zij hebben. Bij exploratieve innovatie en managementinnovatie is het verschil tussen AI-koplopers en achterblijvers groter. Exploratieve innovatie, het verkennen van nieuwe producten en markten, loopt naarmate de AI-volwassenheid groeit op van bijna 3,0 naar ruim 5,5. Omdat managementinnovatie gemiddeld het laagst scoort, ligt de algehele lijn ook lager, maar deze laat wel de grootste stijging zien: van bijna 2,0 naar bijna 5,0. De betrouwbaarheidsintervallen zijn aan de uiteinden van de schaal het breedst, omdat daar minder organisaties zitten.

3.2 AI-gebruik van werknemers

Paragraaf 3.1 laat zien dat Nederlandse organisaties steeds beter in staat zijn om AI effectief toe te passen. Deze paragraaf beschrijft wat daarvan in de praktijk terechtkomt: hoe vaak en hoe intensief gebruiken werknemers AI? De Monitor vraagt leidinggevenden dit jaar voor het eerst hoeveel uur per week de gemiddelde werknemer in hun organisatie AI gebruikt. De antwoordcategorieën sluiten grotendeels aan bij internationaal onderzoek van Yotzov et al. (2026), zodat naast een vergelijking met nationale cijfers van het CBS (2025a-b) en RaboResearch (Van Limbergen, 2026) ook een voorzichtige internationale vergelijking mogelijk is.

In veruit de meeste organisaties gebruikt de gemiddelde werknemer op wekelijkse basis AI (zie Figuur 3.5). In 12 procent van de organisaties blijft AI-gebruik in een werkweek geheel uit. In zes op de tien organisaties werkt de gemiddelde werknemer minstens één uur per week met AI, waarbij 40 procent van de organisaties zegt dat hun gemiddelde werknemer één tot vijf uur per week AI gebruikt en 21 procent meer dan vijf uur. Het gebruik ligt daarmee boven de meest recente CBS-cijfers uit december 2025, waarin gemiddeld 36 procent van de bedrijfstakken AI-technologie gebruikt en nog eens 11 procent AI heeft overwogen (CBS, 2025a). Dit verschil komt aan de ene kant door de vraagstelling – het CBS vroeg namelijk specifiek naar het gebruik van één technologie uit een set van specifieke technologieën – maar toont aan de andere kant ook het latere meetmoment en dus de groei in gebruik in Nederland. Omgerekend naar uren gebruikt de gemiddelde werknemer in onze steekproef ongeveer 2,9 uur per week AI.[7] In organisaties waar werknemers AI gebruiken, ligt deze *AI-intensiteit* op gemiddeld 3,3 uur per week.

Figuur 3.5 In negen op de tien organisaties gebruikt de gemiddelde werknemer wekelijks AI

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

Nederlandse organisaties gebruiken in onze steekproef vaker AI dan bedrijven in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Australië. In Nederland gebruikt de gemiddelde werknemer in 88 procent van de

[7] Het gemiddelde is berekend door de antwoordcategorieën om te rekenen naar uren via de klassenmiddens die Yotzov et al. (2026) hanteren: 0 uur (voor 'nooit'), 0,5 uur (voor 'minder dan 1 uur per week'), 3 uur (voor '1 tot 5 uur per week') en 7,5 uur (voor 'meer dan 5 uur per week').

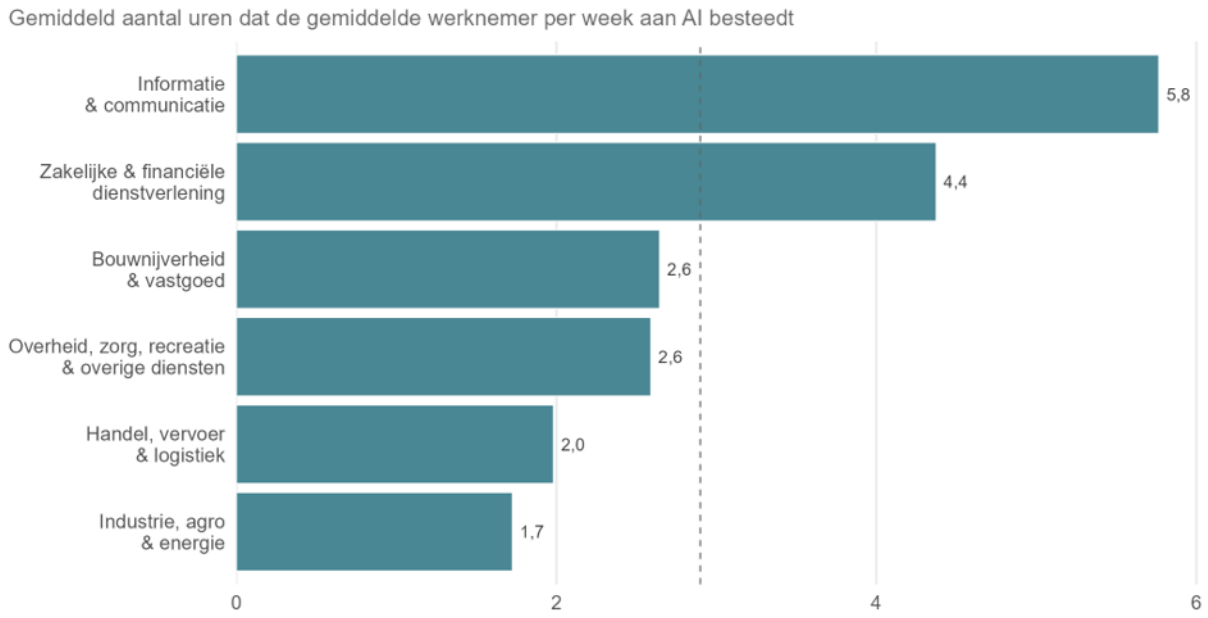
organisaties wekelijks AI; in 12 procent gebeurt dat nooit (zie Figuur 3.5). Yotzov et al. (2026) meten AI-gebruik op twee manieren. Ten eerste vragen zij aan topbestuurders welke AI-vormen hun bedrijf gebruikt: gemiddeld gebruikt 69 procent van de bedrijven ten minste één vorm van AI en 31 procent geen enkele. De VS loopt voorop met 78 procent, Australië sluit de rij met 59 procent. Ten tweede vragen Yotzov et al. aan bestuurders of zij zelf AI gebruiken in een typische werkweek. Dat doet gemiddeld 72 procent: iets meer dan het aandeel bedrijven dat AI gebruikt (69 procent). Beide maatstaven voor AI-gebruik van Yotzov et al. liggen onder de 88 procent van onze monitor.

Nederlandse werknemers gebruiken AI ook intensiever dan de bestuurders in Yotzov et al. (2026). In Nederland gebruikt de gemiddelde werknemer in 27 procent van de organisaties minder dan één uur per week AI, in 40 procent één tot vijf uur en in 21 procent meer dan vijf uur. Omgerekend komt dat neer op 2,9 uur per week (zie de noot bij Figuur 3.6). In Yotzov et al. is deze vraag alleen gesteld over het persoonlijke gebruik van bestuurders, niet voor het bedrijf als geheel. Bij die bestuurders is 'tot één uur per week' de modale categorie (41 procent); 24 procent gebruikt AI één tot vijf uur en 7 procent meer dan vijf uur. Dat komt neer op gemiddeld 1,5 uur per week. De landen verschillen onderling weinig. De VS loopt voorop met 1,7 uur, Australië zit op 1,5 uur en het VK en Duitsland op 1,4 uur.

Bovenstaande internationale vergelijking vraagt om voorzichtigheid vanwege een aantal punten. In de eerste plaats verschillen de vraagstellingen. Yotzov et al. meten het AI-gebruik door het bedrijf, afgeleid uit aangevinkte AI-vormen, en het persoonlijke gebruik van de bestuurder. Onze monitor vraagt leidinggevenden naar het gebruik van de gemiddelde werknemer binnen hun organisatie. Die twee groepen hoeven niet hetzelfde te doen. Daarnaast is het mogelijk dat leidinggevenden het gebruik van hun werknemers enigszins overschatten. Ten tweede is het meetmoment anders. Yotzov et al. meten tussen november 2025 en januari 2026, en onze monitor een halfjaar later, in een periode waarin AI-gebruik snel groeit. Bijvoorbeeld, in het VK steeg het aandeel bedrijven dat enige vorm van AI gebruikt met 10 procentpunt, tussen hun eerste meetpunt in februari tot april 2025 en hun tweede meetpunt in november 2025 tot januari 2026.

Wanneer we kijken naar hoeveel iedere sector bijdraagt aan het gemiddelde AI-gebruik, zien we dat informatie & communicatie en zakelijke & financiële dienstverlening bovengemiddeld scoren. In het aantal uren dat de gemiddelde werknemer per week AI gebruikt, scoren deze twee sectoren respectievelijk gemiddeld 5,8 en 4,4 uur per week (zie Figuur 3.6). Bouwnijverheid & vastgoed en overheid, zorg, recreatie & overige diensten zitten net onder het gemiddelde, met beide een gemiddeld gebruik van 2,6 uur per week. De achterlopers zijn handel, vervoer & logistiek (2,0 uur per week) en industrie, agro & energie (1,7 uur per week). De rangschikking is bijna exact gelijk aan die van de AI-volwassenheid in 2026 (Figuur 3.3): sectoren die AI beter kunnen toepassen, zetten het ook intensiever in.

Figuur 3.6 Kantoorsectoren lopen voorop in het aantal uren AI-gebruik per week

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

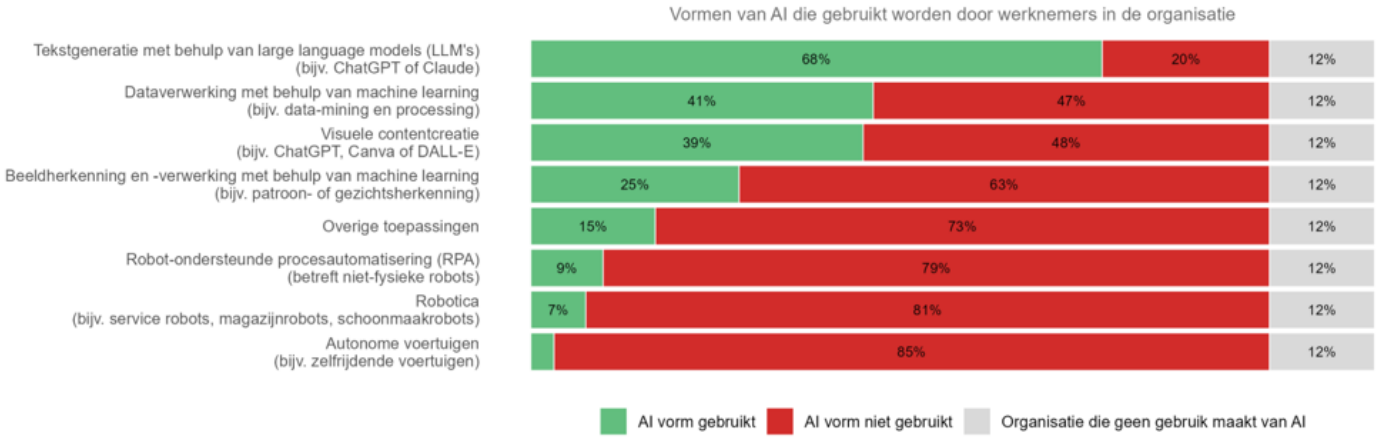
Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). De stippellijn geeft het gemiddelde gebruik van 2,9 uur per week aan. Het gemiddelde is berekend door de antwoordcategorieën om te rekenen naar uren via de klassenmiddens die Yotzov et al. (2026) hanteren: 0 uur (voor 'nooit'), 0,5 uur (voor 'minder dan 1 uur per week'), 3 uur (voor '1 tot 5 uur per week') en 7,5 uur (voor 'meer dan 5 uur per week')

Vormen van AI en AI-breedte

Werknemers gebruiken AI dus veel en vaak, maar waarvóór zetten zij AI in? We kijken naar acht vormen van AI, aangevuld met een open categorie 'overige toepassingen'. Respondenten konden meerdere vormen aankruisen. Ook hier zijn de uitkomsten (voorzichtig) te vergelijken met nationale cijfers van het CBS en het internationale beeld van Yotzov et al.

'Tekstgeneratie met grote taalmodellen (ook wel *large language models* of LLM's)', zoals ChatGPT of Claude, is veruit de meest gebruikte vorm van AI binnen Nederlandse organisaties (zie Figuur 3.7). Van alle organisaties zet 68 procent deze vorm in (dat is ongeveer driekwart van de organisaties die AI gebruiken). Daarna volgen 'dataverwerking met machine learning' en 'visuele contentcreatie', met respectievelijk 41 en 39 procent van de organisaties. Autonome voertuigen zijn de minst gebruikte vorm, en fysieke en niet-fysieke robots (robotica en robotondersteunde procesautomatisering) staan daar net boven. Dit gebruikspatroon spoort met de cijfers van het CBS (2025a), waaruit blijkt dat AI vooralsnog vooral wordt ingezet voor administratieve processen en bestuurstaken, terwijl andere toepassingen achterblijven.

Figuur 3.7 Tekstgeneratie met grote taalmodellen is veruit de meest gebruikte AI-vorm

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). Respondenten konden hier meerdere vormen aankruisen. In de categorie overige toepassingen noemen organisaties uiteenlopende toepassingen, waaronder softwareontwikkeling en coderen, transcriptie (spraak naar tekst), (communicatie)agents, digital signage, plantherkenning, administratieve en procesoptimalisatie-toepassingen, ontwerp en voorspellende inkoopmodellen.

Nederland volgt dezelfde rangschikking van AI-vormen als de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Australië in Yotzov et al. (2026), maar met een scherper contrast: de populaire vormen worden in Nederland vaker gebruikt dan in elk van de vier landen, minder populaire fysieke toepassingen juist minder dan gemiddeld.[8] In alle landen vormen tekstgeneratie, dataverwerking en visuele contentcreatie de top drie en staan robotica en autonome voertuigen onderaan. De niveaus verschillen echter fors. Tekstgeneratie zet 68 procent van de Nederlandse organisaties in, tegenover 54 procent in de VS als koploper en gemiddeld 41 procent in de vier landen. Dataverwerking (41 procent) en visuele contentcreatie (39 procent) in Nederland liggen 4 tot 20 procentpunt boven de andere landen. Beeldverwerking (25 procent) ligt op het niveau van het VK, en net onder het niveau van de VS. Fysieke robotica blijft met 7 procent juist onder het gemiddelde van 9 procent en ver onder de VS en het VK (13 en 14 procent), maar gelijk aan Australië (7 procent) en boven Duitsland (4 procent). Autonome voertuigen worden in 3 procent van de organisaties gebruikt in Nederland, Duitsland en het VK, waarmee Nederland achterloopt op de VS en Australië (respectievelijk 5 en 7 procent). Bij deze vergelijking past voorzichtigheid. Yotzov et al. (2026) meten in sommige gevallen wel een halfjaar eerder, in een periode waarin AI-gebruik snel groeit (zoals eerder besproken). Daarnaast zijn de cijfers voor de VS, het VK en Duitsland gewogen naar werkgelegenheid, waardoor grote bedrijven zwaarder tellen, en vragen Yotzov et al. naar het gebruik door het bedrijf, waar de Monitor vraagt naar het gebruik door werknemers.

3.3 Gevolgen voor de werknemers

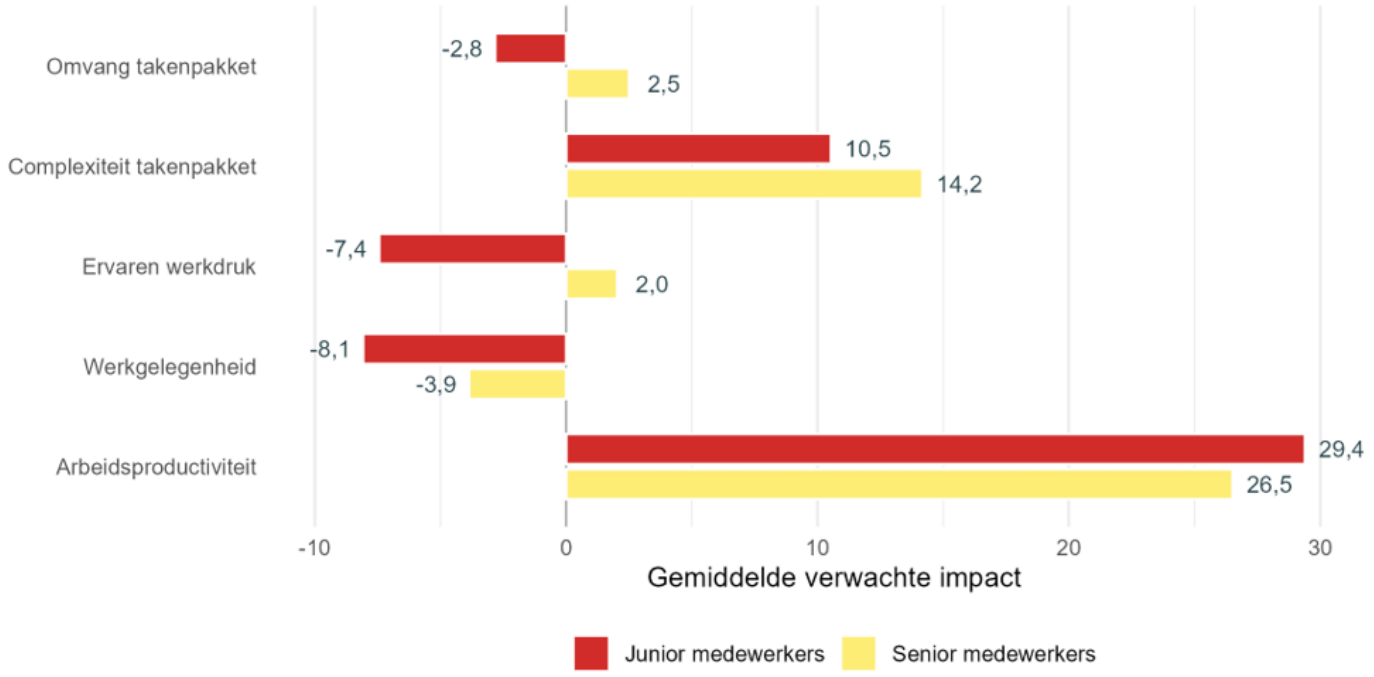
Wat betekent dit AI-gebruik voor de mensen die ermee werken? Respondenten gaven hun verwachtingen op vijf dimensies: de omvang en de complexiteit van het takenpakket, de ervaren werkdruk, de werkgelegenheid en de arbeidsproductiviteit. Ze beantwoordden dezelfde vraag twee keer – één keer voor junior en één keer voor senior

[8] Voor deze vergelijking kijken we naar figuur 5 van Yotzov et al. (2026), naar cijfers uit november 2025 tot januari 2026. Het gemiddelde in Yotzov et al. is gewogen naar het aantal respondenten per survey (n=5.888). Duitsland (met n=2.282) en het Verenigd Koninkrijk (n=1.972) wegen daarin dus zwaar. De Verenigde Staten (n=1.032) en Australië (n=602) wegen licht. De surveys zijn werkgelegenheidsgewogen, op Australië na.

medewerkers – zodat het verschil tussen beide groepen kan worden ingeschat (zie Figuur 3.8). T-toetsen laten zien dat de verwachte gevolgen voor junioren en senioren significant van elkaar verschillen (zie Tabel C.1).

Voor zowel junioren als senioren verwachten leidinggevenden een positief effect van AI op de arbeidsproductiviteit. Voor de omvang van het takenpakket en de ervaren werkdruk zijn de verwachtingen voor beide groepen juist tegengesteld. Bij junioren wordt een afname van het takenpakket en een daling van de werkdruk verwacht, terwijl deze voor senioren juist toenemen. De complexiteit van het takenpakket neemt naar verwachting voor beide groepen toe, waarbij de stijging voor senioren significant sterker is. Daarnaast verwachten leidinggevenden dat de werkgelegenheid binnen hun bedrijf voor beide groepen afneemt, maar sterker voor junioren dan voor senioren. Onze bevindingen suggereren daarbij een verschil tussen junioren en senioren: voor senioren verandert het werk vooral en wordt het complexer en productiever, terwijl AI bij junioren mogelijk meer werkzaamheden overneemt en daarmee ook de behoefte aan personeel vermindert.

Figuur 3.8 AI verhoogt vooral de verwachte arbeidsproductiviteit, bij junioren sterker dan bij senioren

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). De verwachte impact is uitgevraagd op een schaal van –100 tot 100.

4 Internationale afhankelijkheden en geopolitiek

Nederlandse bedrijven worden in toenemende mate geconfronteerd met geopolitieke spanningen. De grootste afhankelijkheden betreffen digitale diensten, grondstoffen/goederen en energie. Bedrijven zijn met name afhankelijk van andere EU-landen, al is de VS relatief belangrijk voor gebruik van ICT en technologie en China voor materiële inputs. Per risico verschilt het sterk welke maatregelen worden getroffen, zoals alternatieve leveranciers, anders werken of niets doen.

De geopolitieke ontwikkelingen – eerder al de technologische opkomst van China, de Russische invasie van Oekraïne en de verkiezing van Trump en meer recent de Amerikaans-Israëlische aanval op Iran – hebben (het bewustzijn over) risico's voor de nationale veiligheid sterk vergroot. Dit raakt ook (de innovatieactiviteiten van) het bedrijfsleven door bijvoorbeeld protectionistische handelspolitiek, verstoorde handelsroutes, risico's rond strategische afhankelijkheden, het inzetten van economische spionage en andere ontwikkelingen die de onzekerheid vergroten. Dit hoofdstuk bouwt voort op inzichten uit 2025 over de invloed van geopolitiek, een weerbaar bedrijfsleven, voorzorgsmaatregelen en de opschaling van defensie. Dit jaar onderzoekt de Monitor in hoeverre de geopolitieke invloeden zijn veranderd, welke risicovolle strategische afhankelijkheden organisaties hebben en welke voorzorgsmaatregelen zij nemen.

4.1 Invloed geopolitiek

Sinds vorig jaar worden significant meer bedrijven geconfronteerd met de geopolitieke situatie (Figuur 4.1; $p<0,001$). Terwijl vorig jaar 40 procent aangaf dat het van grote invloed is op de bedrijfsvoering, is dat in 2026 gestegen tot 61 procent.

Specifiek voor bedrijven die hoofdzakelijk internationaal actief zijn is er ook een significante verschuiving ($p<0,05$). Inmiddels is driekwart (77 procent) van de internationale bedrijven het enigszins tot zeer eens dat de geopolitieke situatie van grote invloed is op de bedrijfsvoering. In 2025 was dit nog 48 procent. Nog maar 13 procent van de hoofdzakelijk internationale bedrijven zegt dat de geopolitieke situatie niet van invloed is.

Figuur 4.1 De geopolitieke situatie is voor veel meer bedrijven van grote invloed op de bedrijfsvoering

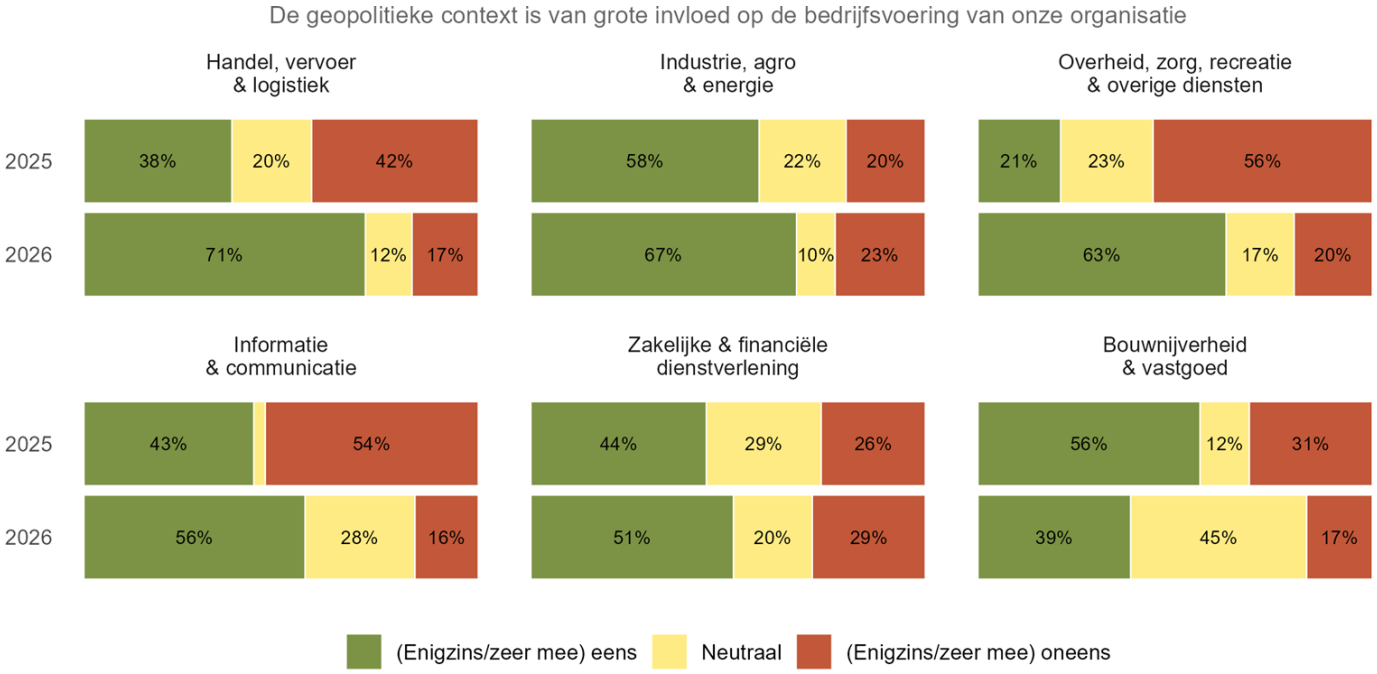

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2025-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2025-2026 zijn gebaseerd op 334 respectievelijk 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). De uiterste twee antwoordcategorieën zijn samengevoegd om te voldoen aan de vereisten van het CBS.

Net als vorig jaar zien we over de invloed van geopolitiek duidelijke verschillen tussen sectoren, al is het bij vrijwel alle bedrijfstakken toegenomen (Figuur 4.2). In de handel, vervoer & logistiek is inmiddels bij het grootste deel van de bedrijven de geopolitieke context van enigszins tot zeer grote invloed: 71 procent tegenover nog slechts 38 procent in 2025. Bij de industrie, agro & energie is dit aandeel licht toegenomen (van 58 naar 67 procent) en daarmee na de handel, vervoer & logistiek het hoogst van alle bedrijfstakken. Zeker in de (semi-)publieke sectoren is de geopolitieke situatie steeds vaker van grote invloed: van 21 procent in 2025 naar 63 procent in 2026. In de informatie- en communicatiesector en de zakelijke & financiële dienstverlening is het aandeel bedrijven waarop het van grote invloed is ook toegenomen. Tot slot valt de bouwnijverheid & vastgoed op, waar het aandeel dat enigszins tot zeer sterk de invloed van geopolitiek merkt is afgenomen (van 56 naar 39 procent), terwijl het aandeel dat neutraal antwoordt juist sterk is toegenomen (van 12 naar 45 procent). Voor alle sectoren geldt nu dat hooguit drie op de tien organisaties geen grote impact ondervinden van de geopolitieke situatie.

Figuur 4.2 Met name handel, vervoer & logistiek merkt toenemende geopolitieke invloed; de bouw juist minder

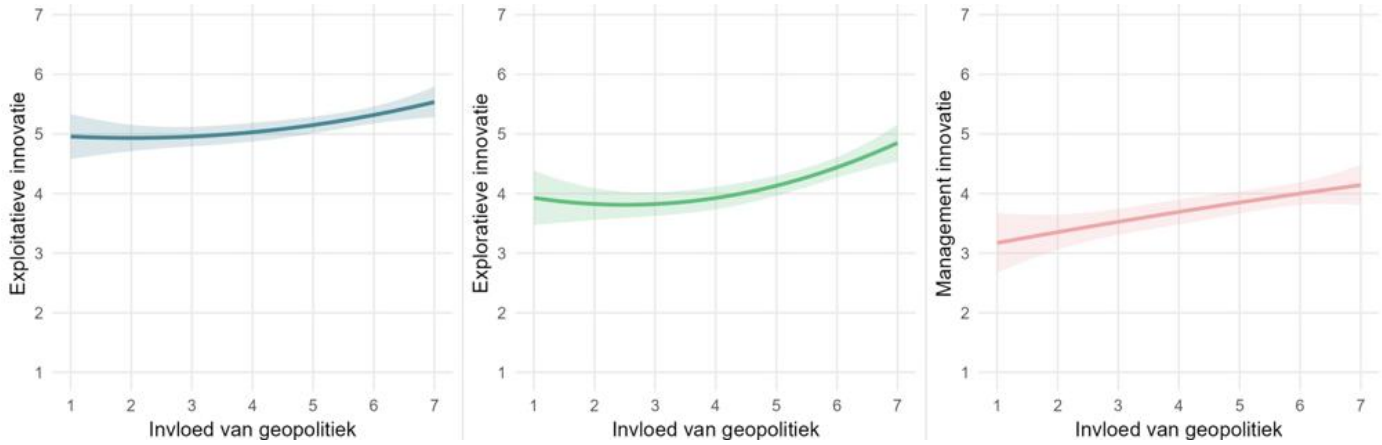
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2025-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: De jaren 2025-2026 zijn gebaseerd op 334 respectievelijk 330 waarnemingen, op jaarniveau gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). De uiterste twee antwoordcategorieën zijn samengevoegd om te voldoen aan de vereisten van het CBS.

Samenhang met innovatie

De samenhang tussen de ervaren invloed van geopolitiek en innovatie is zwakker dan die met AI-volwassenheid (zie Figuur 4.3 en eerder Paragraaf 3.1). Ook hier is een positieve samenhang te zien, maar de verschillen tussen organisaties die weinig en organisaties die veel invloed ervaren zijn klein: op alle drie de innovatievormen scheelt het ongeveer 0,5 tot 1 punt op de 7-puntsschaal. Exploitatieve innovatie ligt opnieuw over de hele linie hoog, rond of boven 5, en beweegt nauwelijks mee met de ervaren invloed van geopolitiek. Het verbeteren van bestaande producten en processen doen organisaties dus ongeacht hoe sterk zij het wereldtoneel in hun bedrijfsvoering voelen. Bij exploratieve innovatie is de samenhang het duidelijkst, maar deze zit vooral in de bovenste helft van de schaal. Tot een score van ongeveer 3 à 4 blijft exploratieve innovatie relatief vlak, waarna de curve oploopt bij organisaties die veel invloed van geopolitiek ervaren. Een mogelijke verklaring is dat organisaties op zoek gaan naar nieuwe markten als reactie op geopolitieke druk. Andersom kan de samenhang ook ontstaan doordat het ontwikkelen van nieuwe producten en het betreden van nieuwe markten in een geglobaliseerde economie, sneller geraakt wordt door geopolitieke ontwikkelingen.

Figuur 4.3 Geopolitiek hangt vooral samen met exploratieve innovatie

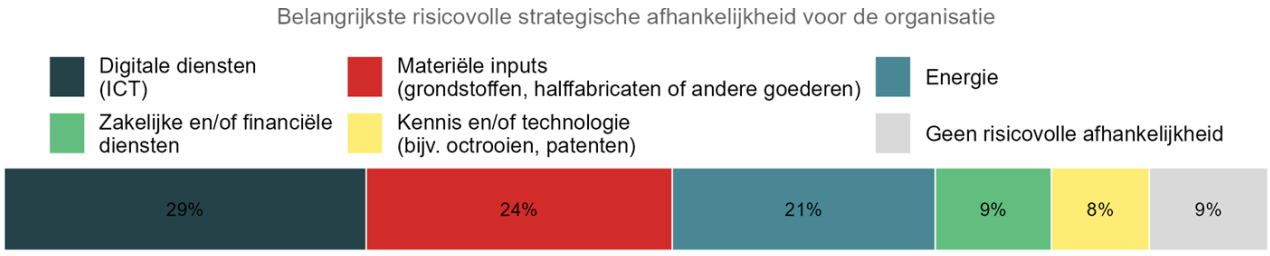
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). De figuren beschrijven een samenhang en geen causaal verband.

4.2 Strategische afhankelijkheden

Afhankelijkheden bestaan uit import of gebruik van buitenlandse goederen en diensten, direct door de organisatie zelf of indirect via toeleveranciers. Of deze vanuit strategisch opzicht risicovol zijn, hangt af van onder andere het belang voor de organisatie, de oorsprong van de goederen of diensten en de beschikbaarheid van alternatieven.

Het loopt sterk uiteen wat voor type afhankelijkheden bedrijven als meest belangrijk aanmerken (Figuur 4.4). Het vaakst genoemd zijn digitale diensten, zoals ICT (29 procent), en materiële inputs, zoals grondstoffen, halffabricaten of andere goederen (24 procent). De levering van energie geldt voor een op de vijf bedrijven (21 procent) als belangrijkste afhankelijkheid. Minder vaak genoemd zijn zakelijke en/of financiële diensten (9 procent) of kennis en/of technologie, bijvoorbeeld octrooien (8 procent). Een op de tien bedrijven (9 procent) heeft geen risicovolle strategische afhankelijkheid.

Figuur 4.4 De belangrijkste risicovolle strategische afhankelijkheden zijn digitale diensten en materiële inputs

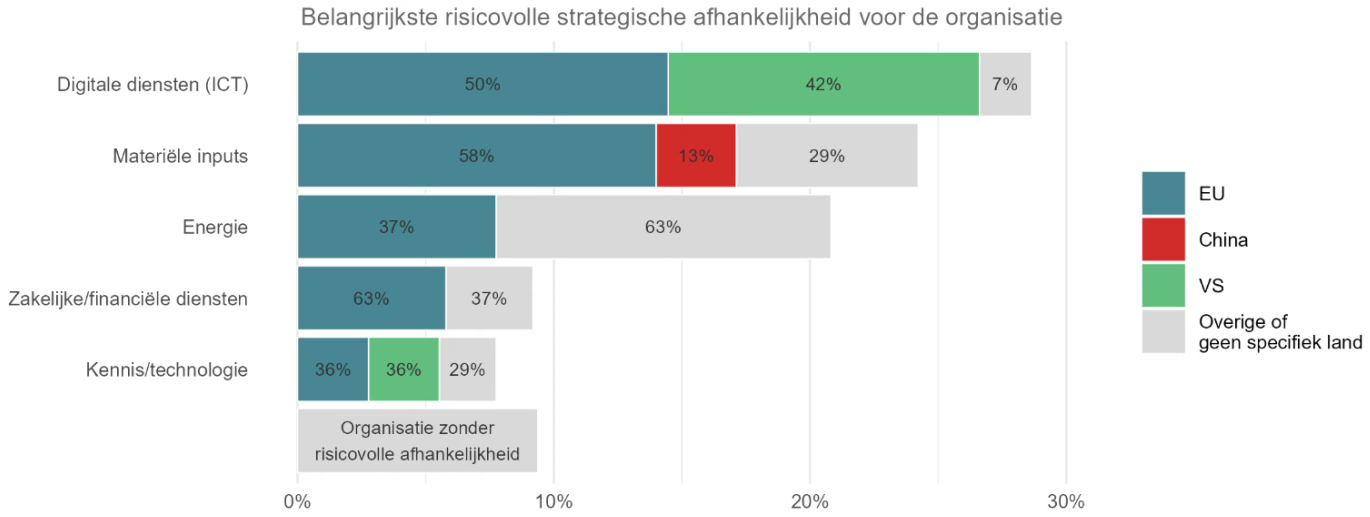

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). Keuze uit één type afhankelijkheid waar de organisatie het meest van afhankelijk is.

Het land of de regio waarvan de organisatie het meest afhankelijk is, verschilt sterk per type afhankelijkheid (Figuur 4.5). Voor de meeste afhankelijkheden blijken landen uit de EU belangrijke leveranciers, zoals voor zakelijke en financiële diensten (63 procent), materiële inputs (58 procent) en digitale diensten (50 procent). Het land dat er verder het meest uitspringt is de VS, die een belangrijke leverancier is voor digitale ICT-diensten (42 procent) en kennis en technologie (36 procent). China valt op bij de import van materiële inputs, zoals grondstoffen,

halffabricaten of andere goederen (13 procent). Voor een aantal afhankelijkheden gaat het vooral om overige landen of om geen specifiek land, zoals bij energie (63 procent), zakelijke en financiële diensten (37 procent) en materiële inputs (29 procent).[9] Waarschijnlijk speelt hierbij bijvoorbeeld op bedrijfsniveau dat energie niet door organisaties zelf wordt geïmporteerd uit een bepaald land, maar via de energieleverancier en het stroomnet direct wordt geleverd. Desondanks is het voor een groot deel van de bedrijven een belangrijke input en daarmee een risicovolle afhankelijkheid.

Figuur 4.5 Per afhankelijkheid verschilt het sterk welke regio het meest belangrijk is

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). Keuze uit één type afhankelijkheid waarvoor één land/regio kon worden geselecteerd waar de organisatie het meest van afhankelijk is. Keuze uit de Europese Unie, Rusland, overig Europa, China, Midden-Oosten, overig Azië, Verenigde Staten, overig Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Afrika, Oceanië of geen specifiek land. Voor enkele afhankelijkheden waar dit beperkt voorkomt zijn de VS en China verwerkt onder 'overige landen'.

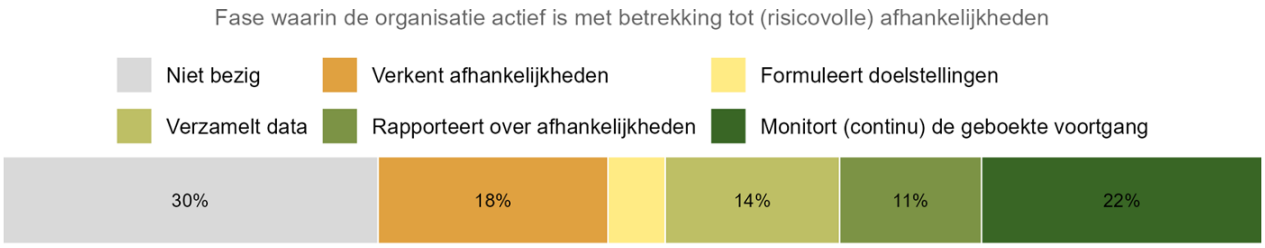
4.3 Risicomitigerende maatregelen

Het overgrote deel van de organisaties is in enige mate actief met de (risicovolle) afhankelijkheden van de organisatie (Figuur 4.6). Circa zeven op de tien organisaties zijn ten minste hun afhankelijkheden aan het verkennen, het resterende deel is hier geheel niet mee bezig. De activiteiten lopen uiteen van meer beginnende fases, zoals het verkennen van afhankelijkheden (18 procent) en het formuleren van doelstellingen (5 procent), tot verder gevorderde activiteiten die zijn geïntegreerd in de bedrijfsvoering (zie ook Figuur C.1 in Bijlage C). Zo verzamelt 14 procent van de bedrijven data over afhankelijkheden en rapporteert 11 procent daar ook over. Het meest actief zijn de bedrijven die (continu) de geboekte voortgang monitoren (22 procent).

Vergeleken met bedrijfsactiviteiten voor het meten van hun klimaatimpact zijn bedrijven meer actief met hun (risicovolle) strategische afhankelijkheden (Figuur C.2 in Bijlage C). Zo is in 2025 64 procent van de organisaties actief met hun klimaatimpact, terwijl in 2026 70 procent van de organisaties bezig is met hun afhankelijkheden. Ook is slechts 14 procent van de bedrijven hun klimaatimpact (continu) aan het monitoren tegenover wel 22 procent voor afhankelijkheden.

[9] Voor enkele afhankelijkheden zijn de VS en China verwerkt onder 'overige landen' om te voldoen aan de vereisten van het CBS. Dit betreft relatief beperkt omvangrijke afhankelijkheden (zoals zelf gerapporteerd door bedrijven).

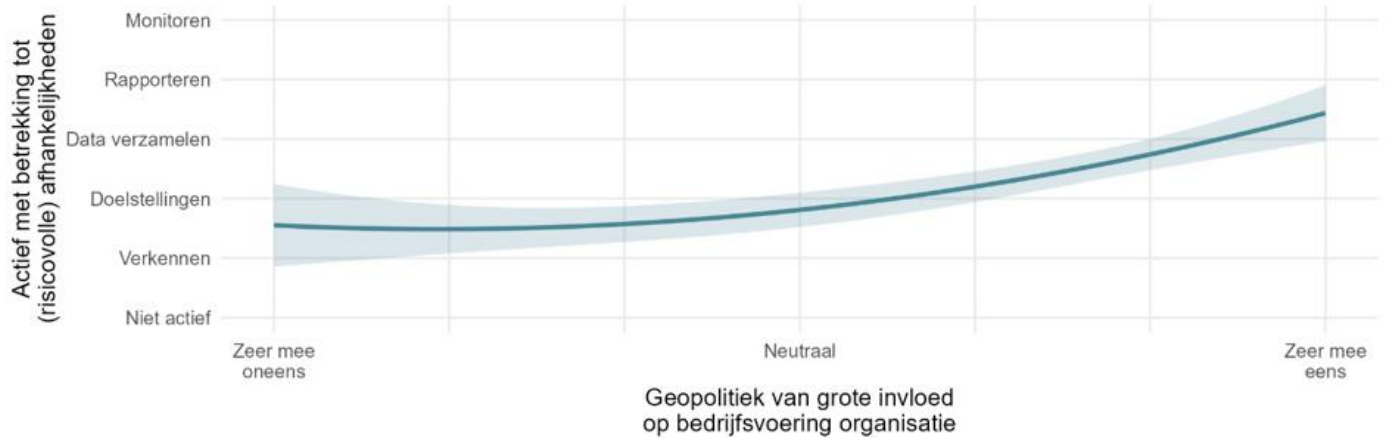
Figuur 4.6 Merendeel van de bedrijven actief met hun (risicovolle) afhankelijkheden

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). Dit raamwerk is eerder in de Nederlandse Innovatie Monitor toegepast voor de fases van het meten van de klimaatimpact (De Jong et al., 2023-2025).

Afgezet tegen de mate waarin de geopolitieke situatie van invloed is op de organisatie zien we een duidelijk verband met hoe actief bedrijven zijn met hun afhankelijkheden (Figuur 4.7). Bedrijven die het enigszins tot zeer oneens zijn met de stelling, en dus geen grote geopolitieke invloeden ervaren, zijn nog beperkt bezig met hun (risicovolle) afhankelijkheden. Gemiddeld gaat het hooguit om het verkennen of het formuleren van doelstellingen. Vanaf bedrijven die in enigszins tot zeer sterke mate invloed merken van de geopolitieke situatie is er een grotere betrokkenheid met hun eigen afhankelijkheden. Er wordt dan vaker data verzameld, gerapporteerd en gemonitord.

Figuur 4.7 Bedrijven die sterk geopolitieke invloeden ervaren, zijn ook actiever rond afhankelijkheden

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). Deze figuur beschrijft een samenhang en geen causaal verband.

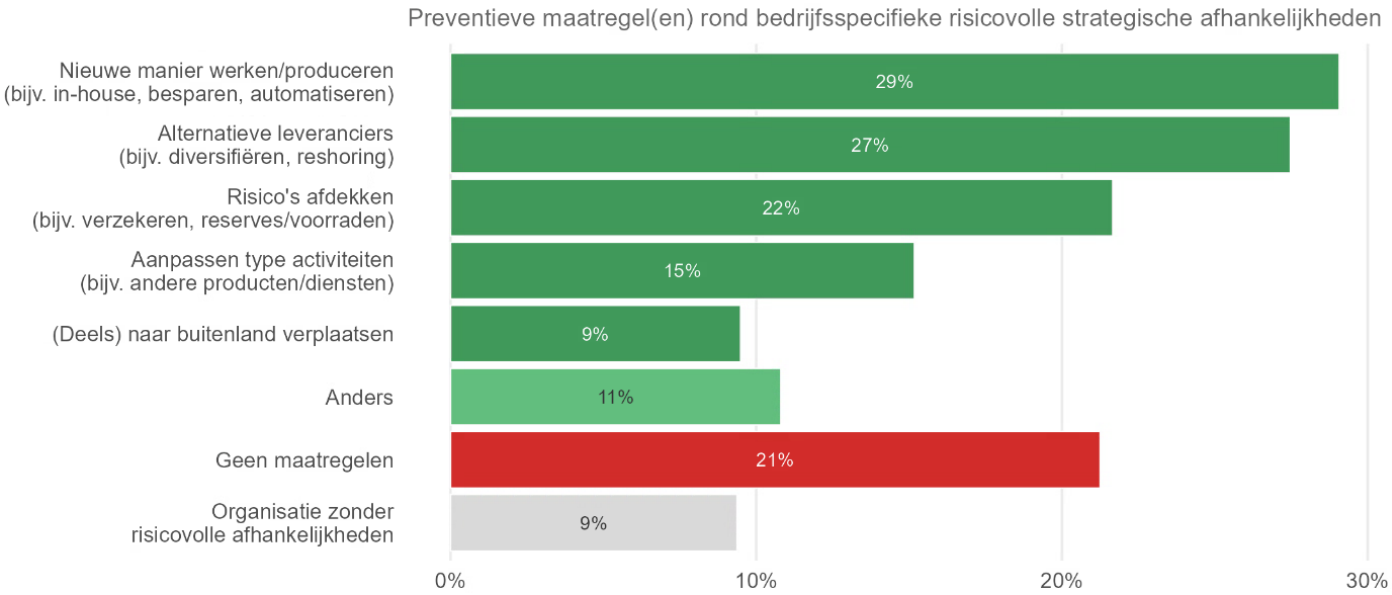
Bedrijven nemen nog beperkt preventieve maatregelen rond de risicovolle strategische afhankelijkheden voor hun bedrijf (Figuur 4.8). Zo geeft 21 procent aan überhaupt geen maatregelen te treffen. Vorig jaar bleek hetzelfde voor het treffen van maatregelen tegen het wegvallen van vitale voorzieningen, zoals stroom, telecom en ICT-diensten: 21 procent heeft daarvoor geen actie ondernomen (De Jong et al., 2025).

De populairste maatregelen zijn het opzetten van nieuwe manieren van werken, zoals meer in-house werken, besparen of automatiseren (29 procent), en het inzetten van alternatieve leveranciers, zoals via diversificatie of het reshoring van activiteiten vanuit het buitenland (27 procent). Ook ingezet is het preventief afdekken van risico's, bijvoorbeeld via verzekeringen of het aanhouden van reserves en voorraden (22 procent) en aanpassen van het

type bedrijfsactiviteiten, zoals andere producten of diensten (15 procent). Minder vaak genoemd is het (deels) verplaatsen van bedrijfsactiviteiten *naar* het buitenland (9 procent).

Hoewel bijna acht op de tien bedrijven maatregelen treffen, blijft het dus vaak beperkt tot hooguit één actie die ook niet door een meerderheid wordt getroffen. Waarschijnlijk ligt dit aan de uiteenlopende aard van de afhankelijkheden: van import van fysieke goederen en energie tot gebruik van digitale diensten en technologieën. Vorig jaar bleken verschillende maatregelen tegen het wegvallen van vitale voorzieningen door een groot deel van de bedrijven te zijn getroffen (SEO, 2025).

Figuur 4.8 Hoewel bijna acht op de tien bedrijven maatregelen treffen, blijft het vaak bij hooguit één actie

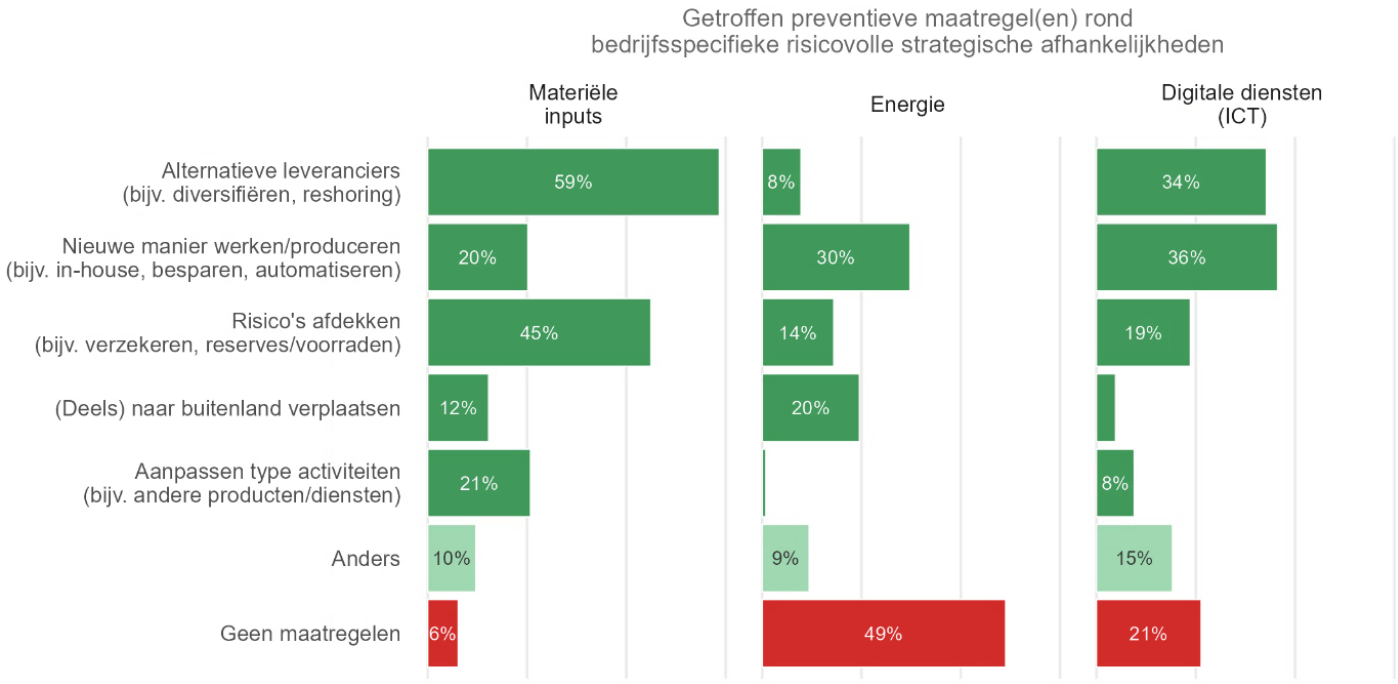

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). Keuze uit één of meerdere maatregelen.

Afgezet tegen het belangrijkste type afhankelijkheid blijken er grote verschillen wat betreft de preventieve maatregelen die zijn getroffen (Figuur 4.9). Voor materiële inputs zoals grondstoffen en halffabricaten – de op een na meest genoemde afhankelijkheid (zie eerder Figuur 4.4) – wordt met name ingezet op alternatieve leveranciers en het afdekken van risico's middels reserves en voorraden. Bedrijven die energie als belangrijkste afhankelijkheid kennen, nemen echter betrekkelijk weinig maatregelen. Mogelijk hangt dit samen met het karakter van deze afhankelijkheid: het wordt weinig gerelateerd aan één land of regio (zie eerder Figuur 4.5) en wordt waarschijnlijk ingekocht via een (Nederlandse) energieleverancier. Nieuwe manieren van werken worden vaak genoemd bij digitale diensten.

Figuur 4.9 Getroffen preventieve maatregelen lopen sterk uiteen per type afhankelijkheid

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Gebaseerd op 245 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3). Keuze uit één type afhankelijkheid waar de organisatie het meest van afhankelijk is en één of meerdere maatregelen die daarvoor getroffen zijn. Exclusief afhankelijkheid zakelijke/financiële diensten en kennis/technologie om te voldoen aan de richtlijnen voor het minimale aantal waarnemingen van het CBS.

5 Conclusie

De Nederlandse Innovatie Monitor schetst een beeld van het Nederlandse innovatielandschap tegen de achtergrond van toenemende geopolitieke spanningen en de snelle opmars van AI. Nederlandse bedrijven werken actief aan het vergroten van hun weerbaarheid en worden steeds vaardiger in het gebruik van AI. Tegelijkertijd blijven hun innovatie-inspanningen, vooral bij baanbrekende vernieuwingen, beperkt.

De invloed van de geopolitieke situatie op de bedrijfsvoering van Nederlandse bedrijven is het afgelopen jaar sterk toegenomen. Vooral internationaal actieve bedrijven ervaren de gevolgen hiervan. Bedrijven zijn zich bovendien steeds bewuster van hun strategische afhankelijkheden, met name op het gebied van digitale diensten, materiële inputs en energie. Een ruime meerderheid is inmiddels actief bezig met het verkennen of beheersen van deze afhankelijkheden. Ondanks de toegenomen geopolitieke spanningen blijven de klimaatambities van het bedrijfsleven voor het derde jaar op rij vrijwel onveranderd, al ligt het ambitieniveau duidelijk lager dan vóór 2024.

De opmars van AI zet ondertussen onverminderd door. Bedrijven worden steeds vaardiger in het toepassen van AI en effectief gebruik van AI wordt een steeds sterkere voorspeller van ervaren bedrijfsprestaties en innovatievermogen. Leidinggevenden verwachten positieve effecten op de arbeidsproductiviteit, maar ook veranderingen in de aard en omvang van het werk. Vooral voor juniorfuncties wordt een afnemende werkgelegenheid verwacht. Deze technologische vooruitgang vertaalt zich vooralsnog niet in een bredere opleving van de innovatie-inspanningen op macroniveau. De inzet op radicale en managementinnovatie is licht afgenomen en bevindt zich de afgelopen jaren structureel op een laag niveau. De inzet op incrementele innovatie neemt juist toe. Daar staat tegenover dat de investeringen in onder meer ICT, R&D en personeel zijn toegenomen en de ervaren bedrijfsprestaties voorzichtig lijken te herstellen.

De kernbevindingen op een rij

- De geopolitieke situatie heeft steeds meer invloed op Nederlandse bedrijven
- Merendeel van de bedrijven is actief bezig met hun (risicovolle) afhankelijkheden
- Digitale diensten, materiële inputs en energie vormen de belangrijkste afhankelijkheden
- De klimaatambities van het bedrijfsleven blijven stabiel
- AI wordt breed toegepast en bedrijven worden steeds vaardiger in het gebruik ervan
- Bedrijven die AI effectief weten in te zetten, presteren beter en zijn vernieuwender
- Naar verwachting verhoogt AI de productiviteit en zet het de werkgelegenheid van met name juniorfuncties onder druk
- Bedrijven richten zich vooral op het verbeteren van bestaande activiteiten, minder op baanbrekende vernieuwingen
- Bedrijven verschillen sterk in hun voorkeuren voor type innovatiebeleid

Dit rapport geeft vooral een beschrijvende en verkennende analyse, waarbij patronen en correlaties worden afgeleid uit (zelf)gerapporteerde gegevens van leidinggevend Nederland. Dit zijn geen causale verbanden. De Monitor biedt daarmee aanknopingspunten voor verdiepend vervolgonderzoek.

Onderzoeksagenda

De bevindingen onderstrepen het belang van structurele monitoring om ontwikkelingen in de innovatie-inspanningen van het Nederlandse bedrijfsleven vroegtijdig te signaleren. Daarnaast zien wij drie concrete aanknopingspunten voor vervolgonderzoek. Samen raken zij aan de centrale ontwikkelingen die deze editie kenmerken: de toenemende vaardigheid van bedrijven met AI, hun groeiende inzet op weerbaarheid en de achterblijvende inspanningen op het gebied van radicale innovatie.

Een opvallende bevinding is dat bedrijven steeds vaardiger worden in het gebruik van AI en dat deze AI-volwassenheid positief samenhangt met meer fundamentele en organisatorische innovatie, terwijl juist dit type innovatie-inspanningen in het Nederlandse bedrijfsleven als geheel achterblijft. Deze ogenschijnlijke tegenstrijdigheid roept de vraag op in hoeverre AI daadwerkelijk bijdraagt aan versterking van het innovatieve vermogen en welke factoren dit mogelijk (nog) belemmeren. Daarnaast blijft het belangrijk om de bredere ontwikkeling van radicale en incrementele innovatie structureel te volgen, mede in het licht van overheidsinterventies gericht op het stimuleren van baanbrekende innovaties, zoals het Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie (NADI).

Een tweede relevant onderzoeksthema betreft de maatregelen waarmee bedrijven hun strategische afhankelijkheden en geopolitieke risico's beperken. De monitor laat zien dat bedrijven hierin zelf steeds actiever worden, maar daarmee is niet gezegd dat de kwetsbaarheid van de Nederlandse economie als geheel voldoende afneemt. Zo kunnen bedrijven hun individuele risico's verminderen door uit te wijken naar dezelfde alternatieve leveranciers, waardoor nieuwe gezamenlijke afhankelijkheden ontstaan. Vervolgonderzoek kan inzicht geven in hoeverre private maatregelen maatschappelijk gezien voldoende zijn en waar aanvullende overheidsstimulering wenselijk is. Actuele gebeurtenissen op het terrein van digitale veiligheid onderstrepen het belang van een weerbaar bedrijfsleven.

Tot slot zijn inmiddels zes jaargangen van de monitor gekoppeld aan CBS-microdata. Waar de analyses tot nu toe steeds crosssectioneel zijn uitgevoerd, biedt een longitudinale analyse de mogelijkheid om ontwikkelingen binnen bedrijven over de tijd te volgen. In combinatie met aanvullende econometrische technieken kan dit nieuwe inzichten opleveren in de samenhang tussen innovatie, overheidsbeleid en economische groei, maar ook in andere strategische beleidsthema's die de monitor bestrijkt, zoals verduurzaming, digitalisering en weerbaarheid.

Referenties

Bag, S., Gupta, S., Kumar, A., & Sivarajah, U. (2021). An integrated artificial intelligence framework for knowledge creation and B2B marketing rational decision making for improving firm performance. *Industrial Marketing Management, 92,* 178-189.

Benner, M.J., & Tushman, M.L. (2003). Exploitation, exploration, and process management: The productivity dilemma revisited. *Academy of Management Review*, *28*(2), 238-256.

Birkinshaw, J.M., & Mol, M.J. (2006). How management innovation happens. *MIT Sloan Management Review*, *47*(4), 81-88.

Birkinshaw, J.M., Hamel, G., & Mol, M.J. (2008). Management innovation. *Academy of Management Review*, *33*(4), 825-845.

Bollen, K.A. (1989). Chapter 7: Confirmatory factor analysis. In *Structural Equations with Latent Variables* (pp. 226-235). Canada: Wiley.

CBS (2025a). ICT-gebruik bij bedrijven; bedrijfstak, 2025. CBS StatLine. Verkregen via https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/86120NED/table

CBS (2025b). Investeringen blijven achter bij inkomen bedrijven. Verkregen via https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/28/investeringen-blijven-achter-bij-inkomen-bedrijven

CBS (2026). Research en development; kerncijfers per sector van uitvoering. CBS StatLine. Verkregen via https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84644NED/table?dl=95F90

Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, *16*(3), 297-334.

De Jong, G., Koeman, N., Behrens, C., Brouwer, E., Volberda, H., & Heij, K. (2019). Een blik op het Nederlandse innovatielandschap: Resultaten van de Nederlandse Innovatie Monitor 2019. *SEO Economisch Onderzoek*, *2019-47*.

De Jong, G., Koeman, N., Volberda, H., & Heij, K. (2020). Het Nederlandse innovatielandschap in roerige tijden: Resultaten van de Nederlandse Innovatie Monitor 2020. *SEO Economisch Onderzoek*, *2020-77*.

De Jong, G., Koeman, N., Konijn, S., Volberda, H., & Heij, K. (2021a). Herstel en transitie van het Nederlandse innovatielandschap: Resultaten van de Nederlandse Innovatie Monitor 2021. *SEO Economisch Onderzoek*, *2021-93*.

De Jong, G., Koeman, N., Konijn, S., & Ter Weel, B. (2021b). Nederlandse Innovatie Monitor en Microdata: Datakoppeling en verkennende analyse. *SEO-notitie, 2021-92*.

De Jong, G., Koeman, N., Konijn, S., Volberda, H., & Heij, K. (2022). Het Nederlandse innovatielandschap de toekomst tegemoet: Resultaten van de Nederlandse Innovatie Monitor 2022. *SEO Economisch Onderzoek, 2022-86*.

De Jong, G., Koeman, N., Konijn, S., Volberda, H., & Hollen, R. (2023). Nederlandse Innovatie Monitor 2023: Oververhitting in het Nederlandse innovatielandschap. *SEO Economisch Onderzoek*, *2023-95*.

De Jong, G., Konijn, S., Koeman, N., Volberda, H., & Hollen, R. (2024). Nederlandse Innovatie Monitor 2024: Kansen en risico's op het gebied van verduurzaming, AI en arbeidsmigratie. *SEO Economisch Onderzoek*, *2024-150*.

De Jong, G., Konijn, S., Volberda, H., & Hollen, R. (2025). Nederlandse Innovatie Monitor 2025: Het innovatielandschap in een kwetsbare omgeving. *SEO Economisch Onderzoek*, *2025-178*.

Digitale Overheid (2026). NDS Prioriteit 3: Artificiële Intelligentie. Verkregen via https://www.digitaleoverheid.nl/nederlandse-digitaliseringsstrategie-nds/6-prioriteiten-voor-een-overheid/prioriteit-3-artificiele-intelligentie/

EZ (2024). De Nationale Technologiestrategie. Bouwstenen voor strategisch technologiebeleid. Beleidsnota. Verkregen via https://www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnotas/2024/01/19/de-nationale-technologiestrategie

Hamel, G. (2006). The why, what, and how of management innovation. *Harvard Business Review*, *84*(2), 72.
Jansen, J.J.P., Van den Bosch, F.A.J., & Volberda, H.W. (2006). Exploratory innovation, exploitative innovation, and performance: Effects of organizational antecedents and environmental moderators. *Management Science*, *52*(11), 1661-1674.
Jansen, J.J.P., Tempelaar, M.P., Van den Bosch, F.A.J., & Volberda, H.W. (2009). Structural differentiation and ambidexterity: The mediating role of integration mechanisms. *Organization science*, *20*(4), 797-811.
Jaworski, B.J., & Kohli, A.K. (1993). Market orientation: antecedents and consequences. *Journal of Marketing*, *57*(3), 53-70.
Mikalef, P., & Gupta, M. (2021). Artificial intelligence capability: Conceptualization, measurement calibration, and empirical study on its impact on organizational creativity and firm performance. *Information & Management, 58*(3), 103434.
Nunnally, J.C. (1978). Psychometric Theory. New York: McGraw-Hill.
RVO (2026). Focus op research & development: Jaarverslag WBSO in 2025. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Verkregen via https://www.rvo.nl/sites/default/files/2026-05/Focus-Jaarverslag-WBSO-in-2025_0.pdf
Song, M., Im, S., Bij, H.V.D., & Song, L.Z. (2011). Does strategic planning enhance or impede innovation and firm performance? *Journal of Product Innovation Management*, *28*(4), 503-520.
Song, X.M., & Parry, M.E. (1997). A cross-national comparative study of new product development processes: Japan and the United States. *Journal of Marketing*, *61*(2), 1-18.
Sweeney, R.E., & Ulveling, E.F. (1972). A Transformation for Simplifying the Interpretation of Coefficients of Binary Variables in Regression Analysis. *The American Statistician, 26*(5), 30-32.
Te Grotenhuis, M., Pelzer, B., Eisinga, R., Nieuwenhuis, R., Schmidt-Catran, A., & Konig, R. (2017). When size matters: advantages of weighted effect coding in observational studies. *International Journal of Public Health*, *62*(1), 163-167.
Vaccaro, I.G., Jansen, J.J., Van den Bosch, F.A., & Volberda, H.W. (2012). Management innovation and leadership: The moderating role of organizational size. *Journal of Management Studies*, *49*(1), 28-51.
Van Limbergen, N. (2026). Een kwart van de werkenden gebruikt vaak nieuwe technologie (zoals GenAI). RaboResearch. Verkregen via https://www.rabobank.nl/kennis/d011514607-een-kwart-van-de-werkenden-gebruikt-vaak-nieuwe-technologie-zoals-genai
Volberda, H., Van der Weerdt, N., Verwaal, E., Stienstra, M., & Verdu, A.J. (2012). Contingency fit, institutional fit, and firm performance: a metafit approach to organization-environment relationships. *Organization Science, 23*(4), 1040-1054.
Volberda, H.W., Van den Bosch, F.A.J., & Mihalache, O. (2013a). Advancing Management Innovation: Synthesizing Processes, Levels of Analysis, and Change Agents. *Organization Studies, 35*(9), 1245-1264.
Volberda, H.W., Van den Bosch, F.A.J., & Heij, C.V. (2013b). Management Innovation: Management as Fertile Ground for Innovation. *European Management Review, 10*(1), 1-15.
Yotzov, I., Barrero, J.M., Bloom, N., Bunn, P., et al. (2026). Firm data on AI. NBER Working Paper, 34836.

Bijlage A Onderzoeksverantwoording

Bijlage A.1 Veldwerk

Van de 627 respondenten kunnen 590 unieke respondenten worden aangeleverd voor de CBS Microdata. Dit resulteert in 330 bedrijfseenheden met meer dan één medewerker. Uit econometrische toetsen blijken de (innovatie)constructen betrouwbaar en valide.

Van 20 april tot en met 31 juli 2026 verrichtte SEO in opdracht van de Faculteit Economie en Bedrijfskunde, Universiteit van Amsterdam de dataverzameling voor de Monitor. Figuur A.1 bevat een responsoverzicht waarin is aangegeven wanneer welke stappen zijn ondernomen. De respondenten zijn op drie manieren benaderd:

1. Er zijn uitnodigingen per mail verstuurd naar deelnemers van de Monitor in voorgaande jaren, deelnemers aan soortgelijk onderzoek en een respondentenpanel van leidinggevenden;
2. Er zijn uitnodigingen via een extern platform verstuurd; en
3. Er zijn open uitnodigingen verspreid via websites, online nieuwsbrieven en sociale media.

Uitnodigingen per mail

In totaal zijn bijna 25.000 personen per e-mail uitgenodigd om deel te nemen aan de Innovatie Monitor. Ongeveer 20 procent van deze personen heeft deelgenomen aan ten minste één van de voorgaande edities van de Monitor; overige e-mailadressen komen uit het adressenbestand van Innovatiespotter. Alle genodigden ontvingen een gepersonaliseerde uitnodigingsmail met daarin een link om de vragenlijst online te openen. Personen die niet reageerden zijn tot twee keer toe per e-mail herinnerd aan de uitnodiging. Het eerste rappel is verstuurd vanaf 21 mei 2026, het tweede vanaf 17 juni 2026 (zie ook Figuur A.1).

Uitnodigingen extern platform

Daarnaast is de vragenlijst verspreid via een online extern platform, Markteffect. Hier zijn potentiële respondenten benaderd om de Nederlandse Innovatie Monitor in te vullen. Er is voor gekozen om de vragenlijst net zo lang open te laten staan tot er zo'n 200 volledig ingevulde en gefilterde respondenten overbleven.

Open uitnodigingen

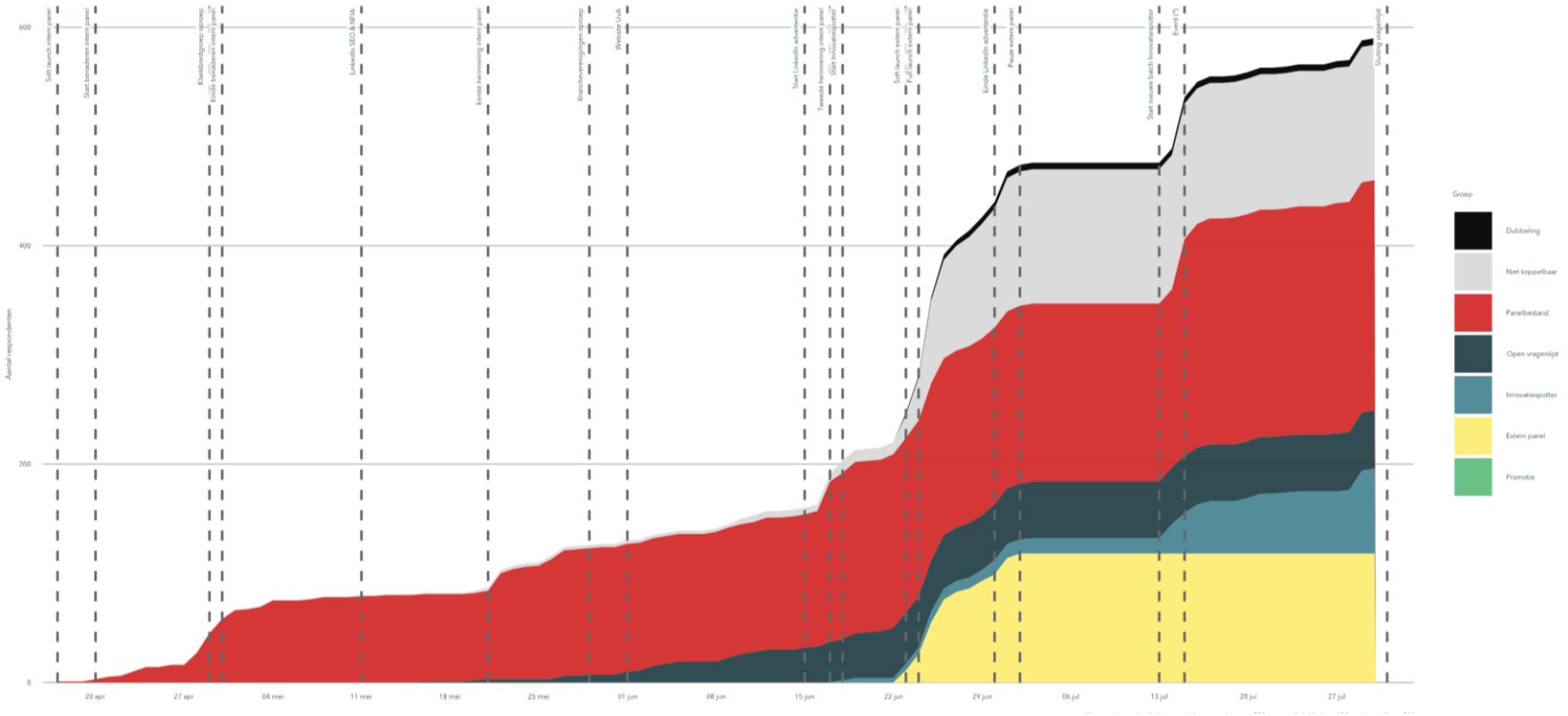
Bovendien is de Monitor met een open link verspreid via sociale media en onder de aandacht gebracht in nieuwsbrieven en op websites van verscheidene organisaties die verwant zijn aan het Nederlandse bedrijfsleven.

De volgende organisaties hebben de open uitnodigingen onder de aandacht gebracht:

- Faculteit Economie en Bedrijfskunde (FEB) van de Universiteit van Amsterdam (UvA);
- SEO Economisch Onderzoek (SEO);
- ministerie van Economische Zaken & Klimaat (EZK) via het EZ Ondernemerspanel en sociale media;
- RVO, Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA) en Higherlevel Ondernemersforum; en
- brancheorganisaties AmCham, DNHK, Evofenedex, FME, en Anthos.

Dit jaar is er ook voor gekozen om een advertentie via LinkedIn te verspreiden. Hier kwamen slechts enkele respondenten uit voort.

Figuur A.1 De dataverzameling heeft tussen 20 april en 31 juli 2026 plaatsgevonden en geresulteerd in 627 respondenten

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerkingen door SEO Economisch Onderzoek

Beloning voor deelname (*incentives*)

Alle respondenten zijn op de welkomstpagina van de Monitor ervan op de hoogte gesteld dat ze met deelname aan de Monitor een kans maken op het winnen van de Nederlandse Innovatie Prijs 2026. Daarnaast is toegezegd om hen een op maat gemaakte managementrapportage toe te sturen op basis van de uitkomsten van de Monitor. Met deze managementrapportage kunnen bedrijven zich vergelijken met het gemiddelde van hun sector. De managementrapportages worden na publicatie naar de deelnemers verstuurd.

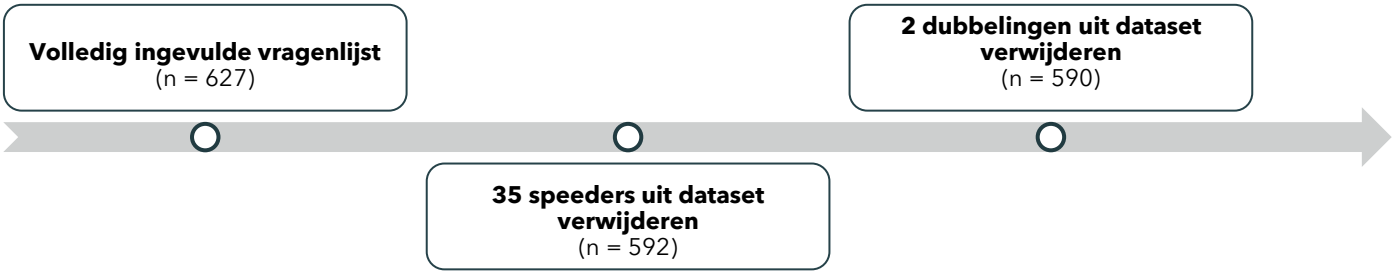
Opschoning databestand

In totaal zijn 627 vragenlijsten volledig ingevuld. Om de kwaliteit van de data te waarborgen zijn alle volledige vragenlijsten gecontroleerd op de volgende twee punten:

- of de respondent de vragenlijst niet in een onmogelijk tijdsbestek heeft ingevuld *('speeders');*[10]
- of de respondent de vragenlijst niet dubbel heeft ingevuld (op basis van e-mailadres).

In totaal zijn 30 respondenten om één van deze redenen uit de dataset gefilterd, waardoor het totaal aantal respondenten op 590 uitkomt (zie Figuur A.2).

Figuur A.2 Het analysebestand bevat de waarnemingen van 590 respondenten

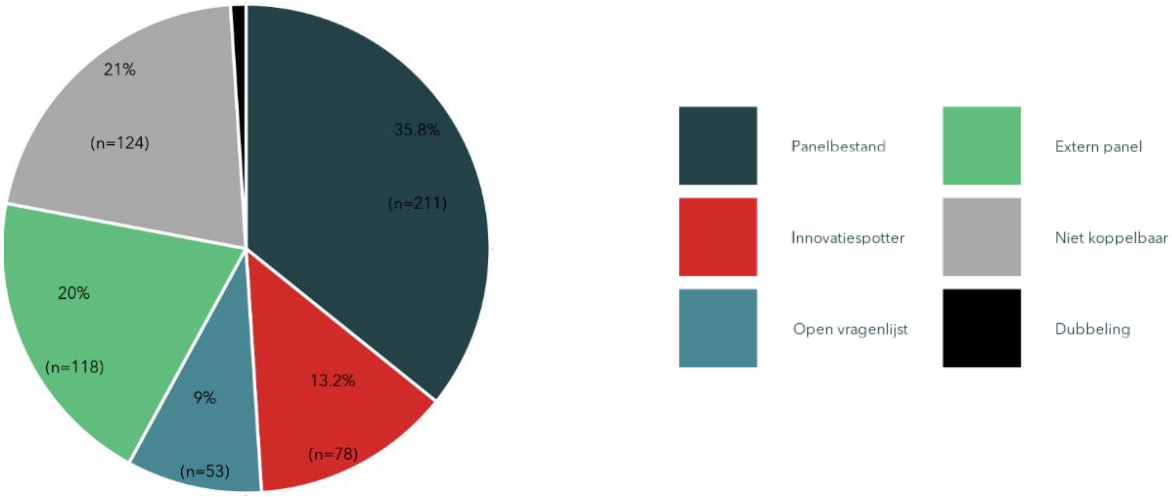
Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerkingen door SEO Economisch Onderzoek

Afkomst data

Na correctie voor dubbelingen en niet-koppelbare respondenten blijkt het grootste deel van de respons (36 procent) afkomstig uit een intern panelbestand (n = 211). Daarnaast komen 78 respondenten (13 procent) voort uit een adressenbestand van Innovatiespotter en zijn 118 respondenten (20 procent) afkomstig van het externe panel. Nog eens 53 respondenten (9 procent) hebben gehoor gegeven aan een oproep via *(i)* een online nieuwsbrief, *(ii)* een verzoek op sociale media, *(iii)* de website van de FEB/UvA of SEO, *(iv)* het ministerie van EZ, zoals het EZ Ondernemerspanel of via *(v)* een brancheorganisatie. Niet-koppelbare respondenten of dubbelingen (op basis van KvK-nummer) zijn 22 procent van het totaal aantal ingevulde vragenlijsten. Figuur A.3 geeft de afkomst van de respons grafisch weer.

[10] Respondenten die de vragenlijst in minder dan vier minuten hebben ingevuld zijn verwijderd uit de dataset.

Figuur A.3 Een derde van de 590 respondenten is afkomstig uit het eigen panelbestand

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerkingen door SEO Economisch Onderzoek

Functie respondent

Een groot deel (40 procent) van de respondenten is algemeen directeur of voorzitter van de RvB van de onderneming (zie Tabel A.1). De tweede plek is voor respondenten met een andere functie die niet eerder genoemd was. Een analyse van de ingevulde antwoorden toont dat het hier gaat om *i)* commercieel manager of directeur (of CCO), *ii)* financieel directeur (of CFO), *iii)* marketingmanager, *iv)* eigenaar of oprichter of *v)* product- of procesmanager.

Tabel A.1 Het grootste deel van de respondenten is directeur/voorzitter van de RvB

Functie	Aantal enquête	Percentage enquête
Algemeen directeur/ Voorzitter van RvB	235	40%
Financieel manager	18	3%
Innovatiemanager	19	3%
Operations manager	17	3%
Andere managementfunctie	42	7%
Geen managementfunctie	13	2%
Zzp'er	246	42%
Totaal	**590**	**100%**

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerkingen door SEO Economisch Onderzoek

Bijlage A.2 Koppeling met CBS Microdata

Uit de koppeling met de CBS Microdata blijkt dat sommige typen bedrijven ondervertegenwoordigd zijn, terwijl andere juist relatief vaak voorkomen in de steekproef. Alle analyses zijn gewogen waardoor de resultaten representatief en daarmee valide zijn.

De indicatoren van innovatie die de Monitor meet vormen een complement voor de bij het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) beschikbare administratieve bedrijvendata (Microdata). Koppeling tussen deze twee bronnen maakt het mogelijk om de representativiteit van de in de Monitor gebruikte steekproef te verifiëren. Door de Monitordata gestructureerd op te hogen kunnen bevindingen uit de Monitor vertaald worden naar uitkomsten die representatief zijn voor de gehele populatie van bedrijven in Nederland. Ook wordt het door deze koppeling mogelijk om in de Monitor gemeten thema's te relateren aan de Microdata over Nederlandse bedrijven en vice versa.

Deze additionele analyses worden mogelijk doordat respondenten in de Monitor is gevraagd naar het Kamer van Koophandel-nummer (KvK-nummer) van hun bedrijf. Met dit KvK-nummer kunnen de Monitordata worden gekoppeld aan de CBS Microdata. Om de vertrouwelijkheid van de data te waarborgen voert het CBS de datakoppeling uit, waarbij de data volledig geanonimiseerd worden. Op deze manier zijn bevindingen voor de onderzoekers niet meer te herleiden naar individuele bedrijven en/of personen.[11]

In het bijzonder is de Monitor aan de volgende CBS Microdatabestanden gekoppeld:
- Algemeen bedrijvenregister (ABR) voor de periode 2007 t/m 2025;
- Aangifte omzetbelasting (BTW) voor de periode 2007 t/m 2025;
- Financiën van niet-financiële ondernemingen (NFO) voor de periode 2007 t/m 2024;
- Wet bevordering speur- en ontwikkelingswerk (WBSO) voor de periode 2016 t/m 2024;
- Bedrijfsdemografisch Kader (BDK) voor de periode 2007 t/m 2025.

Voor meer informatie over deze bestanden verwijzen wij de geïnteresseerde lezer naar documentatiebestanden zoals jaarlijks gerapporteerd door het CBS. In de volgende paragraaf lichten wij toe welke data we hebben gebruikt.

Resultaten datakoppeling

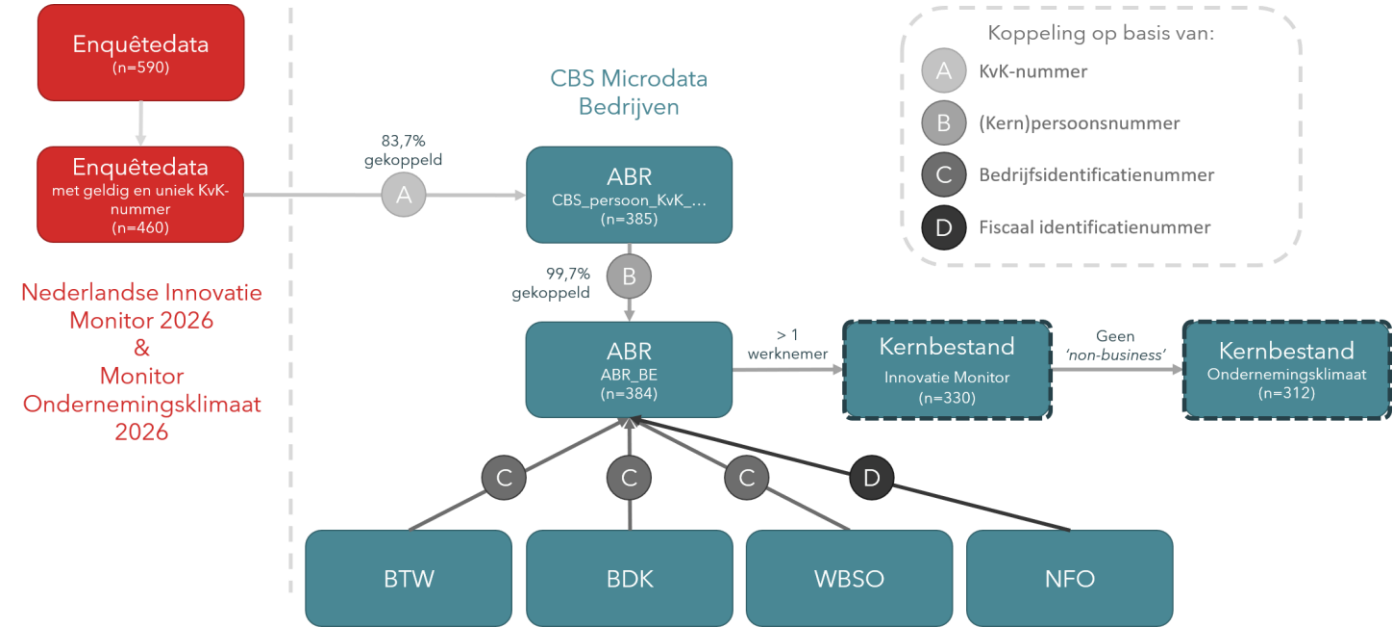
Aan alle respondenten van de Monitor is gevraagd of zij hun KvK-nummer wilden invullen. In totaal is voor 463 van de 590 organisaties/respondenten een uniek en geldig KvK-nummer beschikbaar.[12] Deze KvK-nummers zijn versleuteld door het CBS en voor de onderzoekers beschikbaar gesteld in een beveiligde omgeving. Deze twee stappen zijn grafisch weergegeven in Figuur A.4 (zie rode vlakken).

De versleutelde enquêtegegevens zijn vervolgens gekoppeld met het ABR van het CBS (zie Figuur A.4). De figuur is als volgt te lezen: de pijlen vertegenwoordigen de koppelstappen die zijn ondernomen, de blauwe vlakken vertegenwoordigen de CBS Microdatabestanden en in het grijs zijn de gebruikte koppelsleutels (zie legenda) en koppelslagingspercentages weergegeven. Figuur A.4 laat zien dat 84 procent van de data gekoppeld is aan het ABR (385 KvK-nummers) op het niveau van de juridische entiteit (ook wel: persoonsidentificatienummer).

11 Tevens heeft het CBS ter borging van de privacy vooraf een check uitgevoerd op alle in dit rapport gepresenteerde resultaten (zie: https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-Microdata/Microdata-zelf-onderzoek-doen).

12 Om het slagingspercentage van de koppeling te verbeteren zijn mogelijk missende of foutieve KvK-nummers aan te vullen en te verbeteren. Dit kan bijvoorbeeld door KvK-nummers zoals '12345678' of '99999999' te verwijderen en vervolgens de missende nummers waar mogelijk handmatig aan te vullen. Het aanvullen van KvK-nummers is niet mogelijk voor organisaties die volledig anoniem gerespondeerd hebben. Bedrijven zonder geldig KvK-nummer zijn niet meegenomen in de analyses.

Figuur A.4 Koppelschema van de enquêtedata en de verschillende CBS Microdatabestanden

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026 en CBS Microdata, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: Het schema leest als volgt: van de 463 enquêterespondenten met een geldig en uniek KvK-nummer kunnen op basis van KvK-nummers 385 respondenten (84 procent) gekoppeld worden aan het ABR in de CBS Microdata. Het ABR-bestand (op bedrijfsniveau) met 384 respondenten met unieke bedrijfsidentificatienummers wordt vervolgens gekoppeld aan BTW-, WBSO- en NFO-bestanden. Dit koppelbestand wordt vervolgens gefilterd op organisaties met meer dan één werknemer waardoor we eindigen met 330 unieke bedrijven in het kernbestand.

Vervolgens is dit bestand gekoppeld aan een ABR-bestand op het bedrijfsidentificatieniveau (BEID), waarmee we uitkomen op 384 bedrijfseenheden.[13] Dit bestand wordt vervolgens gekoppeld aan de BTW-data (met daarin onder andere omzet- en exportcijfers) en BDK-data. Voor de WBSO- en NFO-databestanden geldt dat slechts een deel van de respondenten gekoppeld kan worden. Dit kan deels verklaard worden omdat de NFO- en WBSO-data over 2024 gaan terwijl de enquête voor de Monitor in 2026 is gehouden. Daarnaast is het ook niet te verwachten dat we voor alle respondenten data vinden in bijvoorbeeld de WBSO- of NFO-datasets. Dit is zo omdat niet ieder bedrijf gebruikmaakt van de WBSO-regeling en de NFO-data geen integrale dataset betreffen.[14]

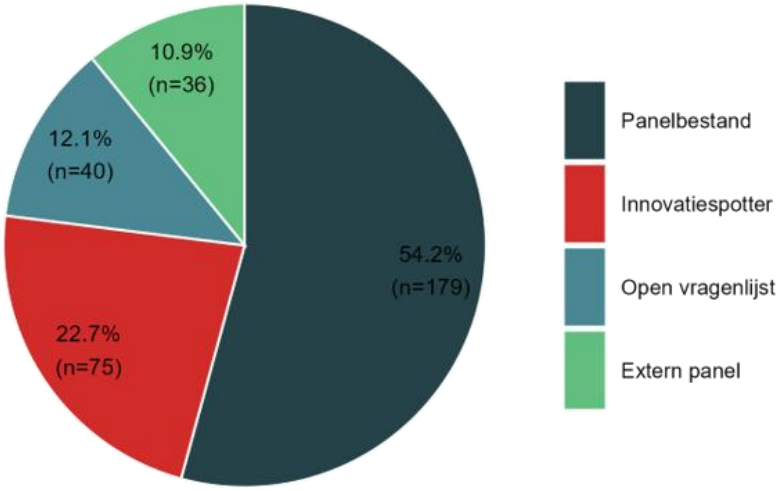
13 Het uiteindelijk gekoppelde aantal van 384 is lager dan de oorspronkelijke 385, omdat meerdere KvK-nummers onder één bedrijfsidentificatienummer kunnen vallen. Dit 'koppelverlies' is dus terug te voeren op de transformatie van KvK-nummers naar bedrijfseenheden. Daarnaast konden ook enkele respondenten van de Monitor niet gekoppeld worden aan het ABR op de juridische entiteit.

14 Er zijn meerdere oorzaken waarom het koppelpercentage met de NFO-data relatief laag ligt. Belangrijkste oorzaken zijn:
- De NFO is samengesteld uit de Statistiek Financiën van Kleine Ondernemingen (SFKO) en de Statistiek Financiën van Grote (niet-financiële) Ondernemingen (SFGO). De SFGO is een integrale enquête (de volledige populatie is vertegenwoordigd), de SFKO bevat non-respons. Dit drukt het koppelpercentage;
- De NFO bevat informatie over ondernemingen die actief zijn in de niet-financiële sector. De ondernemingen uit de financiële sector, bijvoorbeeld banken en het verzekeringswezen, zijn niet in de NFO opgenomen;
- De NFO bevat informatie over alle rechtspersoonlijkheid bezittende ondernemingsgroepen. De ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid, bijvoorbeeld de eenmanszaak, VOF, maatschap of CV zijn niet in de NFO opgenomen.

In totaal kwamen wij uit op 384 bedrijfseenheden en na het filteren op zzp'ers (met 1 werknemer) op 330 eenheden.[15] Dit laatste bestand geldt als het kernbestand (in de figuur gestreept omcirkeld) dat gebruikt wordt voor verdere validatie en analyse.

Van de 330 respondenten in het kernbestand is 54 procent afkomstig uit het panelbestand en 23 procent uit het Innovatiespotterbestand (Figuur A.5). De resterende 23 procent komt van een extern panel of de open vragenlijst.

Figuur A.5 Ruim de helft van de 330 respondenten uit het kernbestand is afkomstig uit het eigen panelbestand

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026 en CBS Microdata, bewerkingen door SEO Economisch Onderzoek

Verkenning overlap Monitor voorgaande jaren

In 2021, 2022, 2023, 2024, 2025 en 2026 zijn respectievelijk 399, 391, 432, 454, 334 en 330 respondenten uit de Monitor met een geldig en uniek KvK-nummer gekoppeld aan de CBS Microdata.[16] Van de 330 gekoppelde respondenten in 2026 blijken er 91 ook in 2025 deel te hebben genomen, 81 ook in 2024, 71 ook in 2023, 73 ook in 2022, en 54 ook in 2021. Er is beperkte overlap wanneer meer dan twee edities worden beschouwd; er zijn daarmee beperkte mogelijkheden voor panelanalyses.

Voor deze overlappende respondenten is onderzocht of de gemeten constructen dit jaar al dan niet significant afwijken van de gemeten constructen van voorgaande jaren. Om dit te onderzoeken zijn per construct en per jaar tweezijdige gepaarde t-tests verricht op de ongewogen data (zie Tabel A.2). De resultaten laten zien dat managementinnovatie bij de 54 overlappende respondenten met 2021 significant hoger ligt ($p<0,001$). Vergeleken met 2022 is exploratieve innovatie daarentegen significant gedaald ($p<0,05$), terwijl managementinnovatie zwak significant hoger ligt ($p<0,1$); dat laatste geldt ook ten opzichte van 2023. Ten opzichte van 2024 zijn managementinnovatie en bedrijfsprestaties juist significant gedaald ($p<0,05$). Met 2025 zijn er geen significante verschillen.

15 De filtering op zzp'ers is nodig doordat deze groep zo groot is dat zij – via het toegepaste wegingsmodel – de resultaten anders volledig zouden domineren. Daarbij speelt ook mee dat de zzp-groep zeer heterogeen is, waarin ook zaken als schijnzelfstandigheid een rol spelen, en we deze verschillende groepen om datatechnische redenen niet kunnen identificeren. Zzp'ers zijn ook gefilterd uit de ongewogen resultaten die op sommige plekken in dit rapport zijn opgenomen.

16 Het aantal observaties in eerdere jaren kan afwijken van wat is gerapporteerd in eerdere rapportages. Dit wordt verklaard door vernieuwde CBS Microdatabestanden en doordat er sinds 2023 wordt gefilterd op organisaties met meer dan één medewerker.

Tabel A.2 Binnen de panelanalyse wijkt vooral managementinnovatie significant af

Monitor 2026 vergeleken met: Construct	Monitor 2021 (df=53)	Monitor 2022 (df=72)	Monitor 2023 (df=70)	Monitor 2024 (df=80)	Monitor 2025 (df=90)
Exploitatieve innovatie	+0,14	-0,003	-0,08	+0,01	+0,003
Exploratieve innovatie	-0,01	-0,32*	-0,08	-0,14	-0,12
Managementinnovatie	+0,56***	+0,30.	+0,25.	-0,38*	+0,12
Bedrijfsprestaties	+0,10	-0,12	0,000	-0,22*	-0,10

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2021-2026, bewerkingen door SEO Economisch Onderzoek
Noot: .p<0,1 *p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001; df (*degrees of freedom*) is gelijk aan het aantal respondenten dat in beide jaren deelnam min één.

Representativiteit van de Monitordata

Om inzicht te krijgen in de representativiteit van onze steekproef vergelijken we respondenten uit de Monitor met de algehele bedrijvenpopulatie in de Microdata. Daarbij is gekeken naar de organisatieomvang, de sector waarin de organisatie opereert, de provincie waarin de organisatie gevestigd is, de bedrijfsleeftijd en het gebruik van de WBSO-regeling. De beschreven kenmerken zijn gebaseerd op de Microdata en daarmee dus niet op de antwoorden uit de Monitor. De aantallen en percentages voor de enquêtesteekproef zijn nog ongewogen naar de verschillende achtergrondkenmerken (zie Bijlage A.2).

Eén voorbehoud is dat deze vergelijking altijd uitgaat van één enkel kenmerk (bijvoorbeeld omvang van de organisatie) en daarmee dus geen rekening houdt met kruisverbanden tussen kenmerken. De niet-representativiteit wordt daarmee mogelijk overschat, bijvoorbeeld omdat grote bedrijven vaker voorkomen in specifieke sectoren (bijvoorbeeld industrie). Een oververtegenwoordiging van grote bedrijven impliceert dan automatisch een oververtegenwoordiging in deze sectoren. In het wegingsmodel (zie Bijlage A.2) worden alle kenmerken tegelijkertijd meegenomen, waarmee wel voor dergelijke kruisverbanden gecontroleerd wordt. Om deze reden verwijzen we hieronder veelvuldig naar de resultaten van het wegingsmodel om aan te geven of de resultaten van de enkelvoudige vergelijkingen overeenkomen met de vergelijking waarin alle kenmerken gelijktijdig worden meegenomen.

Dit jaar vergelijken we de bedrijfsomvang (in aantal medewerkers) van de enquêterespondenten opnieuw met die van de bedrijvenpopulatie in de CBS Microdata. Het beeld is hetzelfde als in de Nederlandse Innovatie Monitor 2025: kleinere ondernemingen (tot en met 49 medewerkers) zijn in de enquête duidelijk ondervertegenwoordigd, terwijl zij in de populatie veruit de grootste groep vormen. Grotere bedrijven (50 of meer medewerkers) zijn daardoor sterk oververtegenwoordigd.[17] Bedrijven met één medewerker – zzp'ers – zijn gefilterd uit het kernbestand en niet meegenomen in de analyses.[18]

Tabel A.3 toont een vergelijking tussen de vestigingsprovincie van de enquêterespondenten en de provincies in de populatie van de Microdata. Hieruit blijkt dat de Monitordata een goede geografische afspiegeling van het bedrijfsleven in Nederland vertegenwoordigen, met enkel een ondervertegenwoordiging van Noord-Holland en Flevoland en enige oververtegenwoordiging van Utrecht en Gelderland en, in mindere mate, Zuid-Holland. De resultaten van het wegingsmodel (zie Bijlage A.2) bevestigen dit beeld.

17 Een voordeel hiervan is dat er voldoende grote bedrijven in onze steekproef zitten om uitspraken te kunnen doen over deze typen bedrijven, iets wat bij een goede afspiegeling van de populatie niet het geval zou zijn geweest.

18 Uit de resultaten van de SEO-notitie "Nederlandse Innovatie Monitor en Microdata" (De Jong et al., 2021b) blijkt dat dit aandeel ruim 80 procent van de bedrijvenpopulatie in de Microdata betreft.

Tabel A.3 De Monitordata geven een goede geografische afspiegeling van de Nederlandse bedrijfspopulatie

Regio	Enquête	Populatie
Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel	14,5%	14,4%
Noord-Holland en Flevoland	19,0%	22,6%
Utrecht en Gelderland	22,9%	20,1%
Zuid-Holland	22,3%	20,9%
Zeeland, Noord-Brabant en Limburg	21,4%	21,9%
Totaal	**100%**	**100%**

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026 en CBS Microdata, bewerkingen door SEO Economisch Onderzoek
Noot: In de tabel zijn provincies geclusterd. Hiervoor is gekozen om aan de outputeisen van het CBS te voldoen.

Tabel A.4 toont een vergelijking tussen de sectoren van de enquêterespondenten en de sectoren in de populatie van de Microdata. In de Monitordata zijn met name de industrie, agro en energie en de informatie- en communicatiesector oververtegenwoordigd, en in mindere mate de handel, vervoer en logistiek. Daartegenover staat een sterke ondervertegenwoordiging van de overheid, zorg, recreatie en overige diensten en in mindere mate van de bouwnijverheid en vastgoed en de zakelijke en financiële dienstverlening. Uit de resultaten van het wegingsmodel (zie Bijlage A.3) blijkt dat – gecontroleerd voor andere organisatiekenmerken – er met name een ondervertegenwoordiging is van overheid, zorg, recreatie en overige diensten.

Tabel A.4 Industrie, agro & energie en ICT zijn oververtegenwoordigd

Sector	Enquête	Populatie
Bouwnijverheid en vastgoed	10,4%	12,3%
Handel, vervoer en logistiek	18,9%	16,4%
Industrie, agro en energie	21,6%	7,9%
Informatie en communicatie	11,3%	5,3%
Overheid, zorg, recreatie en overige diensten	9,9%	28,7%
Zakelijke en financiële dienstverlening	27,9%	29,4%
Totaal	**100%**	**100%**

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026 en CBS Microdata, bewerkingen door SEO Economisch Onderzoek
Noot: Het ABR bevat voor iedere bedrijfseenheid een SBI-code (vier of vijf cijfers). Deze zijn ingedeeld in de bovenstaande klassen o.b.v. de eerste twee cijfers (de SBI-codes die starten met 01 t/m 33 en 35 t/m 39 vallen in dit onderzoek bijvoorbeeld onder de sector 'Industrie, agro en energie').

Tabel A.5 toont de verdeling in het oprichtingsjaar van het kernbestand op basis van het enquêteantwoord. Bijna twee derde van de respondenten geeft aan dat hun organisatie voor het jaar 2001 opgericht is. Tabel A.6 toont een vergelijking tussen de leeftijd van organisaties uit ons kernbestand en de leeftijd van de algehele bedrijvenpopulatie in de Microdata. Doordat de in de Microdata beschikbare oprichtingsjaren niet ver genoeg teruggaan, tonen we hier enkel de verdeling tussen jonge organisaties (d.w.z. opgericht na 2015) en de overige organisaties. Er is sprake van een ondervertegenwoordiging van jonge organisaties en een oververtegenwoordiging van oudere organisaties in de Monitor-steekproef.

Tabel A.5 Relatief veel oudere bedrijven hebben de Monitor ingevuld

Oprichtingsjaar		Enquête	Populatie
O.b.v. enquête:	Voor 1981	32,5%	-
1981 - 2000		30,7%	-
2001 - 2010		18,8%	-
2011 - 2015		7,5%	-
Na 2015		10,5%	-
Totaal		**100%**	**-**

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026 en CBS Microdata, bewerkingen door SEO Economisch Onderzoek

Tabel A.6 Oudere bedrijven zijn oververtegenwoordigd in de steekproef van de Monitor

Oprichtingsjaar		Enquête	Populatie
O.b.v. Microdata:	Voor 2016	86,3%	65,9%
	Na 2015	13,7%	34,1%
Totaal		**100%**	**100%**

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026 en CBS Microdata, bewerkingen door SEO Economisch Onderzoek

Dit jaar vergelijken we opnieuw het WBSO-gebruik van de organisaties van de enquêterespondenten met het WBSO-gebruik in de populatie van de Microdata. Het beeld is hetzelfde als in de Nederlandse Innovatie Monitor 2025: respondenten van de Monitor maken bovenmatig vaak gebruik van deze subsidieregeling, wat erop wijst dat bedrijven die actief zijn op innovatiegebied een grotere kans hebben om deel te nemen aan de Monitor. Een aanzienlijk deel van de enquêterespondenten gebruikt de WBSO, terwijl het in de gehele populatie van bedrijven in Nederland slechts om een klein percentage gaat. Het aandeel WBSO-gebruikers in de populatie schommelt van jaar tot jaar, maar blijft steeds laag. Deze aanzienlijke oververtegenwoordiging van WBSO-bedrijven blijkt ook uit de resultaten van het wegingsmodel (zie Bijlage A.3). In dit model houden we tevens rekening met de mate waarin een bedrijf gebruikmaakt van de WBSO (op basis van WBSO-uren), maar deze mate van gebruik heeft geen grote invloed op de kans om aan de Monitor deel te nemen.[19]

Ten slotte is uitgevraagd op welk geografisch gebied de organisatie hoofdzakelijk actief is. Dit bedrijfskenmerk is niet terug te vinden in de Microdata en is daarmee niet te vergelijken met de algehele populatie. Dit jaar zijn de antwoordcategorieën samengevoegd tot drie groepen: lokaal of regionaal, nationaal, en Europees of wereldwijd. Het beeld komt overeen met dat van de Nederlandse Innovatie Monitor 2025. De meeste organisaties zijn hoofdzakelijk actief op de nationale markt of op de Europese en wereldwijde markt; deze twee groepen zijn ongeveer even groot, waarbij de internationaal actieve organisaties een fractie groter zijn. Een kleiner deel van de organisaties is alleen lokaal of regionaal actief.

[19] Oftewel: bedrijven die WBSO gebruiken hebben allemaal ongeveer dezelfde hogere kans om deel te nemen aan de Monitor ongeacht het aantal WBSO-uren dat zij afnemen.

Bijlage A.3 Wegingsmodel

Uit het wegingsmodel blijkt dat grotere organisaties oververtegenwoordigd zijn en dat WBSO-gebruikers relatief vaker voorkomen. Door een weging te schatten gebaseerd op verschillende organisatiekenmerken zijn de enquêteresultaten te relateren aan de gehele bedrijvenpopulatie.

Uit de vorige paragraaf blijkt dat sommige bedrijfskarakteristieken zijn ondervertegenwoordigd, terwijl andere juist te vaak voorkomen in de steekproef. Daarom is besloten om een representativiteitstoets uit te voeren door de data te wegen. Het doel van deze weging is om de data representatief te maken voor het Nederlandse bedrijfsleven en te verifiëren dat de resultaten op deze gewogen data niet substantieel afwijken van de ongewogen data.

Alle bevindingen gerapporteerd in dit rapport zijn gewogen naar sector, omvang, regio en WBSO-gebruik (met behulp van het wegingsmodel), zodat zij op deze kenmerken als representatief voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie kunnen worden beschouwd.

Logistisch regressiemodel

De weging is gebaseerd op een logistisch regressiemodel dat de kans om aan de Monitor deel te nemen voorspelt op basis van de organisatieomvang (het aantal medewerkers), de sector waarin het bedrijf hoofdzakelijk actief is, de regio waarin het bedrijf gevestigd is en de mate waarin het bedrijf gebruikmaakt van de WBSO-regeling. Dit model wordt gebruikt om voor elke gekoppelde enquêterespondent de kans van deelname aan de Monitor te berekenen. De inverse van deze kans geeft het gewicht dat elke respondent krijgt toegekend. Het idee van deze manier van wegen is dat bedrijven met karakteristieken die zijn oververtegenwoordigd in de Monitor (grote kans op deelname) een kleiner gewicht krijgen, terwijl bedrijven met karakteristieken die zijn ondervertegenwoordigd (kleine kans op deelname) juist een groter gewicht krijgen.[20] Door één set aan gewichten te hanteren zijn deze wegingen bij uitsplitsingen op diezelfde organisatiekenmerken (bijvoorbeeld per sector) niet meer perfect gewogen naar de overige kenmerken. Idealiter zou er voor iedere soort uitsplitsing (d.w.z. per bedrijfskenmerk) een separate set aan gewichten geschat moeten worden. Om praktische redenen is ervoor gekozen om één set aan gewichten te gebruiken.

Resultaten van het wegingsmodel

De volledige uitkomsten van het logistisch regressiemodel zijn opgenomen in Tabel A.7. Samengevat lijken de data van de Monitor in 2026:

- bedrijven in de overheid, zorg, recreatie en overige diensten minder vaak ($p<0,001$) en bedrijven in de informatie en communicatie ($p<0,001$) en de zakelijke en financiële dienstverlening ($p<0,05$) vaker te bevatten dan bedrijven in de industrie, agro en energie, bij gelijke omvang, regio en WBSO-gebruik;
- organisaties met 50 of meer medewerkers vaker te bevatten dan organisaties met 2 tot en met 49 medewerkers ($p<0,001$), bij gelijke sector, regio en WBSO-gebruik;
- geen significante over- of ondervertegenwoordiging op geografische ligging te bevatten ($p>0,10$);
- een oververtegenwoordiging van organisaties die gebruikmaken van de WBSO te bevatten ($p<0,001$).

[20] Dat de gewichten enkel berekend kunnen worden voor *gekoppelde* respondenten maakt niet uit: het wegingsmodel corrigeert automatisch voor eventuele systematische verschillen tussen koppelbare en niet-koppelbare respondenten.

Tabel A.7 De resultaten van het wegingsmodel laten zien dat kleine bedrijven zijn ondervertegenwoordigd

Afhankelijke variabele	NIM26	NIM25	NIM24	NIM23	NIM22	NIM21	MON26	MON25	MON24	MON23	MON22
Constante	-7,99***	-8,06***	-7,50***	-7,69***	-7,93***	-8,03***	-7,92***	-7,72***	-7,51***	-7,68***	-7,76***
Sector											
Bouwnijverheid & vastgoed	+0,04	+0,33	-0,03	+0,02	+0,13	+0,88***	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
Handel, vervoer & logistiek	-0,11	-0,12	-0,44**	-0,23	+0,03	-0,08	-0,37.	-0,59**	-0,61***	-0,49**	-0,28
Industrie, agro & energie	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	-0,05	-0,34	+0,02	-0,03	-0,14
Informatie & communicatie	+0,68***	+0,50*	+0,27	+0,39*	+0,65***	+0,44*	+0,61*	+0,17	+0,28	+0,35	+0,51*
Overheid, zorg, recreatie …	-0,84***	-0,71**	-1,23***	-1,01***	-0,49*	-0,59**	-	-	-	-	-
Zakelijke & financiële dienstverlening	+0,37*	+0,29.	+0,24.	+0,13	+0,49**	+0,31*	+0,33	-0,04	+0,27	+0,12	+0,36.
Bedrijfsomvang											
2 tot en met 49 medewerkers	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
50 tot en met 99 medewerkers	+2,35***	+2,47***	+2,30***	+2,21***	+2,48***	+2,66***	+2,27***	+2,43***	+2,26***	+2,24***	+2,45***
100 tot en met 249 medewerkers	+2,38***	+2,74***	+2,39***	+2,35***	+2,63***	+2,97***	+2,31***	+2,74***	+2,40***	+2,38***	+2,63***
Meer dan 250 medewerkers	+2,86***	+3,41***	+3,08***	+3,08***	+3,06***	+3,79***	+2,76***	+3,38***	+2,95***	+2,96***	+3,05***
Regio											
Friesland, Groningen, Drenthe & Overijssel	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
Noord-Holland & Flevoland	+0,11	-0,18	-0,06	+0,23	-0,02	-0,01	+0,12	-0,25	-0,07	+0,23	-0,10
Utrecht & Gelderland	+0,19	+0,17	+0,22	+0,26	+0,15	+0,06	+0,16	+0,19	+0,21	+0,30.	+0,18
Zuid-Holland	+0,23	+0,03	+0,20	+0,48**	+0,12	+0,16	+0,19	+0,05	+0,20	+0,46**	+0,04
Zeeland, Noord-Brabant & Limburg	-0,03	-0,09	+0,05	+0,08	-0,10	-0,17	-0,05	-0,10	+0,03	+0,11	-0,22
Onbekend	-10,77	-11,67	-11,05	-10,92	-10,91	-10,75	-11,77	-11,67	-11,06	-10,88	-10,94
WBSO											
Geen WBSO-uren	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
WBSO-gebruik	+1,48***	+1,61***	+1,65***	+1,60***	+1,65***	+1,56***	+1,56***	+1,64***	+1,71***	+1,64***	+1,68***
Aantal observaties	499.741	499.740	496.969	494.880	493.958	489.260	452.148	452.147	449.736	448.013	446.949

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2021-2026 en CBS Microdata, bewerking door SEO Economisch Onderzoek

Noot: .p<0,1 *p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001; Monitor Ondernemingsklimaat (MON) exclusief 'non-business'-sectoren en 'handel, vervoer & logistiek' gecodeerd naar 'handel, vervoer & horeca'.

Bijlage A.4 Validiteit en betrouwbaarheid

Met behulp van *i)* Cronbach's alpha en ii) een factoranalyse zijn de validiteit en betrouwbaarheid van de gebruikte schaalvragen geanalyseerd. De toetsen tonen aan dat er – na het doorvoeren van enkele kleine aanpassingen, die hieronder worden besproken – geen reden is om aan de validiteit en betrouwbaarheid van de data te twijfelen. De analyses geven aanleiding om voor elke schaal de gemiddelde waarde van de items die tot de schaal behoren te berekenen. Deze scores zijn voor de verdere analyses gebruikt.

Cronbach's alpha

Cronbach's alpha is een veelgebruikte toets om te onderzoeken in hoeverre verschillende items uit een schaal verband met elkaar houden (Cronbach, 1951). Een hoge score (0,7 of hoger) is een indicatie dat een schaal betrouwbaar is (Nunnally, 1978). Een te hoge score (0,9 of hoger) wijst mogelijk op redundantie in de vragenlijst. Tabel A.8 laat zien dat de Cronbach's alpha voor de schaalvragen varieert van 0,691 (exploitatieve innovatie) tot 0,889 (managementinnovatie). Alle alpha-waarden zijn daarmee zo goed als boven de 0,7, wat aangeeft dat de constructen intern consistent zijn, en onder de 0,9, wat aangeeft dat er geen redundantie in de vragenlijst is.

Tabel A.8 De zes onderzochte constructen zijn alle intern consistent

Construct	Aantal items	Cronbach's alpha (α)
Exploratieve innovatie	4	0,752
Exploitatieve innovatie	4	0,691
Managementinnovatie	4	0,889
Bedrijfsprestaties	3	0,785
Kunstmatige intelligentie: data en technologie	3	0,877
Kunstmatige intelligentie: organisatorische en personele capaciteiten	3	0,802

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Exploratieve factoranalyse

Het doel van een exploratieve factoranalyse is tweeledig. Allereerst toetst het hoeveel constructen elke schaal meet (convergente validiteit). Ten tweede toetst het of de gevonden constructen niet zoveel onderlinge samenhang vertonen dat zij niet meer van elkaar te onderscheiden zijn (discriminante validiteit).[21] Hieronder worden beide doelen besproken.

Om de convergente validiteit van de schalen te verkennen is iedere schaal eerst afzonderlijk geanalyseerd (zie Tabel A.9 tot en met Tabel A.14). De verwachting is daarbij dat iedere schaal eendimensionaal is (één onderliggend construct vertegenwoordigt). Uitzondering hierop zijn de schalen voor *i)* exploratieve en exploitatieve innovatie en *ii)* de twee schalen voor kunstmatige intelligentie, die naar verwachting een tweedimensionaal karakter hebben. Uit de factoranalyse blijkt dat de schalen voor managementinnovatie en bedrijfsprestaties inderdaad bestaan uit één factor (één eigenvalue met een waarde groter dan 1). Voor die van exploratieve en exploitatieve innovatie en kunstmatige intelligentie verwachtten we dat deze bestaan uit twee factoren, maar ook deze schalen bestaan uit één

21 Een exploratieve factoranalyse is een veelgebruikte analysemethode om de zogenoemde factorstructuur van een schaal te verkennen (Bollen, 1989). Met de factorstructuur bedoelen we het aantal factoren dat schuilgaat onder een schaal en de wijze waarop de items van de schaal samenhangen met deze factoren.

factor. Omdat de tweede eigenvalue van deze schalen wél dicht bij 1 ligt (respectievelijk 0,987 en 0,766 voor exploratieve en exploitatieve innovatie en kunstmatige intelligentie), en omdat in voorgaande monitors dezelfde schalen wél uit twee factoren bestonden (zie SEO, 2025), nemen we aan dat de schalen ook dit jaar weer uit twee factoren bestaan. Verder zijn er geen kruisladingen te zien in de resultaten.

Tabel A.9 Schattingsresultaten exploratief factormodel exploratieve en exploitatieve innovatie

Items	Factor 1	Factor 2
exploratieexploitatie_r1	0,704	
exploratieexploitatie_r2	0,557	
exploratieexploitatie_r3	0,633	
exploratieexploitatie_r4	0,582	
exploratieexploitatie_r5		0,702
exploratieexploitatie_r6		0,467
exploratieexploitatie_r7		0,467
exploratieexploitatie_r8		0,610
Eigenvalues: 3,454; 0,987; 0,775; 0,685; 0,63; 0,527; 0,478; 0,465		

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Tabel A.10 Schattingsresultaten exploratief factormodel exploratieve en exploitatieve innovatie, aangepast

Items	Factor 1
exploratieexploitatie_r1	0,519
exploratieexploitatie_r2	0,680
exploratieexploitatie_r3	0,704
exploratieexploitatie_r4	0,610
exploratieexploitatie_r5	0,584
exploratieexploitatie_r6	0,581
exploratieexploitatie_r7	0,415
exploratieexploitatie_r8	0,616
Eigenvalues: 3,454; 0,987; 0,775; 0,685; 0,63; 0,527; 0,478; 0,465	

Bron: SEO Economisch Onderzoek
Noot: O.b.v. de exploratieve-exploitatieve innovatieschaal met slechts één factor.

Tabel A.11 Schattingsresultaten exploratief factormodel managementinnovatie

Items	Factor 1
managementinnovatie_r1	0,837
managementinnovatie_r2	0,814
managementinnovatie_r3	0,796
managementinnovatie_r4	0,822
Eigenvalues: 3,003; 0,39; 0,313; 0,295	

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Tabel A.12 Schattingsresultaten exploratief factormodel bedrijfsprestaties

Items	Factor 1
bedrijfsprestaties_r1	0,569
bedrijfsprestaties_r2	0,945
bedrijfsprestaties_r3	0,732
Eigenvalues: 2,106; 0,605; 0,289	

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Tabel A.13 Schattingsresultaten exploratief factormodel kunstmatige intelligentie (AI)

Items	Factor 1	Factor 2
kunstmatigeintelligentie_r1		-0,784
kunstmatigeintelligentie_r2		-0,755
kunstmatigeintelligentie_r3		-0,693
kunstmatigeintelligentie_r4	0,875	
kunstmatigeintelligentie_r5	0,593	
kunstmatigeintelligentie_r6	0,726	
Eigenvalues: 3,724; 0,766; 0,488; 0,406; 0,325; 0,29		

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Tabel A.14 Schattingsresultaten exploratief factormodel kunstmatige intelligentie (AI), aangepast

Items	Factor 1
kunstmatigeintelligentie_r1	0,665
kunstmatigeintelligentie_r2	0,78
kunstmatigeintelligentie_r3	0,657
kunstmatigeintelligentie_r4	0,723
kunstmatigeintelligentie_r5	0,843
kunstmatigeintelligentie_r6	0,754
Eigenvalues: 3,724; 0,766; 0,488; 0,406; 0,325; 0,29	

Bron: SEO Economisch Onderzoek
Noot: O.b.v. de AI-volwassenheidsschaal met slechts één factor.

Ter verdere verkenning schatten we ook een exploratief factormodel voor alle schaalvragen gezamenlijk. Dit test of er items zijn die op meerdere factoren laden, wat kan wijzen op een lage discriminante validiteit van de schalen. Tabel A.15 toont de resultaten van dit model met zes factoren, zoals de theorie voorspelt. Alle constructen laden conform deze verwachtingen, al laden enkele rijen licht op een tweede factor of dimensie. Dit is geen probleem aangezien de scores waar deze constructen mee op deze onverwachte factoren laden een maximum hebben van 0,356 (absolute waarde).

Omdat exploratieve en exploitatieve innovatie en kunstmatige intelligentie (AI) beide in werkelijkheid slechts één eigenvalue boven 1 hebben – in plaats van de verwachte twee –, toont Tabel A.16 de resultaten van het exploratieve factormodel met vier factoren, in plaats van zes. Bijna alle constructen laden conform verwachtingen. Het vijfde,

zevende en achtste item van exploratieve en exploitatieve innovatie vallen er nu uit (i.e. deze items laden met een waarde van maximaal 0,3). Dat zijn de items respectievelijk `Wij vergroten de efficiëntie van onze productieprocessen en dienstverlening`, `Onze organisatie besteedt veel aandacht aan het verkrijgen van meer opdrachten van bestaande klanten`, en `Er vinden regelmatig kleine aanpassingen plaats aan onze producten/diensten`. Daarom tonen we een aangepaste versie van het vierfactormodel in Tabel A.17. Ditmaal laden alle constructen conform verwachtingen.

In de analyse van de vragenlijst gebruiken we geen aangepaste versie op basis van de zojuist besproken resultaten. Dat uit de factoranalyse komt dat de schalen uit slechts één factor bestaan in plaats van twee wordt onderbouwd door eigenvalues die dicht liggen bij (en afgerond gelijk zijn aan) 1. Daarnaast kwamen in voorgaande edities van de monitor hier altijd twee factoren uit. De vijfde, zevende en achtste items van exploratieve en exploitatieve innovatie vormen geen probleem in het zesfactormodel. Pas wanneer een vier-factor model geschat wordt, laden deze items niet op één van de factoren. Om deze redenen voeren we de analyse op de vragenlijst uit op basis van het zesfactormodel (Tabel A.15).

Tabel A.15 Schattingsresultaten exploratieve factoranalyse met zes factoren

	factor1	factor2	factor3	factor4	factor5	factor6
nim26_exploratieexploitatie_r1				−0,467		
nim26_exploratieexploitatie_r2				−0,423		
nim26_exploratieexploitatie_r3				−0,610		
nim26_exploratieexploitatie_r4				−0,685		
nim26_exploratieexploitatie_r5	+0,306				+0,319	
nim26_exploratieexploitatie_r6					+0,322	
nim26_exploratieexploitatie_r7					+0,306	
nim26_exploratieexploitatie_r8						
nim26_managementinnovatie_r1		+0,765				
nim26_managementinnovatie_r2		+0,844				
nim26_managementinnovatie_r3		+0,787				
nim26_managementinnovatie_r4		+0,808				
nim26_bedrijfsprestaties_r1			+0,539			
nim26_bedrijfsprestaties_r2			+1,003			
nim26_bedrijfsprestaties_r3			+0,624			
nim26_aiconstruct_r1	+0,684					
nim26_aiconstruct_r2	+0,690					
nim26_aiconstruct_r3	+0,535					
nim26_aiconstruct_r4						−0,824
nim26_aiconstruct_r5	+0,363					−0,542
nim26_aiconstruct_r6						−0,655

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Tabel A.16 Schattingsresultaten exploratieve factoranalyse met vier factoren

	factor1	factor2	factor3	factor4
nim26_exploratieexploitatie_r1			−0,552	
nim26_exploratieexploitatie_r2			−0,556	
nim26_exploratieexploitatie_r3			−0,594	
nim26_exploratieexploitatie_r4			−0,515	
nim26_exploratieexploitatie_r5				
nim26_exploratieexploitatie_r6			−0,376	
nim26_exploratieexploitatie_r7				
nim26_exploratieexploitatie_r8				
nim26_managementinnovatie_r1				−0,781
nim26_managementinnovatie_r2				−0,839
nim26_managementinnovatie_r3				−0,817
nim26_managementinnovatie_r4				−0,801
nim26_bedrijfsprestaties_r1		−0,637		
nim26_bedrijfsprestaties_r2		−0,868		
nim26_bedrijfsprestaties_r3		−0,743		
nim26_aiconstruct_r1	+0,641			
nim26_aiconstruct_r2	+0,791			
nim26_aiconstruct_r3	+0,609			
nim26_aiconstruct_r4	+0,680			
nim26_aiconstruct_r5	+0,831			
nim26_aiconstruct_r6	+0,710			

Bron: SEO Economisch Onderzoek

Tabel A.17 Schattingsresultaten exploratieve factoranalyse met vier factoren, aangepast

	factor1	factor2	factor3	factor4
nim26_exploratieexploitatie_r1			−0,548	
nim26_exploratieexploitatie_r2			−0,538	
nim26_exploratieexploitatie_r3			−0,577	
nim26_exploratieexploitatie_r4			−0,493	
nim26_exploratieexploitatie_r6			−0,315	
nim26_managementinnovatie_r1	+0,780			
nim26_managementinnovatie_r2	+0,841			
nim26_managementinnovatie_r3	+0,816			
nim26_managementinnovatie_r4	+0,792			
nim26_bedrijfsprestaties_r1				−0,628
nim26_bedrijfsprestaties_r2				−0,900
nim26_bedrijfsprestaties_r3				−0,725
nim26_aiconstruct_r1		−0,634		
nim26_aiconstruct_r2		−0,779		
nim26_aiconstruct_r3		−0,602		
nim26_aiconstruct_r4		−0,691		
nim26_aiconstruct_r5		−0,839		
nim26_aiconstruct_r6		−0,720		

Bron: SEO Economisch Onderzoek
Noot: Exclusief het 5e, 7e en 8e item van exploratieve en exploitatieve innovatie.

Bijlage B Uitsplitsing naar organisatiekenmerken

Om te onderzoeken hoe zes organisatiekarakteristieken (leeftijd, geografische markt, sector, omvang, regio en WBSO-gebruik) samenhangen met de verschillende (innovatie)constructen maken we gebruik van een gewogen lineaire regressieanalyse (WLS).

De resultaten van deze analyses staan in de rest van deze bijlage en de conclusies zijn in de Monitor uitgewerkt in hoofdstukken 2 (innovatieconstructen, verduurzaming), 3 (kunstmatige intelligentie) en 4 (weerbaarheid). Hieronder volgt een uitleg van de gekozen aanpak en de keuzes die daarbij gemaakt zijn.

De wiskundige specificatie van het model is als volgt:

$$y = \sum_i w_i(\alpha_0 + \beta_k A_{ki} + \varepsilon)^2$$

waarin y de relevante uitkomstmaat is, oftewel de waarden van het (innovatie)construct; w_i het gewicht is dat wordt toegekend aan respondent i; en A_{ki} dummyvariabelen zijn voor organisatiekenmerk k dat van toepassing is op respondent i, oftewel de organisatieleeftijd, geografische markt, sector, grootteklasse, regio of het WBSO-gebruik. Ten slotte staat ε voor de foutterm. Alle dummyvariabelen zijn gecodeerd aan de hand van zogeheten *weighted effects codering*.[22] Deze regressies worden separaat geschat voor ieder van de (innovatie)constructen.

Enkel bedrijfskenmerken die significant afwijken van het gemiddelde worden getoond (minimaal p<0,10). De afwijkingen die getoond worden in de resultaten zijn afgeleid van de regressie-uitkomsten door de regressieconstante af te trekken van de schatting per kenmerk. De constante is gelijk aan het gewogen gemiddelde zoals ook gerapporteerd in de hoofdtekst en de uitkomsttabellen. Omdat alle organisatiekenmerken tegelijkertijd meegenomen worden in het model, zijn de afwijkingen per bedrijfskenmerk gecorrigeerd voor de afwijkingen veroorzaakt door de *andere* organisatiekenmerken. Ter illustratie: als jonge bedrijven hoger scoren op een innovatieconstruct, dan betekent dit dat deze hogere score behaald wordt *ongeacht* de bijbehorende geografische markt, sector, omvang, regio en het WBSO-gebruik. Anderzijds is het mogelijk dat bepaalde regio's hoger dan gemiddeld scoren, maar dat dit wordt gedreven door de sectorsamenstelling en bedrijfsleeftijden. In de gecontroleerde regressies komen deze regio's vervolgens niet naar voren als significante verklaring van een hogere constructscore, maar de bijbehorende sector of leeftijd wel.

22 Zie ook Te Grotenhuis et al. (2017) die de voordelen van *weighted effects codering* bespreken en vergelijken met andere methoden en Sweeney en Ulveling (1972) voor een formele (wiskundige) uitleg.

Tabel B.1 Uitsplitsing exploitatieve innovatie naar organisatiekenmerken

Gehele steekproef					
Exploitatieve innovatie				**5,17**	
Oprichting organisatie			**Geografische markt**		
Voor 1981	-		Lokaal of regionaal	-0,211	*
1981 – 2000	-		Nationaal	-	
2001 – 2010	-		Europees of wereldwijd	-	
2011 – 2015	-				
Na 2015	-				
Sector			**Aantal medewerkers organisatie**		
Bouwnijverheid & vastgoed	-		2 t/m 10 medewerkers	-	
Handel, vervoer & logistiek	-		11 t/m 49 medewerkers	-	
Industrie, agro & energie	-		50 t/m 99 medewerkers	-	
Informatie & communicatie	+0,495	.	100 t/m 249 medewerkers	-	
Overheid, zorg, recreatie & overige diensten	-		250 of meer medewerkers	-	
Zakelijke & financiële dienstverlening	-				
Regio			**WBSO-gebruik**		
Friesland, Groningen, Drenthe & Overijssel	-		Ja	+0,459	.
Noord-Holland & Flevoland	+0,202	.	Nee	-0,023	.
Utrecht & Gelderland	-0,232	*			
Zuid-Holland	-				
Zeeland, Noord-Brabant & Limburg	-				

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: .p<0,1 *p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001. Op basis van een gewogen lineaire regressie (WLS) waarin alle organisatiekenmerken zijn meegenomen met 330 observaties en een gecorrigeerde R^2 van 0,02.

Tabel B.2 Uitsplitsing exploratieve innovatie naar organisatiekenmerken

Gehele steekproef				
Exploratieve innovatie			**4,19**	
Oprichting organisatie		**Geografische markt**		
Voor 1981	-	Lokaal of regionaal	-0,280	*
1981 – 2000	-	Nationaal	-	
2001 – 2010	-	Europees of wereldwijd	-	
2011 – 2015	-			
Na 2015	-			
Sector		**Aantal medewerkers organisatie**		
Bouwnijverheid & vastgoed	-	2 t/m 10 medewerkers	-	
Handel, vervoer & logistiek	-	11 t/m 49 medewerkers	-	
Industrie, agro & energie	-	50 t/m 99 medewerkers	-	
Informatie & communicatie	-	100 t/m 249 medewerkers	-	
Overheid, zorg, recreatie & overige diensten	-	250 of meer medewerkers	-	
Zakelijke & financiële dienstverlening	-			
Regio		**WBSO-gebruik**		
Friesland, Groningen, Drenthe & Overijssel	-	Ja	+0,608	.
Noord-Holland & Flevoland	-	Nee	-0,031	.
Utrecht & Gelderland	-			
Zuid-Holland	-			
Zeeland, Noord-Brabant & Limburg	-			

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: .p<0,1 *p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001. Op basis van een gewogen lineaire regressie (WLS) waarin alle organisatiekenmerken zijn meegenomen met 330 observaties en een gecorrigeerde R^2 van 0,00.

Tabel B.3 Uitsplitsing managementinnovatie naar organisatiekenmerken

Gehele steekproef					
Managementinnovatie				**3,79**	
Oprichting organisatie			**Geografische markt**		
Voor 1981	-		Lokaal of regionaal	-	
1981 – 2000	-		Nationaal	+0,218	.
2001 – 2010	-		Europees of wereldwijd	-	
2011 – 2015	-				
Na 2015	-				
Sector			**Aantal medewerkers organisatie**		
Bouwnijverheid & vastgoed	-		2 t/m 10 medewerkers	-	
Handel, vervoer & logistiek	-		11 t/m 49 medewerkers	-	
Industrie, agro & energie	-0,663	***	50 t/m 99 medewerkers	-	
Informatie & communicatie	-		100 t/m 249 medewerkers	-	
Overheid, zorg, recreatie & overige diensten	+0,304	.	250 of meer medewerkers	-	
Zakelijke & financiële dienstverlening	-				
Regio			**WBSO-gebruik**		
Friesland, Groningen, Drenthe & Overijssel	-		Ja	+0,910	*
Noord-Holland & Flevoland	-		Nee	-0,046	*
Utrecht & Gelderland	-				
Zuid-Holland	-				
Zeeland, Noord-Brabant & Limburg	-				

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: .p<0,1 *p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001. Op basis van een gewogen lineaire regressie (WLS) waarin alle organisatiekenmerken zijn meegenomen met 330 observaties en een gecorrigeerde R^2 van 0,03.

Tabel B.4 Uitsplitsing bedrijfsprestaties naar organisatiekenmerken

Gehele steekproef				
Bedrijfsprestaties				**5,00**
Oprichting organisatie			**Geografische markt**	
Voor 1981	-		Lokaal of regionaal	-
1981 – 2000	+0,255	*	Nationaal	-
2001 – 2010	-		Europees of wereldwijd	-
2011 – 2015	-			
Na 2015	-			
Sector			**Aantal medewerkers organisatie**	
Bouwnijverheid & vastgoed	-		2 t/m 10 medewerkers	-
Handel, vervoer & logistiek	-		11 t/m 49 medewerkers	-
Industrie, agro & energie	-		50 t/m 99 medewerkers	-
Informatie & communicatie	-		100 t/m 249 medewerkers	-
Overheid, zorg, recreatie & overige diensten	-		250 of meer medewerkers	-
Zakelijke & financiële dienstverlening	-			
Regio			**WBSO-gebruik**	
Friesland, Groningen, Drenthe & Overijssel	+0,344	*	Ja	-
Noord-Holland & Flevoland	+0,294	*	Nee	-
Utrecht & Gelderland	-			
Zuid-Holland	-0,421	**		
Zeeland, Noord-Brabant & Limburg	-			

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: .p<0,1 *p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001. Op basis van een gewogen lineaire regressie (WLS) waarin alle organisatiekenmerken zijn meegenomen met 330 observaties en een gecorrigeerde R^2 van 0,03.

Tabel B.5 Uitsplitsing kunstmatige intelligentie (AI): data en technologie naar organisatiekenmerken

Gehele steekproef					
Kunstmatige intelligentie (AI): data en technologie				**4,77**	
Oprichting organisatie			**Geografische markt**		
Voor 1981	-		Lokaal of regionaal	-	
1981 – 2000	-		Nationaal	-	
2001 – 2010	-		Europees of wereldwijd	0,289	*
2011 – 2015	-				
Na 2015	-				
Sector			**Aantal medewerkers organisatie**		
Bouwnijverheid & vastgoed	-		2 t/m 10 medewerkers	-	
Handel, vervoer & logistiek	-		11 t/m 49 medewerkers	-	
Industrie, agro & energie	-0,445	*	50 t/m 99 medewerkers	-	
Informatie & communicatie	1,044	**	100 t/m 249 medewerkers	-	
Overheid, zorg, recreatie & overige diensten	-		250 of meer medewerkers	-	
Zakelijke & financiële dienstverlening	-				
Regio			**WBSO-gebruik**		
Friesland, Groningen, Drenthe & Overijssel	-		Ja	-	
Noord-Holland & Flevoland	-		Nee	-	
Utrecht & Gelderland	-				
Zuid-Holland	-				
Zeeland, Noord-Brabant & Limburg	-				

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: .p<0,1 *p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001. Op basis van een gewogen lineaire regressie (WLS) waarin alle organisatiekenmerken zijn meegenomen met 330 observaties en een gecorrigeerde R^2 van 0,09.

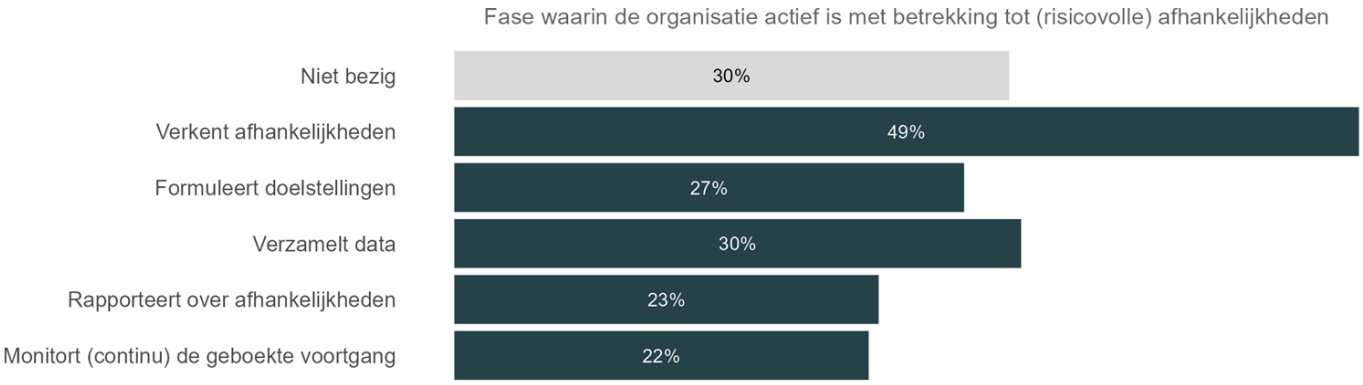
Tabel B.6 Uitsplitsing kunstmatige intelligentie (AI): organisatorische en personele capaciteiten naar organisatiekenmerken

Gehele steekproef					
Kunstmatige intelligentie (AI): organisatorische en personele capaciteiten				**4,44**	
Oprichting organisatie			**Geografische markt**		
Voor 1981	-0,212	.	Lokaal of regionaal	-	
1981 – 2000	-		Nationaal	-	
2001 – 2010	-		Europees of wereldwijd	0,290	*
2011 – 2015	-				
Na 2015	-				
Sector			**Aantal medewerkers organisatie**		
Bouwnijverheid & vastgoed	-		2 t/m 10 medewerkers	-	
Handel, vervoer & logistiek	-		11 t/m 49 medewerkers	-	
Industrie, agro & energie	-0,913	***	50 t/m 99 medewerkers	-	
Informatie & communicatie	1,002	**	100 t/m 249 medewerkers	-	
Overheid, zorg, recreatie & overige diensten	-		250 of meer medewerkers	-	
Zakelijke & financiële dienstverlening	0,440	**			
Regio			**WBSO-gebruik**		
Friesland, Groningen, Drenthe & Overijssel	-0,360	.	Ja	0,749	*
Noord-Holland & Flevoland	-		Nee	-0,038	*
Utrecht & Gelderland	-				
Zuid-Holland	0,511	**			
Zeeland, Noord-Brabant & Limburg	-				

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: .p<0,1 *p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001. Op basis van een gewogen lineaire regressie (WLS) waarin alle organisatiekenmerken zijn meegenomen met 330 observaties en een gecorrigeerde R^2 van 0,21.

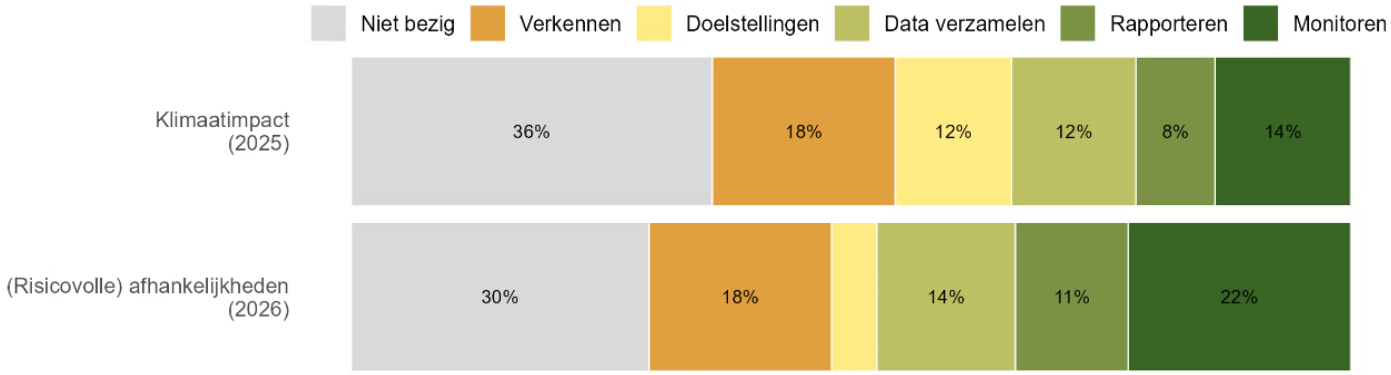
Bijlage C Additionele figuren en tabellen

Figuur C.1 De helft is afhankelijkheden aan het verkennen; veel bedrijven zijn al verder gevorderd

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: Gebaseerd op 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

Figuur C.2 Bedrijven zijn actiever met hun afhankelijkheden dan het meten en monitoren van hun klimaatimpact

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2025-2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: Gebaseerd op 334 respectievelijk 330 waarnemingen, gewogen naar representativiteit voor de Nederlandse bedrijvenpopulatie exclusief zzp'ers (zie Bijlage A.2/3).

Tabel C.1 Junior en senior medewerkers verschillen significant in de verwachte effecten van AI

Aspect	Junior medewerkers	Senior medewerkers	verschil	t-waarde	p-waarde	
Omvang takenpakket	-2,8	2,5	-5,3	-2,15	0,033	*
Complexiteit takenpakket	10,5	14,2	-3,6	-1,97	0,050	*
Ervaren werkdruk	-7,4	2,0	-9,5	-4,72	<0,001	***
Werkgelegenheid	-8,1	-3,9	-4,2	-2,02	0,045	*
Arbeidsproductiviteit	29,4	26,5	2,9	1,96	0,051	.

Bron: De Nederlandse Innovatie Monitor 2026, bewerking door SEO Economisch Onderzoek
Noot: .p<0,1 *p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001. Gemiddelde verwachte impact op een schaal van -100 tot +100. Verschil is junior minus senior, getoetst met een gewogen t-toets (330 observaties, 306 vrijheidsgraden).

“Met wetenschap naar weloverwogen keuzes”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport 2026-141
ISBN 978-90-5220-725-4

Informatie & Disclaimer
SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2026 SEO Amsterdam.
Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

seo • economisch onderzoek

Roetersstraat 29
1018 WB Amsterdam

+31 20 399 1255
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl